

รายการอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมท, ม.ร.ว. การแสดงโขนวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- คึกฤทธิ์ ปราโมท, ม.ร.ว. ลักษณะไทย เล่ม 3 ศิลปะการแสดง. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- จตุพร รัตนวราหะ. เพลงหน้าพาทย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2519.
- จิรัช อาจนรงค์. ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ สำนักงานส่งเสริมศิลปากร, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีไทย) พ.ศ.2545. สัมภาษณ์. 21 ธันวาคม 2552.
- ณรงค์ชัย ปิฎกฤษดิ์. สารานุกรมเพลงไทย. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2542.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานละครอิเหนา. พระนคร: คลังวิทยา, 2507.
- ทัศนีย์ ชุนทอง. ผู้เชี่ยวชาญการสอนคีตศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์ 2553.
- ธีรเดช กลิ่นจันทร์. การรำเพลงหน้าพาทย์กลมในการแสดงโขน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2545.
- ประเมษฐ์ บุณยะชัย. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. สัมภาษณ์. 10 ธันวาคม 2552.
- มนตรี ตราโมท. ดุริยสาส์น ของ มন্ত্রী ตราโมท. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2532.
- (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

- โปรดกระหม่อมให้พิมพ์พระราชทาน ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี
ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส พ.ศ.2538)
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2540.
- รานี คักดีสิทธิ์วิวัฒน์. นาฏศิลป์อินโดเนเซีย. กรุงเทพมหานคร: พี.พี.บางกอก พรินติ้ง,
ม.ป.ป.
- รัตติยะ วิภสทพงศ์. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม. สัมภาษณ์. 18 มกราคม 2553.
- ศิลปากร, กรม. หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2534). กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ศิลปากร, กรม. ละครวังสวนกุหลาบ. กรุงเทพมหานคร: พีรสเกล, 2543.
- ศิลปากร, กรม. ครูศิริวัฒน์ ดิษยนันทน์ ศิลปินแห่งชาติ ต้นแบบของศิลปินชั้นครูผู้ถ่ายทอด
และสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย, 2549.
- ศิลปากร, กรม. บทโขน ละคร และลิเก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิวพร, 2504.
- ศิลปากร, กรม. บทละครพันทางเรื่องราชาธิราช ชุดศึกพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ตอนสังจะ
สมิงนครอินทร์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2523.
- ศิลปากร, กรม. บทละครพันทางเรื่องศึกเก้าทัพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี, 2520.
- ศิลปากร, กรม. บทละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายเพชรพลายบัวออกศึก.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2496.
- ศิลปากร, กรม. บทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พระจันทร์, 2495.

- ศิลปากร, กรม. บทละครเรื่องอิเหนา ตอนลมหอบ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2499.
- ศิลปากร, กรม. รวมสุจิตร์รายการ "ศรีสุนทรนาฏกรรม" ฤดูแลงพิเศษ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์การศาสนา, 2529.
- ศิลปากร, กรม. สุจิตร์การบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ของนักศึกษาคณะ
นาฏศิลป์และดุริยางค์ ฝ่ายศิลปบัณฑิต กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2523.
- ศิลปากร, กรม. สุจิตร์การบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2530.
- ศิลปากร, กรม. สุจิตร์รายการ "ศรีสุนทรนาฏกรรม" ปีที่12 ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.
- ศิลปากร, กรม. สุจิตร์รายการ "ศรีสุนทรนาฏกรรม" ปีที่12 ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.
- ศุภชัย จันทรสุวรรณ. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์ไทย) ปีพุทธศักราช
2548. สัมภาษณ์. 12 ธันวาคม 2552.
- สุรพล วิรุฬักษ์. วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุรพล วิรุฬักษ์. นาฏศิลป์อินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.
- สองชาติ ชื่นศิริ. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์ไทย) ปีพุทธศักราช
2535. สัมภาษณ์. 14 มกราคม 2553.
- สมศักดิ์ ทัดดี. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กระทรวงวัฒนธรรม. สัมภาษณ์. 21 ธันวาคม 2552.

สถาพร สนทอง. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย. สัมภาษณ์. 19 มกราคม 2553.

สมบูรณ์ บุญวงศ์. ครู คศ.3(ชำนาญการพิเศษ) ดุริยางค์(เครื่องสาย) รองชนะเลิศ

ฝ่ายแผนและกิจการนักศึกษา คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

สัมภาษณ์. 27 มกราคม 2553.

อานนท์ อภาภิรม. สังคม - มานุษยเบื้องต้น สังคมและวัฒนธรรมไทย. พระนคร : ม.ป.ท.,
2514.

อานนท์ อภาภิรม. มนุษย์กับสังคม: สังคมและวัฒนธรรมไทย. พระนคร :

โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2515.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ภาพบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรำเพลงหน้าพาทย์เสมอในการแสดงละครพื้นทาง

ครูลมุล ยมะคุปต์ ตัวละครเอกในวังสวนกุหลาบ
 ผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานด้านการถ่ายภาพต่อนาฏยศิลป์ไทยในกรมศิลปากร
 รวมถึงการสืบทอดและประดิษฐ์กระบวนการทำเพลงหน้าพาทย์เสมอออกภาษาต่างๆ
 ที่มา : คุณานุสรณ์ครบรอบ 100 ปีครูลมุล ยมะคุปต์

ครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย)
 ผู้ที่รับถ่ายทอดกระบวรท่ารำเพลงเสมอลาวในการแสดงละครพื้นทางเรื่องพระลอ
 ตอนพระลอหลงสวน จากครูลมูล ยมะคุปต์เป็นลำดับแรก
 ที่มา : www.art.culture.go.th

ครูรานี ไชยสงคราม ผู้ประดิษฐ์ท่ารำเพลงเสมอชา
 ที่มา : รานี ไชยสงคราม

ภาคผนวก ข.

ภาพองค์ประกอบในการร่ำเพลงหน้าพาทย์เสมอในการแสดงละครพื้นทาง

วงปี่พาทย์เครื่องห้า ได้แก่

ปี่ใน ระนาดเอก ซอวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง

ที่มา : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

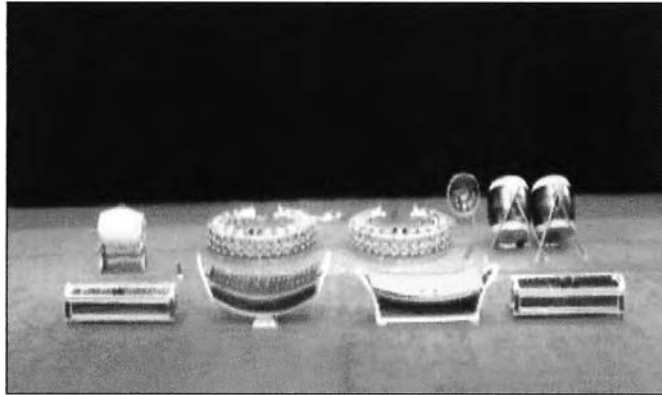

วงปี่พาทย์เครื่องคู่ ได้แก่

ปี่ใน ปี่นอก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอวงใหญ่ ซอวงเล็ก

กลองทัด ตะโพน ฉิ่ง

ที่มา : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ได้แก่

ปี่ใน ปี่นอก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเอกเหล็ก และระนาดทุ้มเหล็ก

ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก กลองทัด ตะโพน ฉิ่ง ฉาบเล็ก โหม่ง

ที่มา : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

การแต่งกายของปู่เจ้าสมิงพราย แต่งยืนครองตัวพระสีขาวแขนสั้น

มีอาวุธประจำกาย คือ พระขรรค์

ที่มา : ศศิธร ธรรมสถิตย์

การแต่งกายของพระลอ ตอนพระลอลงสวน

ลักษณะเครื่องแต่งกายในยุคแรกที่กรมศิลปากรจัดแสดงละครพื้นทางเรื่อง พระลอ

โดยเครื่องแต่งกายจากกรมมหรสพ

พระลอ แต่งกายขึ้นเครื่อง ศีรษะสวมกระบังหน้า

ที่มา : The Khon and Lakon by Dhanit Yupho

การแต่งกายของพระลอ ตอนพระลอลงสวน

โดย สมเจตน์ ภูนา ณ เวทีสังคีตศาลา

ที่มา : สมเจตน์ ภูนา

การแต่งกายของพระลอ ตอนพระลอเข้าห้อง

ลักษณะเครื่องแต่งกายในยุคแรกที่กรมศิลปากรจัดแสดงละครพันทางเรื่อง พระลอ

โดยเครื่องแต่งกายจากกรมมหรสพ

พระลอ แต่งกายยืนเครื่อง ศีรษะสวมเทริดทรงน้ำเต้า

พระเพื่อน พระแพง แต่งกายแบบชาวพ้อนเกล้าผมห้อยอุบะดอกไม้สด

ที่มา : The Khon and Lakon by Dhanit Yupho

การแต่งกายของพระลอ ตอนเข้าห้องพระเพื่อน พระแพง

โดย ครูเวณิกา บุนนาค แสดงเป็นพระลอ

ที่มา : พหุลยุทธ กนิษฐบุตร

การแต่งกายของพระลอในตอนต่างๆ

ปกรณ์ พรพิสุทธิ์ พระลอเข้าห้อง, ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ พระลอลงสวน
สมรัตน์ ทองแท้ พระลอเสียน้ำ, สมเจตน์ ภูนา พระลอตามไก่

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

การแต่งกายของแสนคำอิน ในละครพันทางเรื่องขุนช้างขุนแผน
ตอนพลายเพชรพลายบัวออกศึก แสนคำอินในชุดเสื้อกำหนี่สีดำ โปกศีระชะ

ยืนยกขาอยู่ทางด้านขวาของภาพ

ที่มา : The Khon and Lakon by Dhanit Yupho

พระขรรค์ อาวุธประจำกายปู่เจ้าสมิงพราย
ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอตามไก่
ที่มา : ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 31 มกราคม พ.ศ.2553

กลองยาว
เครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาบรรเลงประกอบเพลงสำเนียงพม่า
ที่มา : www.oknation.net

เครื่องแต่งกายของพระเจ้ากรุงอังวะ

ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา หรือตอนสมิงพระรามแต่งงาน

ในภาพ ผู้รับบทพระเจ้ากรุงอังวะ คือ ครูธานี ไชยสงคราม

ที่มา : www.lks.ac.th

เครื่องแต่งกายของมังตรา ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

เครื่องแต่งกายของมังตรา ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

เครื่องแต่งกายของ มังตรา ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ที่มา : บทละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

เครื่องแต่งกายของมังตรา ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ

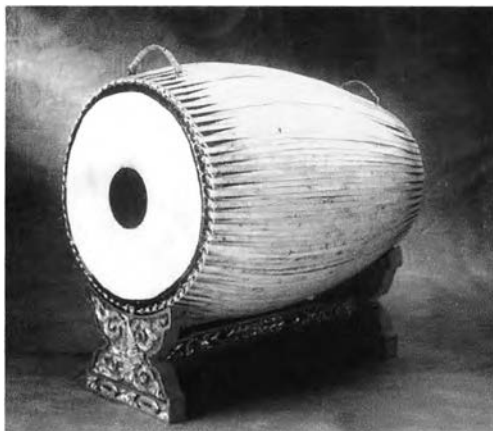

เครื่องแต่งกายของบุเรงนอง

ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย ปกรณ์ พรพิสุทธิ์

ที่มา : www.ThaiNewYork.com

ตะโพนมอญ

เครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาบรรเลงประกอบเพลงสำเนียงมอญ

ที่มา : www.msu.ac.th

เบิ่งมังคอก

เครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาบรรเลงประกอบเพลงสำเนียงมอญ

ที่มา : www.oknation.net

ปี่มอญ

เครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาบรรเลงประกอบเพลงสำเนียงมอญ

ที่มา : www.gotoknaw.org

เครื่องแต่งกายของสมิงนครินทร์ ในการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช

โดย ฤทธิเทพ เกาหิรัญ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ

เครื่องแต่งกายของสมิงนครอินทร์ ในการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

เครื่องแต่งกายของมังตราและมเหสีนันทวดี

ในการแสดงเบิกโรงถวายพระพร ชุดทศพิศทิศ และชุดทศทิศพิพิธพร
ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ รับบทมังตรา, วันทนีย์ ม่วงบุญ รับบทนันทวดี

ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

เครื่องแต่งกายของสการะวุตพีและพระเทวี

ในการแสดงเบิกโรงถวายพระพร ชุดทศพิศทิศทศ และชุดทศทิศพิพิธพร

ไพฑูรย์ เข้มแข็ง รับบทสการะวุตพี

ช่อแก้ว ลัดดาอ่อน รับบทพระเทวี

ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

เครื่องแต่งกายของพระเจ้าแปรนรบดีและพระอัครเทวี

ในการแสดงเบิกโรงถวายพระพร ชุดทศพิศทิศทศ และชุดทศทิศพิพิธพร

ศิริพันธ์ อัญชะริยะ รับบทพระเจ้าแปรนรบดี

ดวงฤดี ภาพรพาสี รับบทพระอัครเทวี

ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

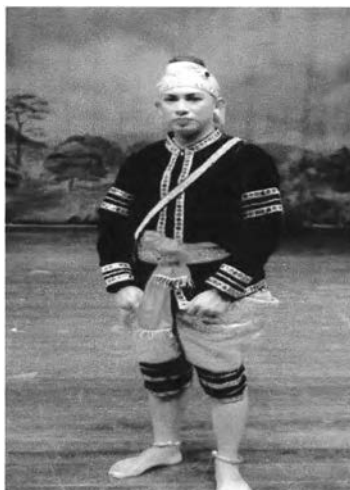
เครื่องแต่งกายของจะเด็จบุเรงนองและตะละแม่อุสุมา

ในการแสดงเบิกโรงถวายพระพร ชุดทศพิศทิศ และชุดทศทิศพิพิธพร

ปกรณ์ พรพิสุทธ์ รับบทจะเด็จบุเรงนอง

สวภา เวชสุรกษั รับบทตะละแม่อุสุมา

ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

เครื่องแต่งกายของสอพินยา ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย จุลชาติ อรัญนาค

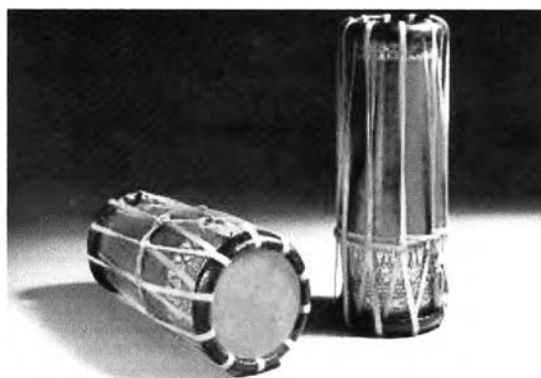
ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

เครื่องแต่งกายของไขลู ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โดย สุรเชษฐ์ เฟื่องฟู

ที่มา : บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของเสรี หวังในธรรม

กลองแขกหรือกลองมลายู

เครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาบรรเลงประกอบเพลงสำเนียงแขก

ที่มา : www.dontrithai108.com

เครื่องแต่งกายของตัวละครในเรื่องอาบุญสะขัน

โดยคณะละครของพระบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ สมัยรัชกาลที่ 5

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสุรพล วิรุฬห์รักษ์

เครื่องแต่งกายของอาบุญสะขันในการแสดงละครพันทางของกรมศิลปากรในปัจจุบัน

โดย ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ

เครื่องแต่งกายของอิเหนาในการแสดงละครเรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา)

อิเหนา โดย ครูศิริวัฒน์ ดิษยนันทน์

ที่มา : หนังสือครูศิริวัฒน์ ดิษยนันทน์

"ต้นแบบของศิลปินชั้นครูผู้ถ่ายทอดและสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย"

ลักษณะเครื่องแต่งกายแบบชวา ของตัวละครในเรื่องอิเหนา

สำหรับประกอบการแสดงละครเรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา)ของกรมศิลปากร

ที่มา : สมรัตน์ ทองแท้

เครื่องแต่งกายของว้าย วอง มหาภารตะแบบสุรการ์ตา

หนึ่งในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์อินโดนีเซีย

ต้นแบบของเครื่องแต่งกายในการแสดงละครเรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา) ของกรมศิลปากร

ที่มา : นาฏศิลป์อินโดนีเซีย โดยสุรพล วิรุฬห์รักษ์

ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครที่มีเชื้อชาติแขกชวา

ในการแสดงละครเรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา)ของกรมศิลปากรในปัจจุบัน

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครในการแสดงละคร
เรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา)ของกรมศิลปากรในปัจจุบัน

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ และฤทธิเทพ เกาหิรัญญ์

ที่มา : ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ

ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครในการแสดงละคร
เรื่องอิเหนา(แต่งกายแบบชวา)ของกรมศิลปากรในปัจจุบัน

โดย สมเจตน์ ภูนา

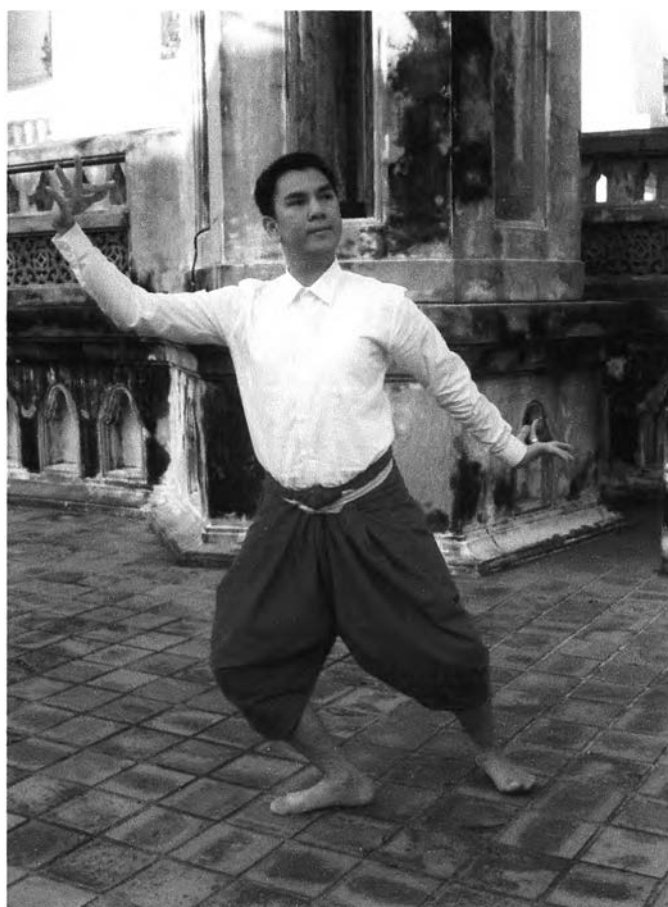
ที่มา : สมรัตน์ ทองแท้

ภาคผนวก ค.

กระบวนทำเพลงหน้าพาทย์เสมอในการแสดงละครพื้นทาง ทั้ง 5 เพลง

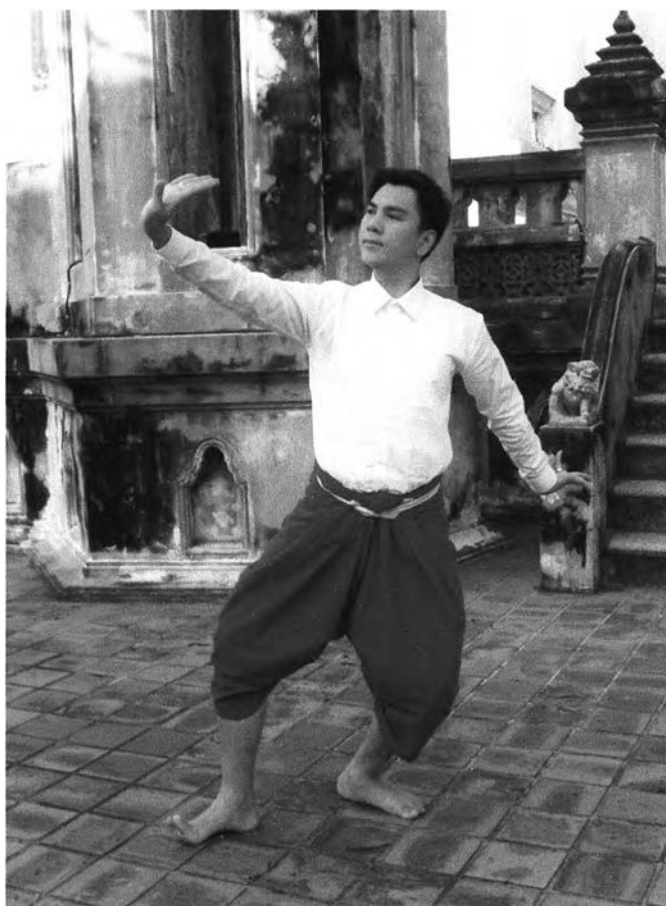
กระบวนท่ารำเพลงเสมอลาว

กระบวนท่ารำเพลงเสมอลาว ที่ใช้สำหรับประกอบการแสดงละครพื้นทางของกรมศิลปากร ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยมีกระบวนท่ารำดังนี้

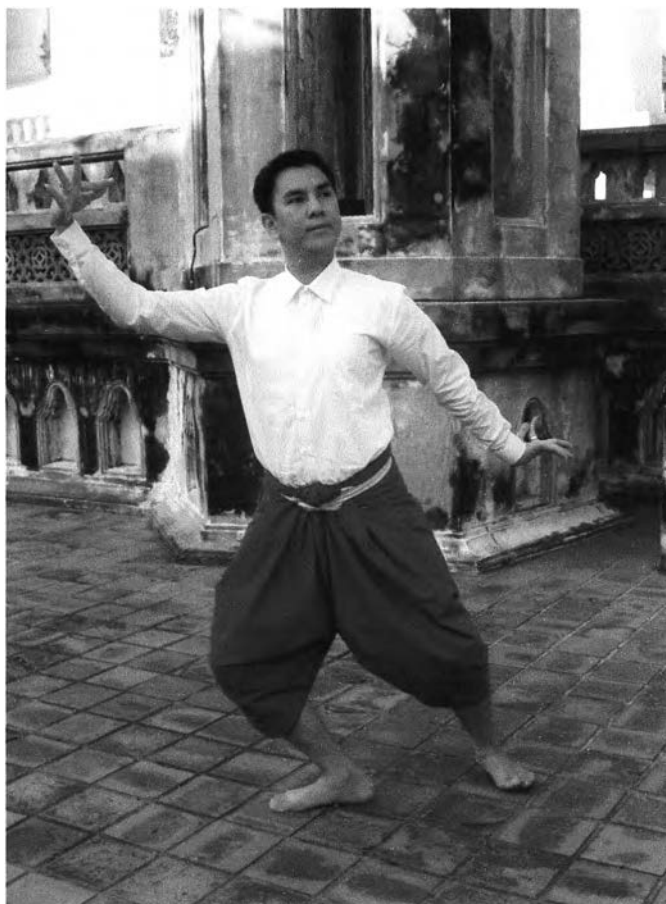
ท่ารำที่ 1 เพลงเสมอลาวไม้เดินที่ 1

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า แล้วยกเท้าขวาก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือขวา จีบหักข้อมือเข้าระดับศีรษะ มือซ้ายจีบหลัง กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 2 เพลงเสมอลาวระหว่างไม้เดินที่ 1 และ 2

อธิบายท่ารำ ยึดยุบเข่าพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาคลายจีบออกเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือซ้ายจีบหลัง ขณะที่คลายจีบมือขวาให้กดแล้วตีไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อย แล้วค่อยๆ เปลี่ยนเป็นกดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

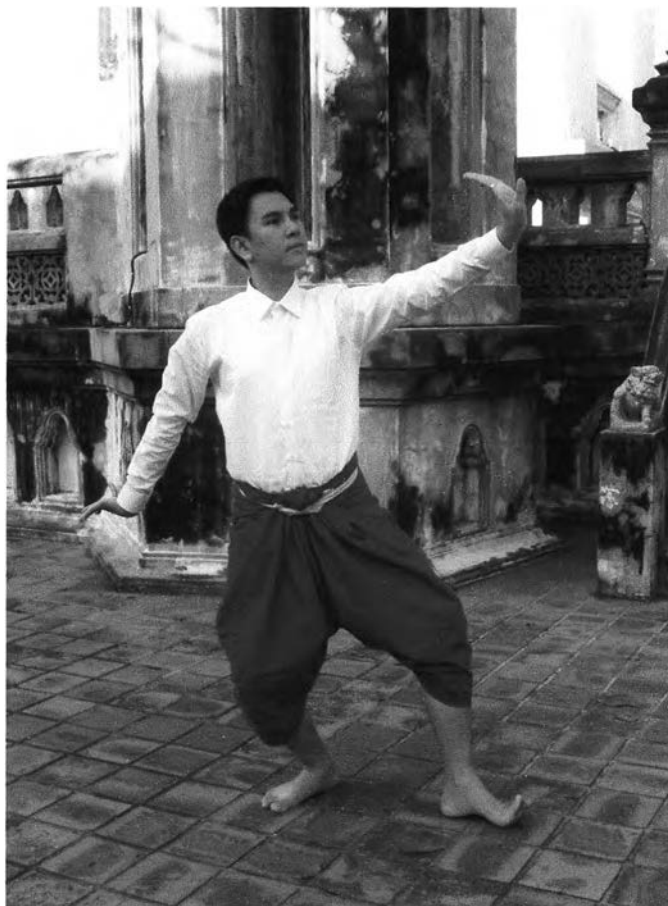
ท่ารำที่ 3 เพลงเสมอลาวไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบเข้าพร้อมกับถ่ายน้ำหน้าหมาที่เท้าขวา มือขวาหยิบจับหักข้อมือเข้าระดับ ศีรษะ มือซ้ายจับหลัง ขณะที่หยิบจับมือขวาให้กุดแล้วตีไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกุดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

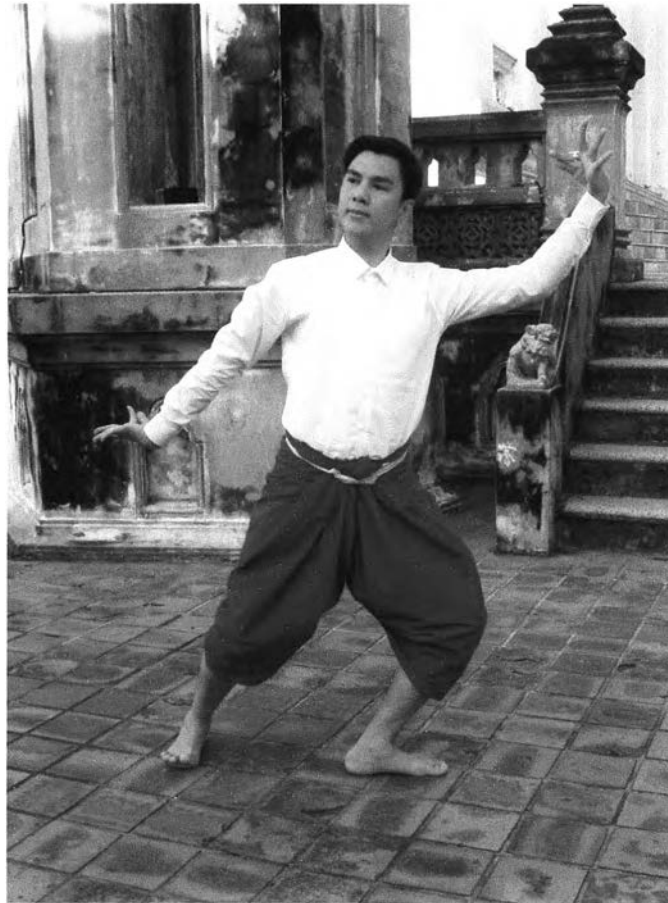
ท่ารำที่ 4 เพลงเสมอลาวไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวาмаาด้านหน้า แล้วยกเท้าซ้ายก้าวข้าง น้าหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือซ้าย
จับหักข้อมือเข้าระดับศีรษะ มือขวาจับหลัง กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

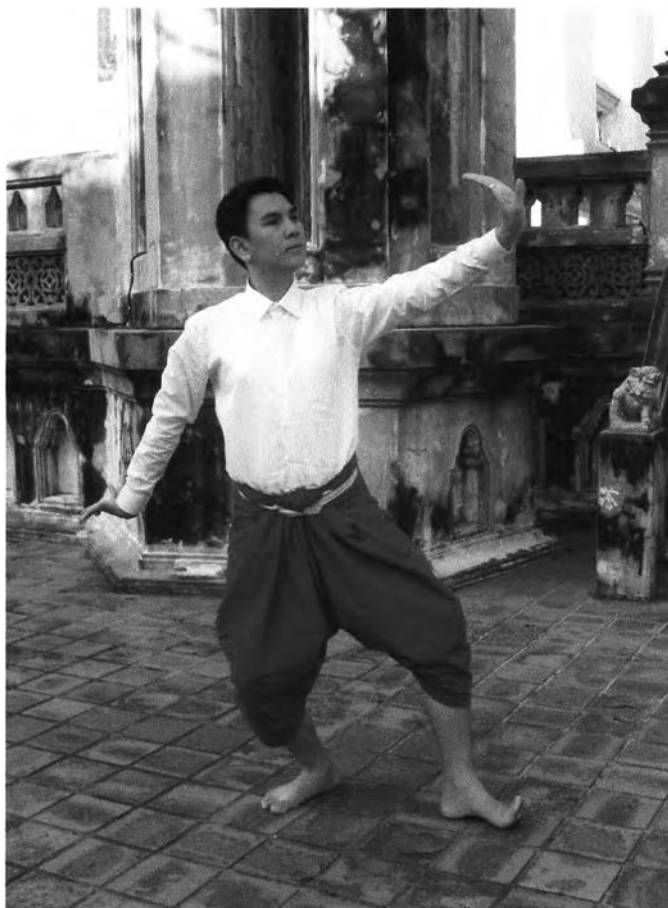
ท่ารำที่ 5 เพลงเสมอลาวระหว่างไม้เดินที่ 3 และ 4

อธิบายท่ารำ ยึดยุบเข้าพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายคลายจีบออกเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือขวาจีบหลัง ขณะที่คลายจีบมือซ้ายให้กุดแล้วตีไหล่ซ้ายไปด้านหลัง เล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกุดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

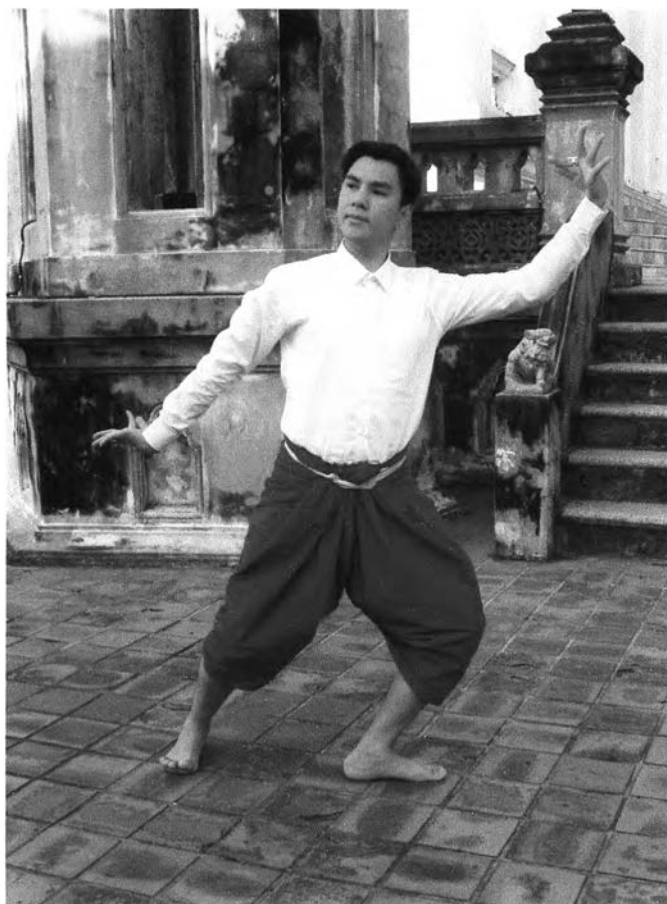
ท่ารำที่ 6 เพลงเสมอลาวไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบเข้าพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือซ้ายหยิบจับหักข้อมือเข้าระดับ ศีรษะ มือขวาจับหลัง ขณะที่หยิบจับมือซ้ายให้กดแล้วตีไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

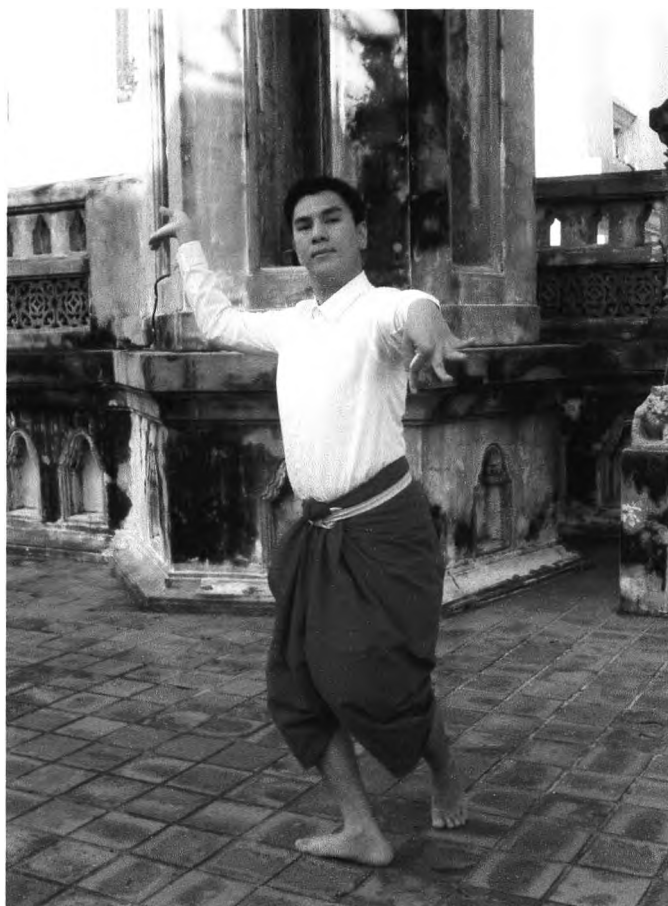
ท่ารำที่ 7 เพลงเสมอลาวระหว่างไม้เดินที่ 4 และ 5

อธิบายท่ารำ ยึดยุบเข้าพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายคลายจิบออกเป็นตั้งวงระดับ
 ศีรษะ มือขวาจิบหลัง ขณะที่คลายจิบมือซ้ายให้กุดแล้วตีไหล่ซ้ายไปด้านหลัง
 เล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกุดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 8 เพลงเสมอลาวไม้เดินที่ 5

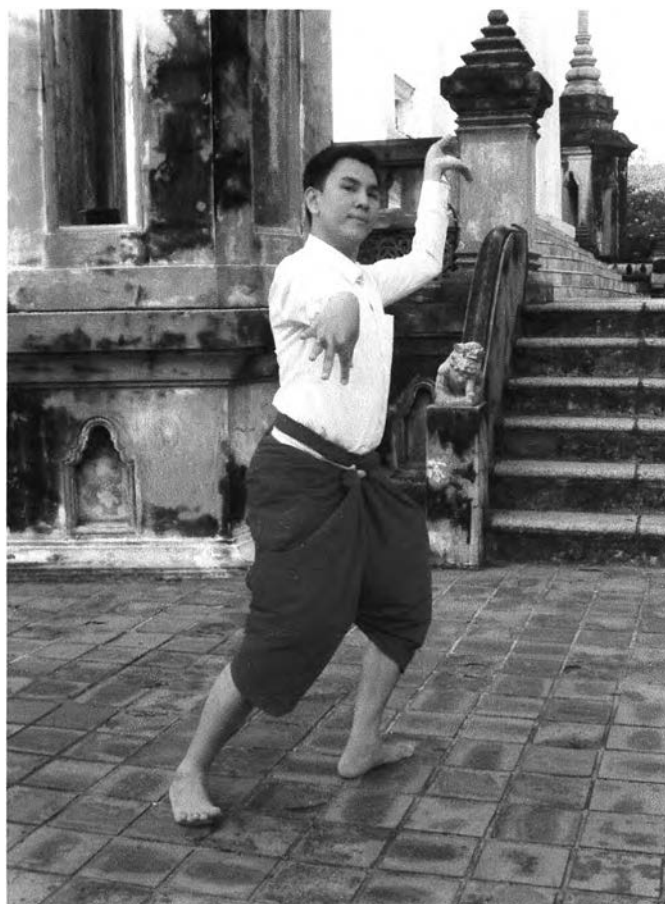
อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบเข้าพร้อมกับถายน้ำหน้าหมากที่เท้าซ้าย มือซ้ายหยิบจับหักข้อมือเข้าระดับ ศีรษะ มือขวาจับหลัง ขณะที่หยิบจับมือซ้ายให้กดแล้วตีไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 9 เพลงเสมอลาวระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย หมายมือขวาระดับศีรษะ มือซ้ายหยิบจับคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา (ปฏิบัติท่ารำดังกล่าวทั้งหมด 3 ครั้ง โดยขณะที่ปฏิบัติท่ารำให้หมุนขวารอบตัวไปด้านซ้ายของเวที) ประกอบด้วย

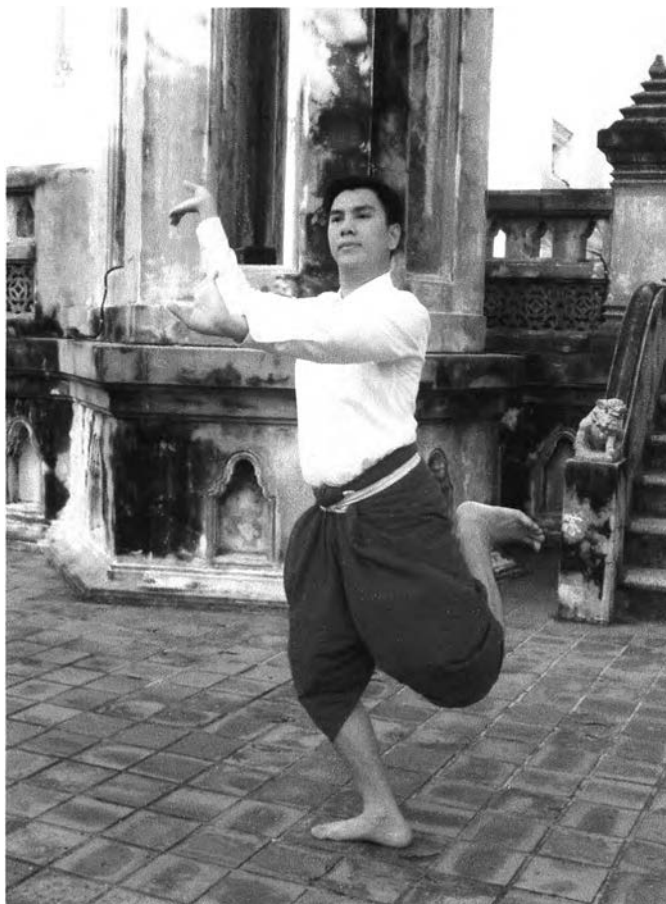
- ท่ารำระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1
- ท่ารำไม้ลาที่ 1
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 1 และไม้ลาที่ 2

ท่ารำที่ 10 เพลงเสมอลาวไม้ลาที่ 2

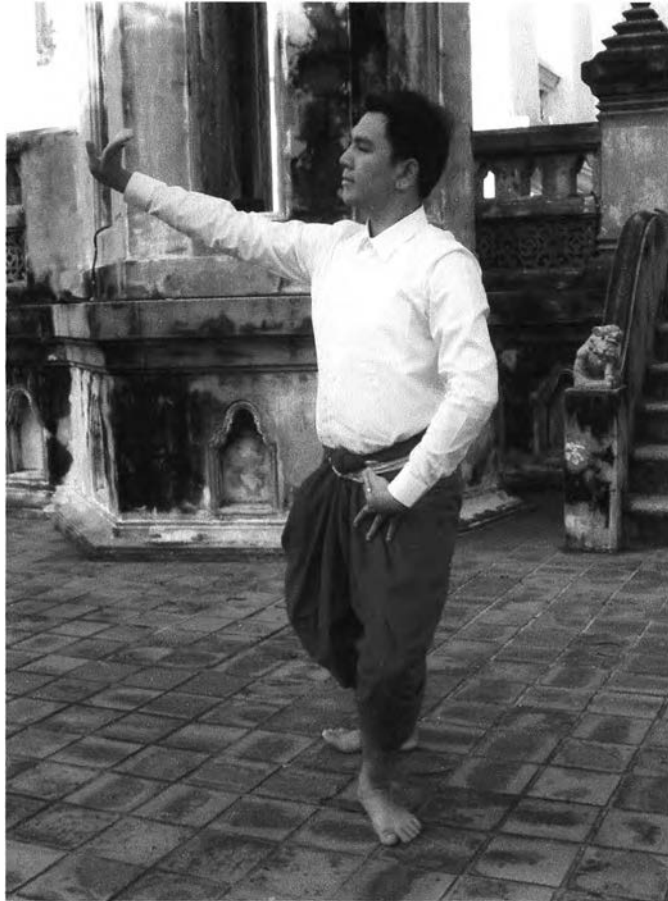
อธิบายท่ารำ ก้าวข้างเท้าขวาโดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา หมายมือซ้ายระดับศีรษะ มือขวา
 หยิบจับคว่ำมือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ กดไหล่ซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย (ปฏิบัติ
 ท่ารำดังกล่าวทั้งหมด 4 ครั้ง โดยขณะที่ปฏิบัติท่ารำให้หมุนซ้ายรอบตัวไปด้านขวา
 ของเวที) ประกอบด้วย

- ท่ารำไม้ลาที่ 2
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3
- ท่ารำไม้ลาที่ 3
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

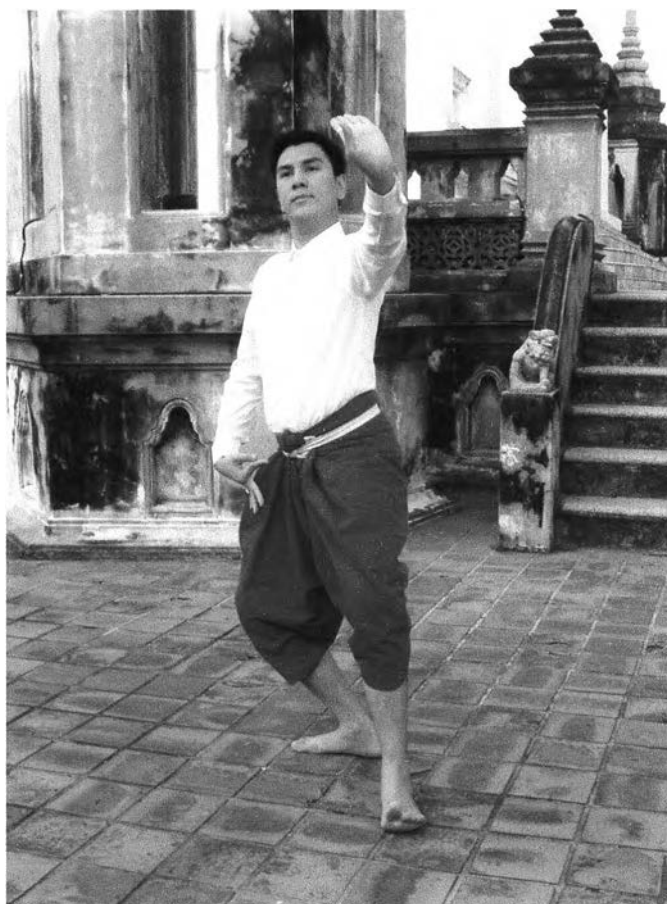
ท่ารำที่ 11 เพลงเสมอลาวไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาต้านหน้า กระดกเท้าซ้าย มือขวาหงายมือระดับศีรษะไปด้านข้าง มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงหน้าระดับปาก กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

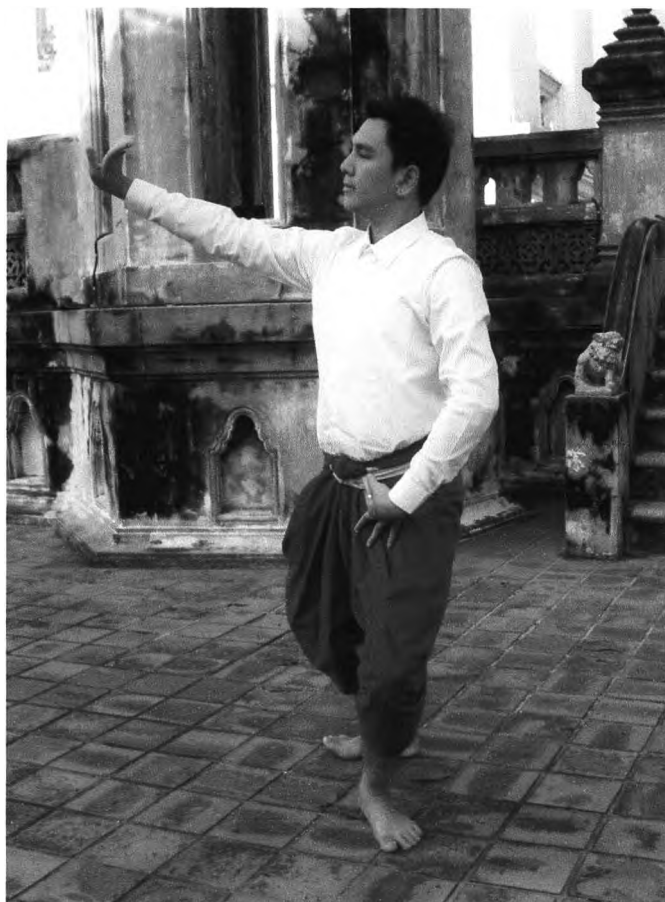
ท่ารำที่ 12 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ วางเท้าซ้ายที่กระดกกลางก้าวเท้าโดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายจับวงกลาง กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

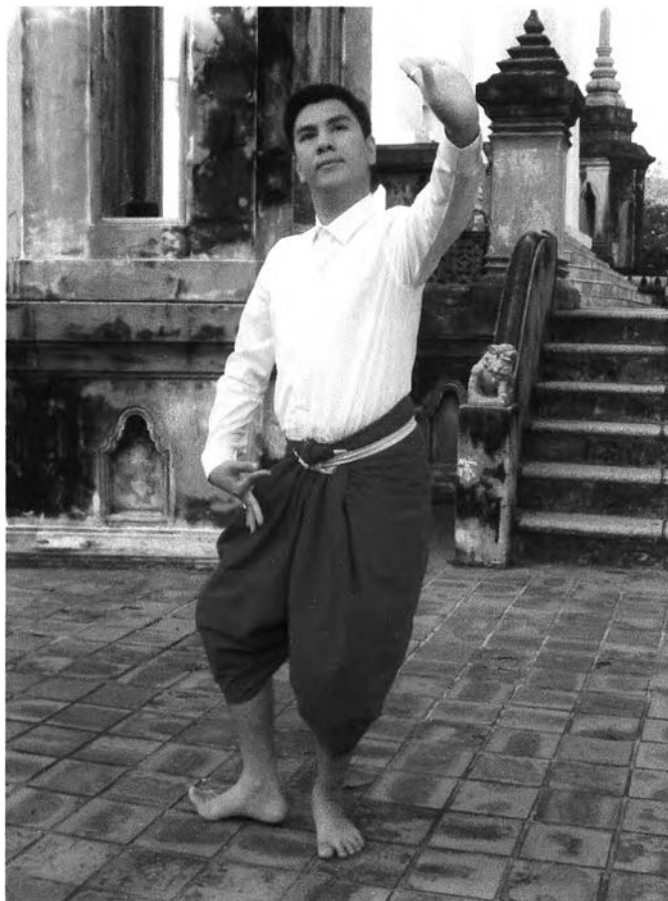
ท่ารำที่ 13 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา คลายจีบมือซ้ายออกเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือขวาจีบวงกลาง ขณะที่คลายจีบมือซ้ายให้กดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้ว ค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย คลายจีบมือขวาออกเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือซ้ายจีบวงกลาง ขณะที่คลายจีบมือขวาให้กุดไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้ว ค่อยๆเปลี่ยนเป็นกุดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 15 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ตะตะจุมุกเท้าขวา คลายจีบมือซ้ายออกเป็นตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาจีบวงกลาง ขณะที่คลายจีบมือซ้ายให้กดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย แล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา จากนั้นตะเท้าขวาอีกครั้งแล้วหมุนขวารอบตัวมาด้านหน้า สวมมือปฏิบัติในท่าเดิม

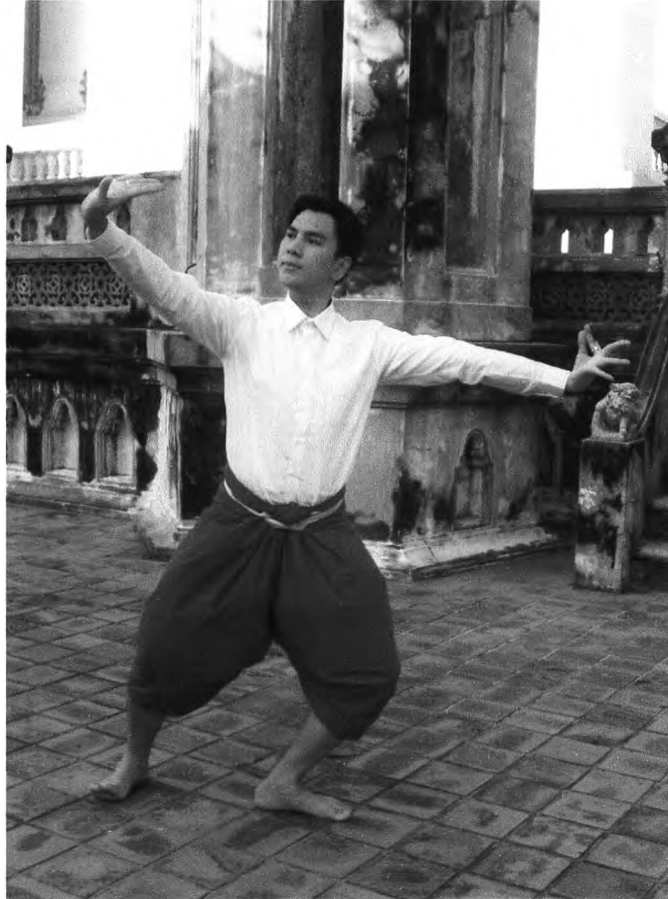
ท่ารำที่ 16 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวาคลายจับออกเป็นตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายหุบจับแล้วหงายจับแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 17 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าขวาเล็กน้อย มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้าย คลายจีบออกเป็นตั้งมือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ ขณะที่คลายจีบมือซ้ายให้กด ตีไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 18 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถายน้ำหน้าหมากที่เท้าซ้าย มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายหยิบจีบ แล้วหงายจีบแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ ขณะที่หยิบจีบมือซ้ายให้กดตีไหล่ขวา ไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

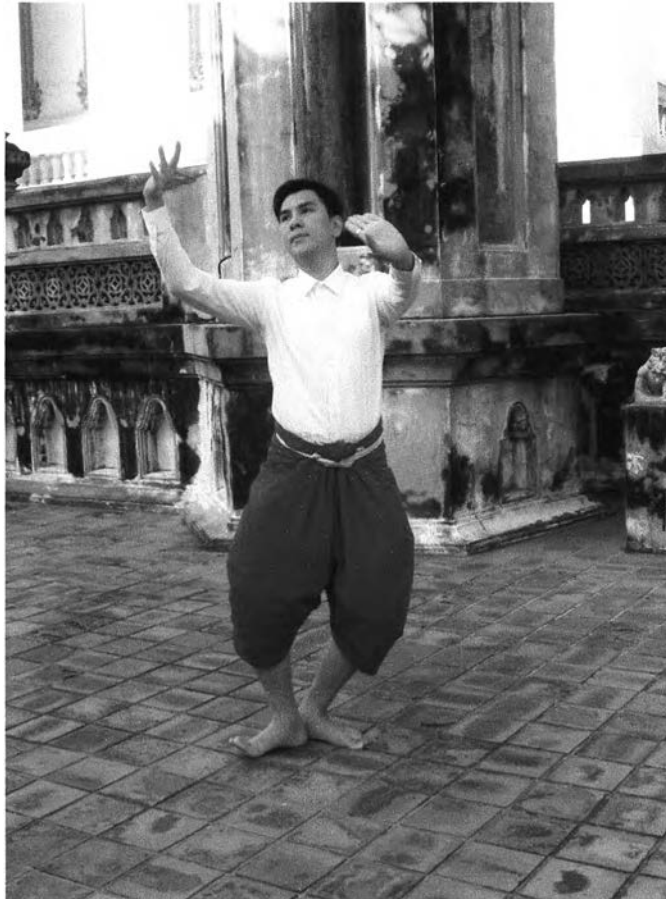
ท่ารำที่ 19 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวาเล็กน้อย มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายคลายจีบออกเป็นตั้งมือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ ขณะที่คลายจีบมือซ้ายให้กดตีไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

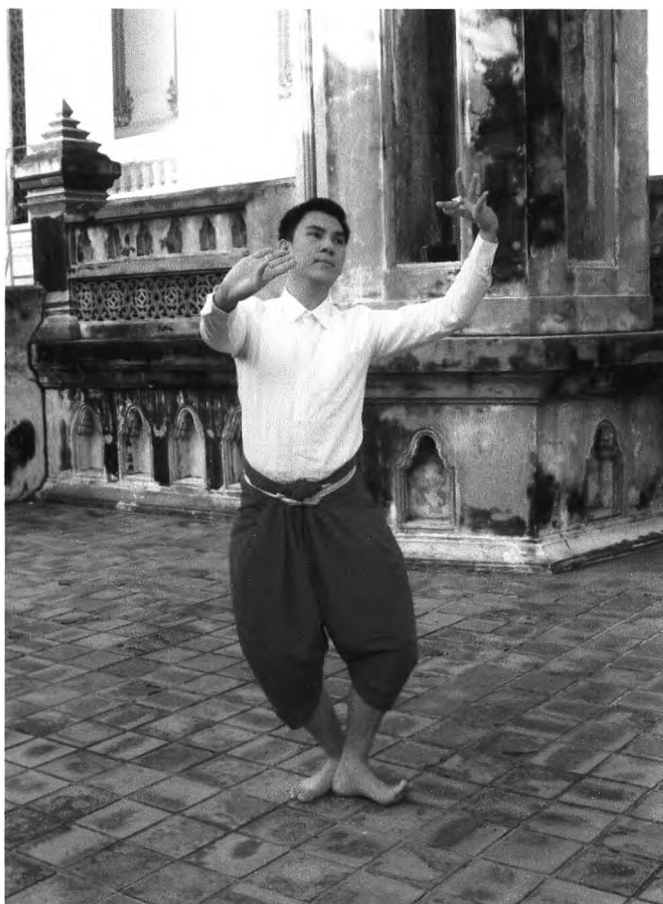
ท่ารำที่ 20 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายหีบจีบ แล้วหงายจีบแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ ขณะที่หีบจีบมือซ้ายให้กดตีไหล่ขวา ไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นกดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

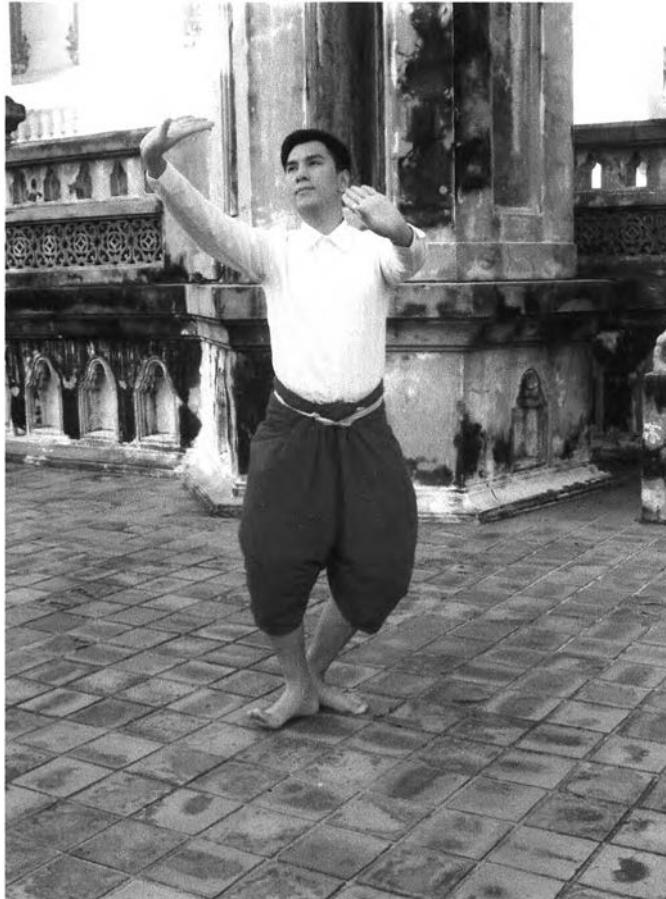
ท่ารำที่ 21 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้ายแล้วผสมเท้าขวา มือขวาหุบจีบแล้วหักเข้าระดับศีรษะ มือซ้ายคลายจีบ
ออกเป็นตั้งวงหน้า กดไหลขวา ศีรษะเฉียงขวามองมือจีบ

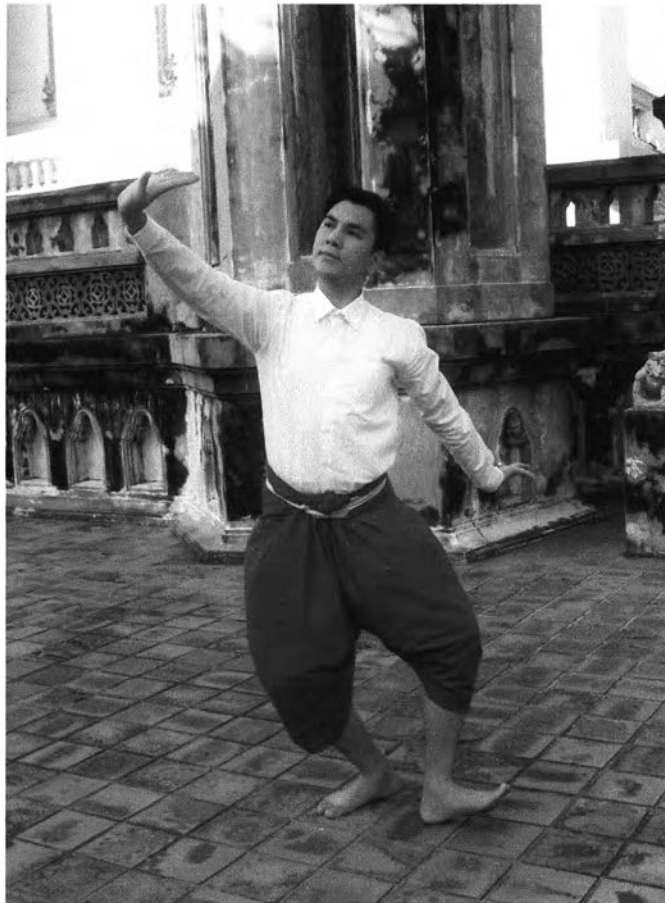
ท่ารำที่ 22 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวาแล้วผสมเท้าซ้าย มือซ้ายหุบจีบแล้วหักเข้าระดับศีรษะ มือขวา
 คลายจีบออกเป็นตั้งวงหน้า กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้ายมองมือจีบ

ท่ารำที่ 23 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้ายแล้วผสมเท้าขวา มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายคล้ายจับออกเป็นตั้งวงหน้า กัดไหล่ขวา ศีรษะเฉียงขวามองมือขวา

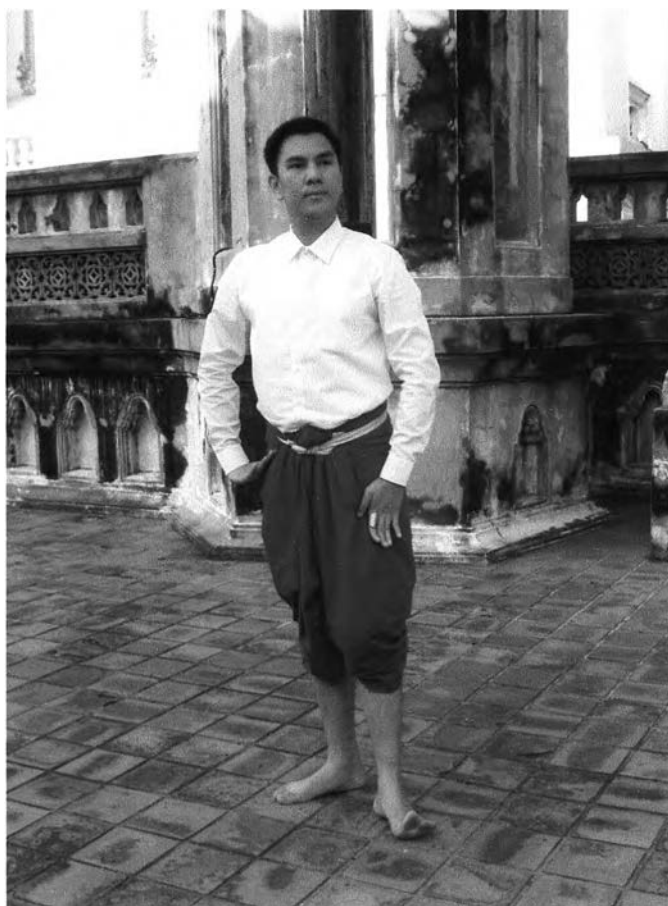
ท่ารำที่ 24 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้ววางส้นเท้าลงด้านข้างเล็กน้อย วาดมือ
 ขวาลงระดับเอวพร้อมกับกดปลายมือจีบเล็กน้อยแล้วยกขึ้นเป็นตั้งวงระดับศีรษะ มือ
 ซ้ายจีบหลัง กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้ายมองมือขวา

ท่ารำที่ 25 เพลงเสมอลาว (รำ)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือขวา จับหลังมือซ้ายคล้ายจับออกแล้วป้อนหน้าให้สายตามองลอดฝ่ามือ กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

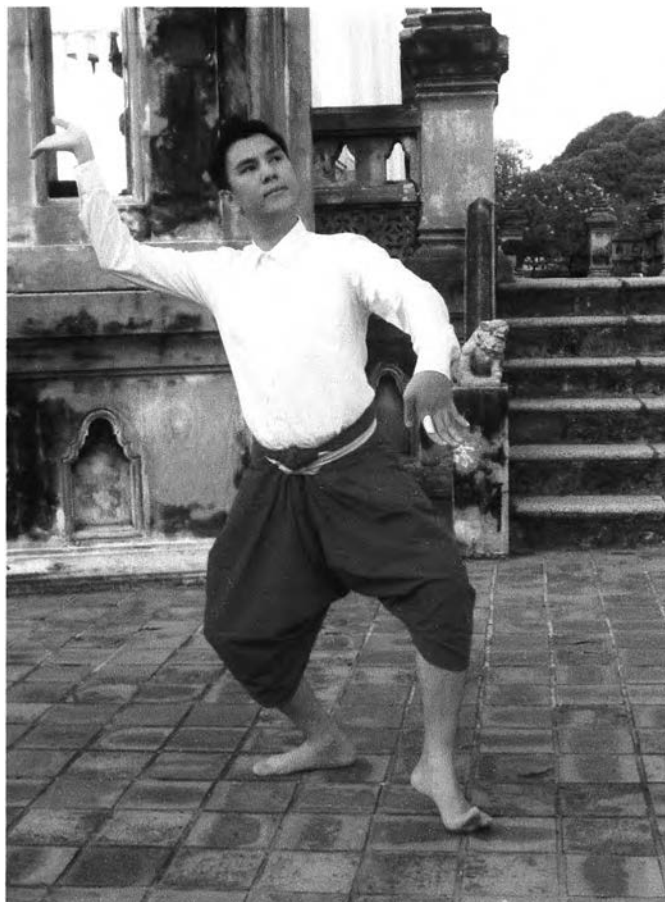

ท่ารำที่ 26 เพลงเสมอลาว (รั้ว)

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า เท้าซ้ายเหยียดมมาด้านหน้าเล็กน้อย มือขวาเท้าเอว
มือซ้ายวางที่หน้าขาซ้ายพร้อมกับกางข้อศอกเล็กน้อย ศีรษะเอียงขวาเล็กน้อย
เปิดปลายคาง สายตามองไกล

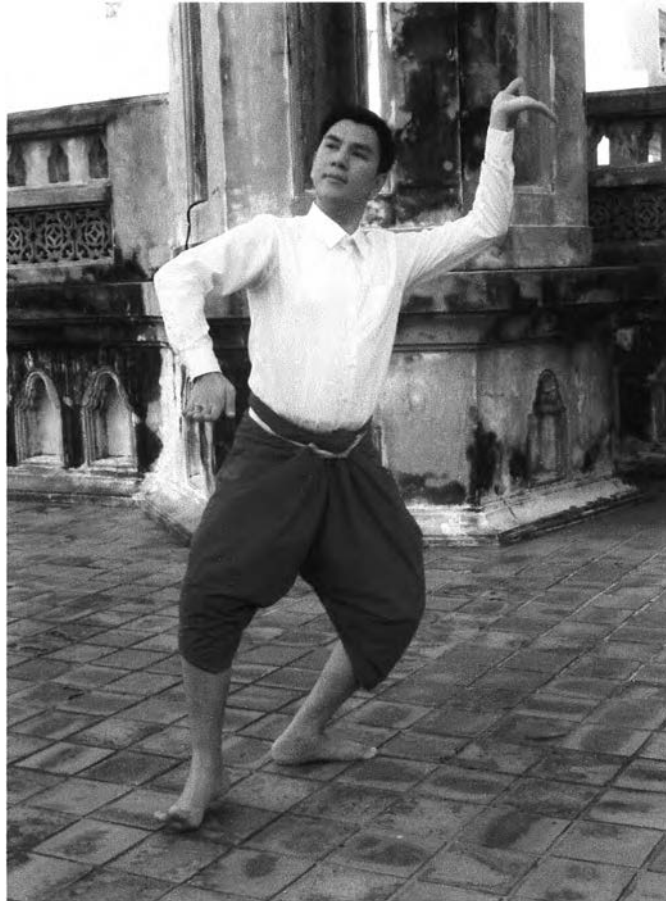
กระบวนท่ารำเพลงเสมอพม่า

กระบวนท่ารำเพลงเสมอพม่าที่ใช้ประกอบการแสดงละครพื้นทางของกรมศิลปากร ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดเพื่อการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนท่ารำสายการสืบทอดของครูลมูล ยมะคุปต์ มีกระบวนท่ารำดังนี้

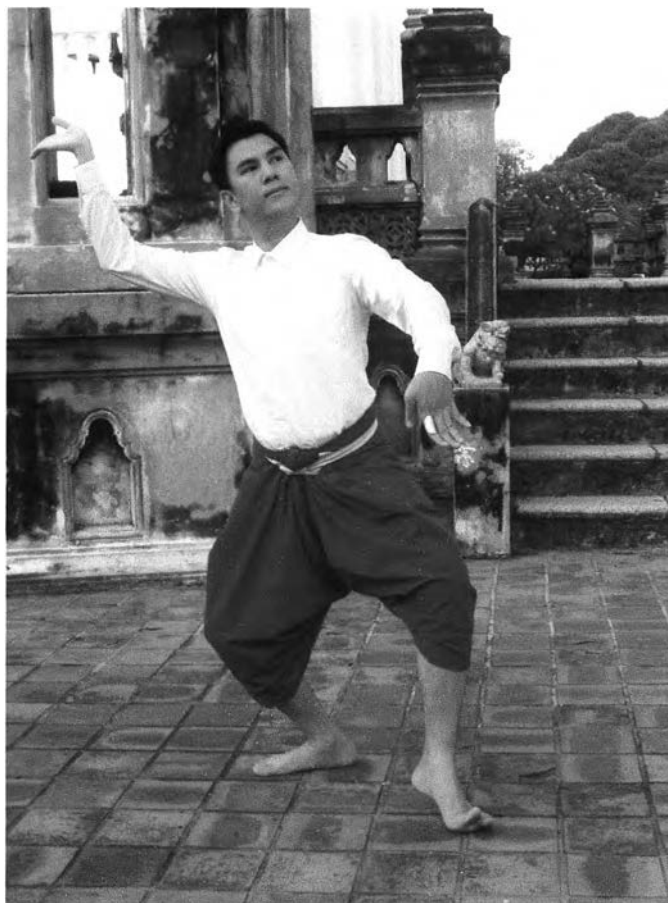
ท่ารำที่ 1 เพลงเสมอพม่าไม้เดินที่ 1

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวหน้าเท้าขวา แล้ววางเท้าซ้ายด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา เอนลำตัวไปด้านขวา มือขวาหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือซ้ายกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวามองด้านบน

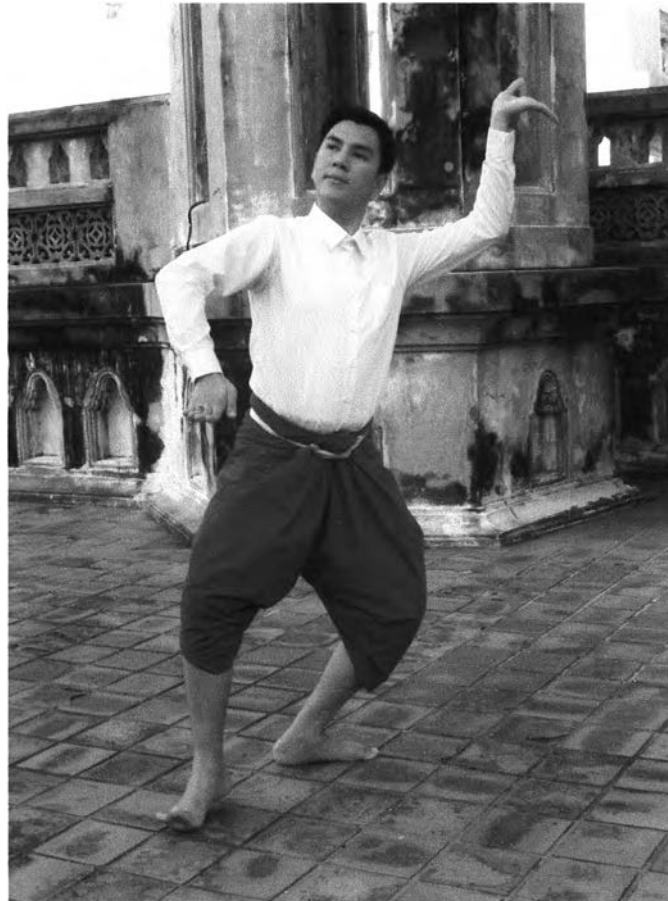
ท่ารำที่ 2 เพลงเสมอพม่าไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ หันไปด้านซ้าย ก้าวหน้าเท้าซ้าย แล้ววางเท้าขวาด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เอนลำตัวไปด้านซ้าย มือซ้ายหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือขวากดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้ายมองด้านบน

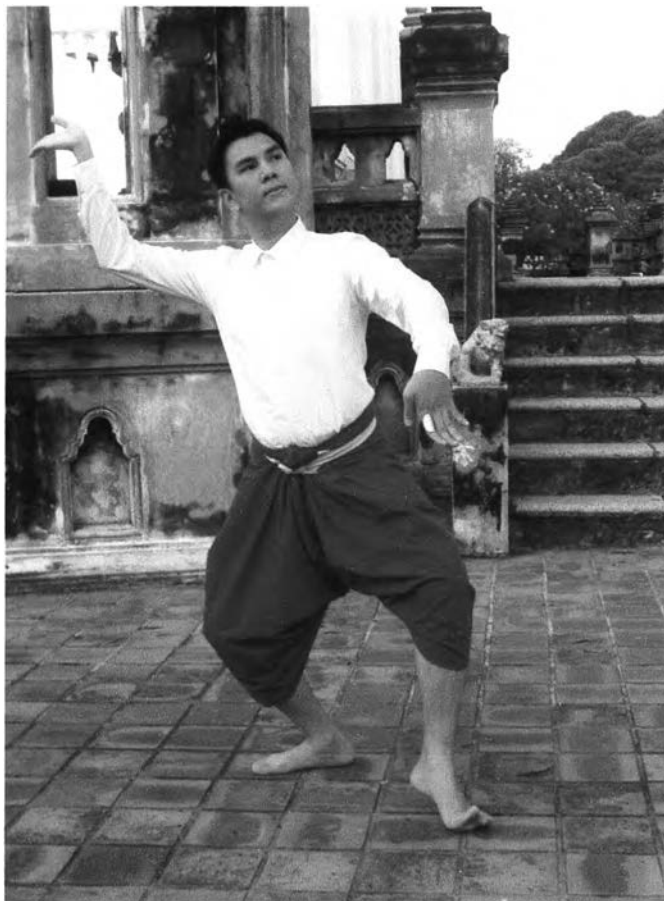
ท่ารำที่ 3 เพลงเสมอพม่าไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวหน้าเท้าขวา แล้ววางเท้าซ้ายด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา เอนลำตัวไปด้านขวา มือขวาหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือซ้ายกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวามองด้านบน

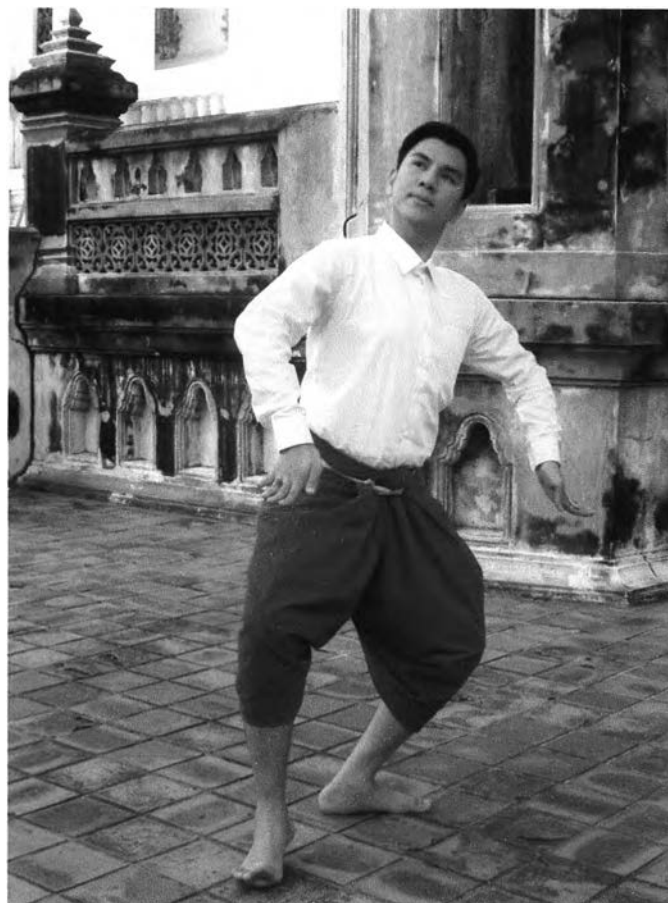
ท่ารำที่ 4 เพลงเสมอพม่าไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ หันไปด้านซ้าย ก้าวหน้าเท้าซ้าย แล้ววางเท้าขวาด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เอนลำตัวไปด้านซ้าย มือซ้ายหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือขวากดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้ายมองด้านบน

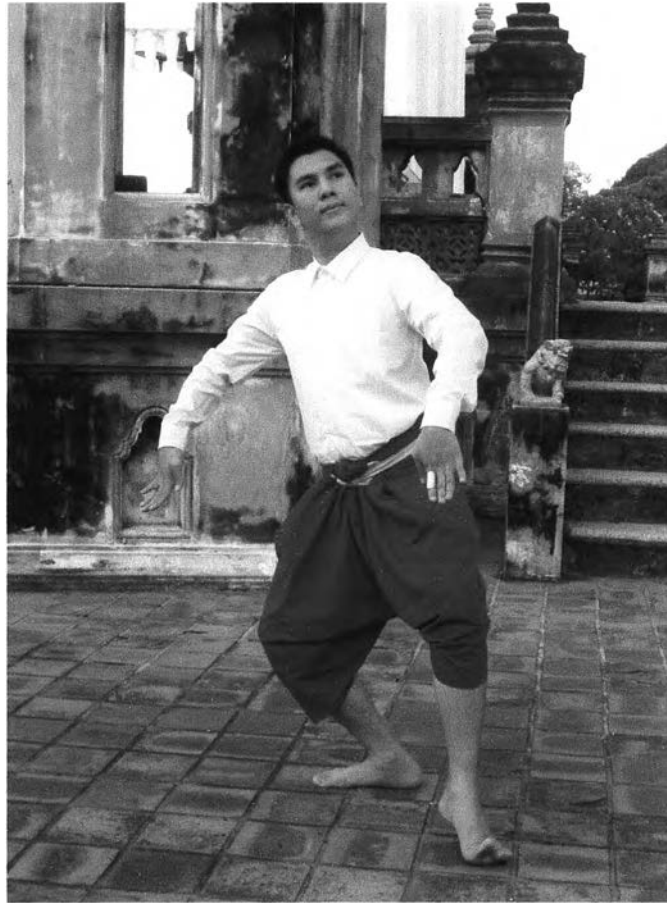
ท่ารำที่ 5 เพลงเสมอพม่าไม้เดินที่ 5

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวหน้าเท้าขวา แล้ววางเท้าซ้ายด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา เอนลำตัวไปด้านขวา มือขวาหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือซ้ายกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวามองด้านบน

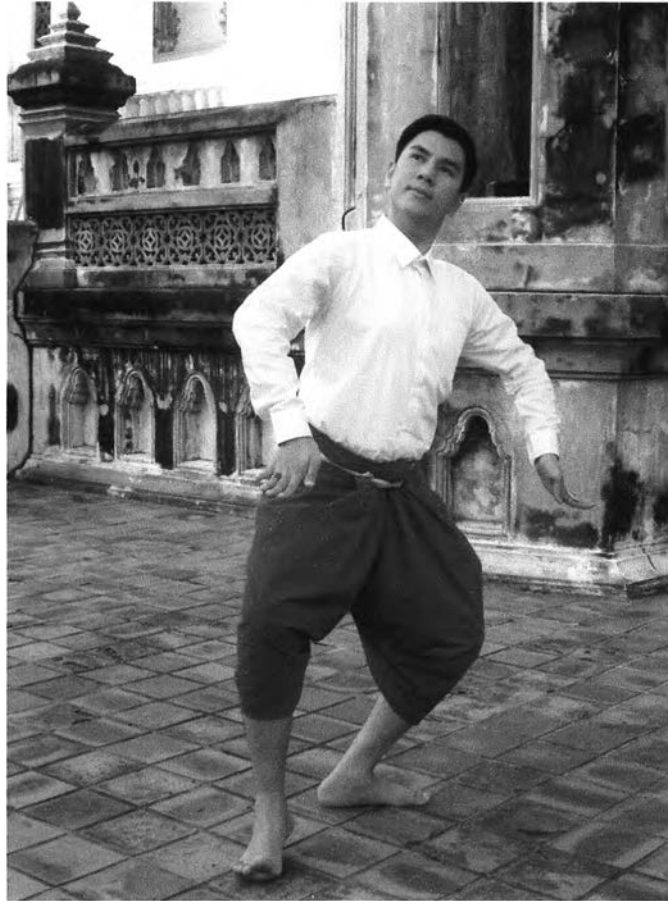
ท่ารำที่ 6 เพลงเสมอพม่าไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ หันไปด้านซ้าย ถอนเท้าซ้าย แล้ววางเท้าขวาด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เอนลำตัวไปด้านซ้าย มือทั้งสองข้างกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย มองดานบน

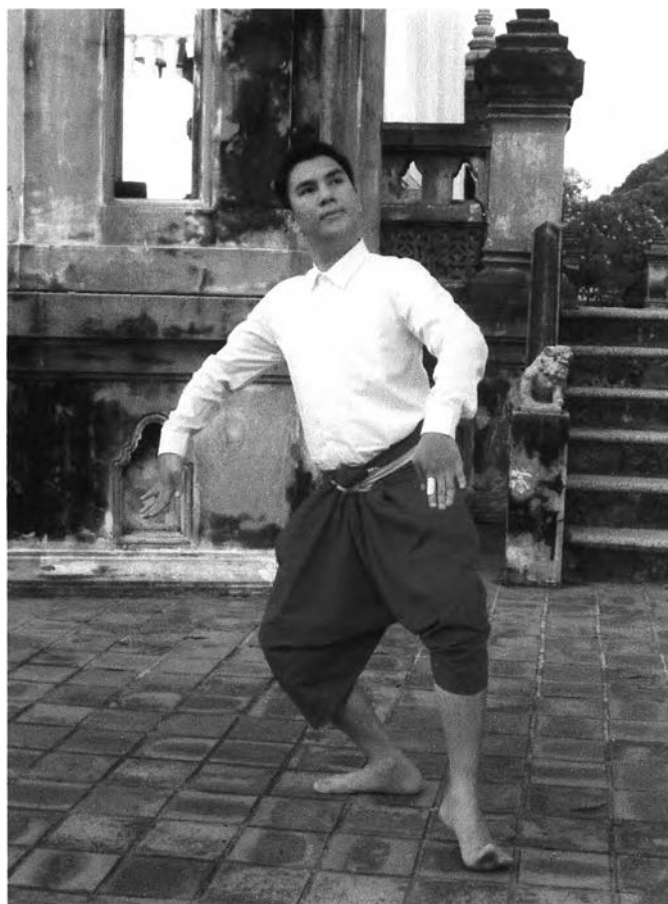
ท่ารำที่ 7 เพลงเสมอพม่าไม้ลาที่ 2

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ถอนเท้าขวา แล้ววางเท้าซ้ายด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา เอนลำตัวไปด้านขวา มือทั้งสองข้างกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย ศีรษะเอียงขวามองดานบน

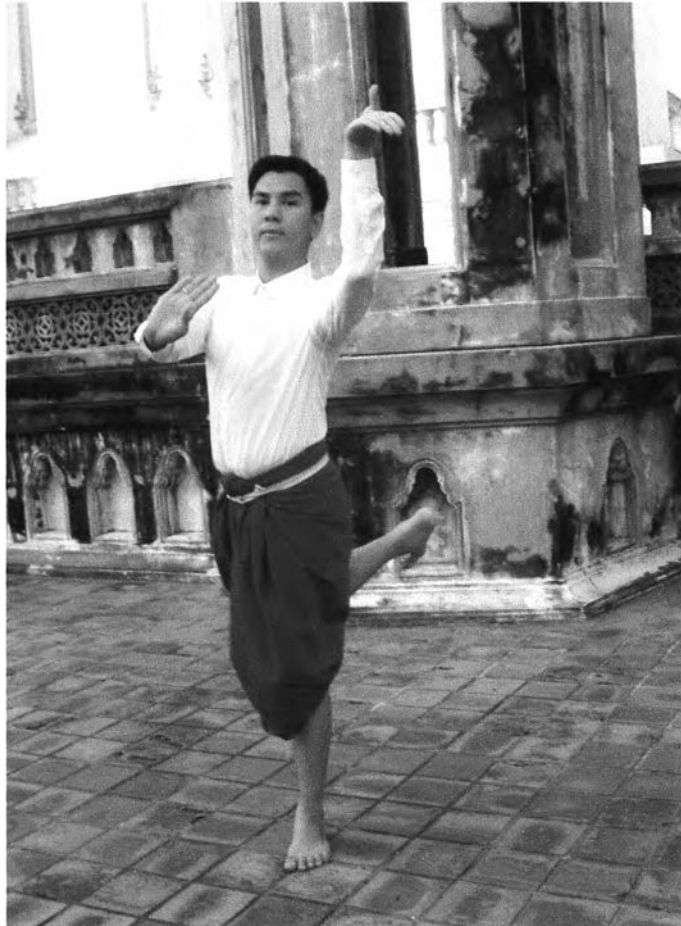
ท่ารำที่ 8 เพลงเสมอพม่าไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ หันไปด้านซ้าย ถอนเท้าซ้าย แล้ววางเท้าขวาด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เอนลำตัวไปด้านซ้าย มือทั้งสองข้างกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมกับยกไหล่เล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย มองด้านบน

ท่ารำที่ 9 เพลงเสมอพม่าไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ถอนเท้าขวา แล้ววางเท้าซ้ายด้วยปลายเท้ามาด้านหน้า เปิดปลายเท้าเล็กน้อย โดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา เอนลำตัวไปด้านขวา มือทั้งสองข้างกดปลายมือลงด้านล่างกางข้อศอกพร้อมยกไหล่เล็กน้อย ศีรษะเอียงขวามองด้านบน

ท่ารำที่ 10 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวเท้าขวาพร้อมกับย่อเข่าลง แล้วกระดกเท้าซ้ายพร้อมกับยืดตัวขึ้น มือขวาดั้งวงหน้า มือซ้ายหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

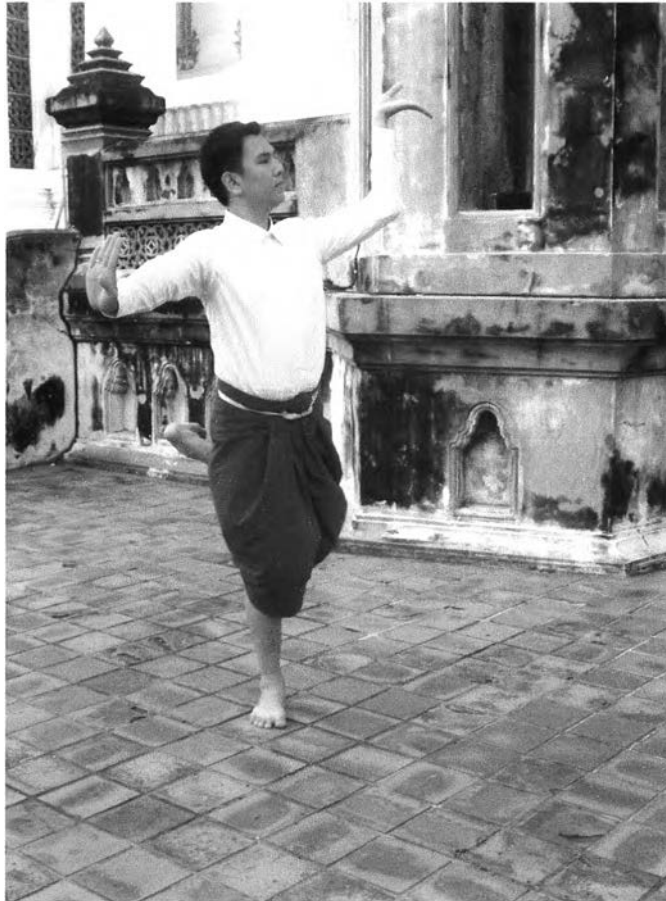
ท่ารำที่ 11 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายย่อเข่าลงพร้อมกับหมุนขวาไปด้านหลัง แล้วกระดกเท้าขวาพร้อมกับ ยืดตัวขึ้น มือขวาดั้งมือแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายหงายมือไปด้านข้าง ระดับศีรษะ กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

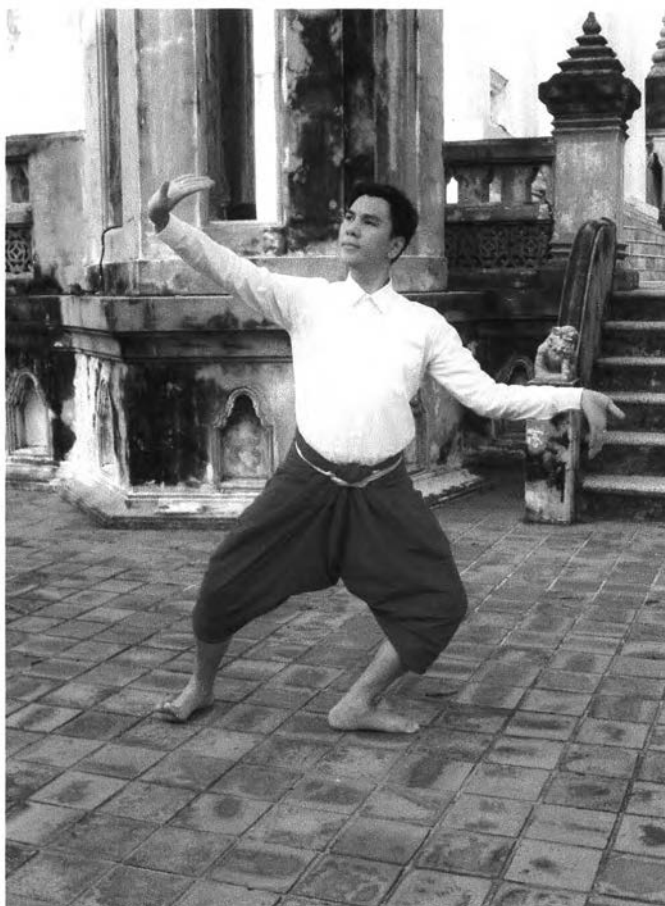
ท่ารำที่ 12 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวาย่อเข่าลงพร้อมกับหมุนขวาไปด้านซ้ายของเวที แล้วกระดกเท้าซ้ายพร้อมกับยืดตัวขึ้น มือขวาดั้งวงหน้า มือซ้ายหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

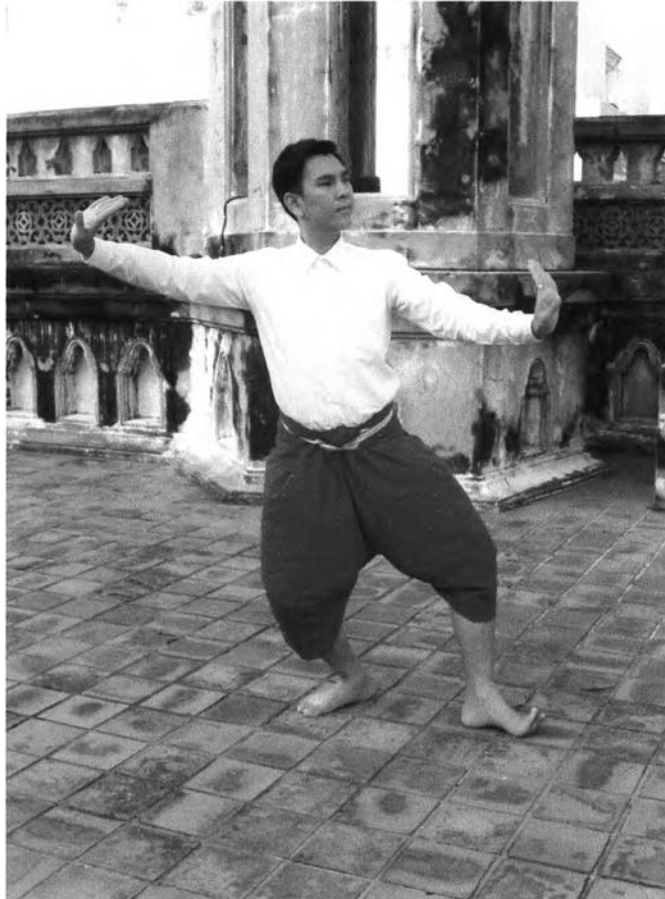
ท่ารำที่ 13 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายย่อเข่าลงพร้อมกับหมุนขวามาด้านหน้า แล้วกระดกเท้าขวาพร้อมกับยืดตัวขึ้น มือขวาตั้งมือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ กดไหลขวา ศีรษะเฉียงขวา

ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอพม่า (รำ)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยม มือขวาม้วนจับออกเป็น
ตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งมืออแขนเล็กน้อยแล้วพลิกข้อมือเป็นหงายมือไปด้าน
ข้างระดับเอว ขณะที่ยกเท้าซ้ายและจับมือขวาอยู่นั้นให้ศีรษะเอียงขวา เมื่อม้วนจับ
และวางเท้าซ้ายลงเหลี่ยมจึงจะเปลี่ยนศีรษะมาเอียงด้านซ้าย กัดไหล ซ้าย

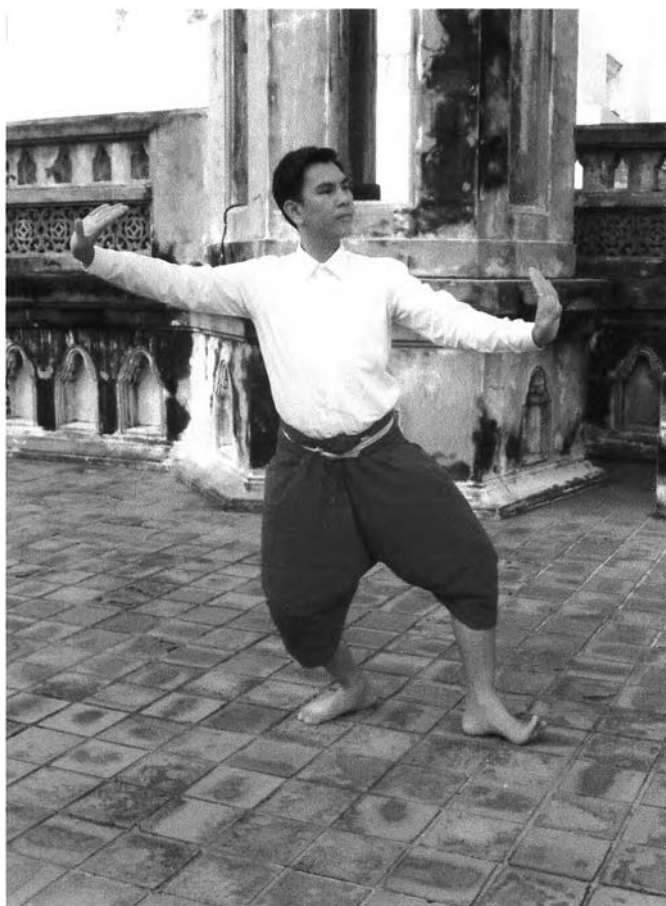
ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายพลิกข้อมือ เป็นตั้งวงระดับเอวไปด้านหลัง ขณะที่พลิกข้อมือซ้ายให้กดติไหลซ้ายไปด้านหลัง เล็กน้อยจนกว่าจะเป็นตั้งวงจึงจะเปลี่ยนมากดไหลขวา ศีรษะเฉียงขวา

ท่ารำที่ 15 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายพลิกข้อมือ เป็นหงายมือไปด้านข้างระดับเอว ขณะที่พลิกข้อมือซ้ายให้กดตีไหล่ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยจนกว่าจะหงายมือจึงจะเปลี่ยนมากดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 16 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือขวาดั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายพลิกข้อมือ เป็นตั้งวงระดับเอวไปด้านข้าง ขณะที่พลิกข้อมือซ้ายให้กดตีไหล่ซ้ายไปด้านหลัง เล็กน้อยจนกว่าจะเป็นตั้งวงจึงจะเปลี่ยนมากดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

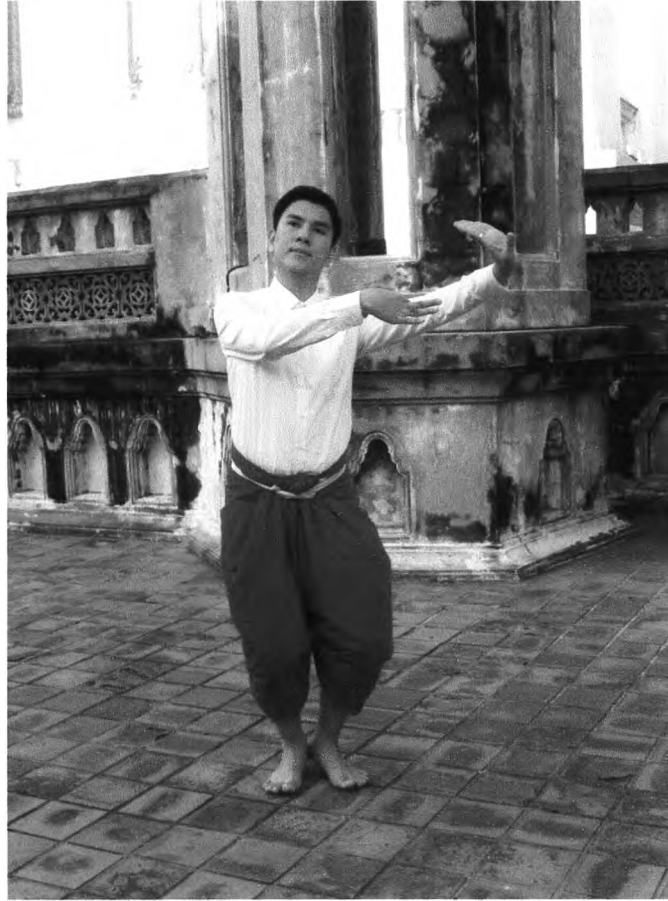
ท่ารำที่ 17 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายพลิกข้อมือเป็นหงายมือไปด้านข้างระดับเอว ขณะที่พลิกข้อมือซ้ายให้กดตีไหล่ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยจนกว่าจะหงายมือจึงจะเปลี่ยนมากดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

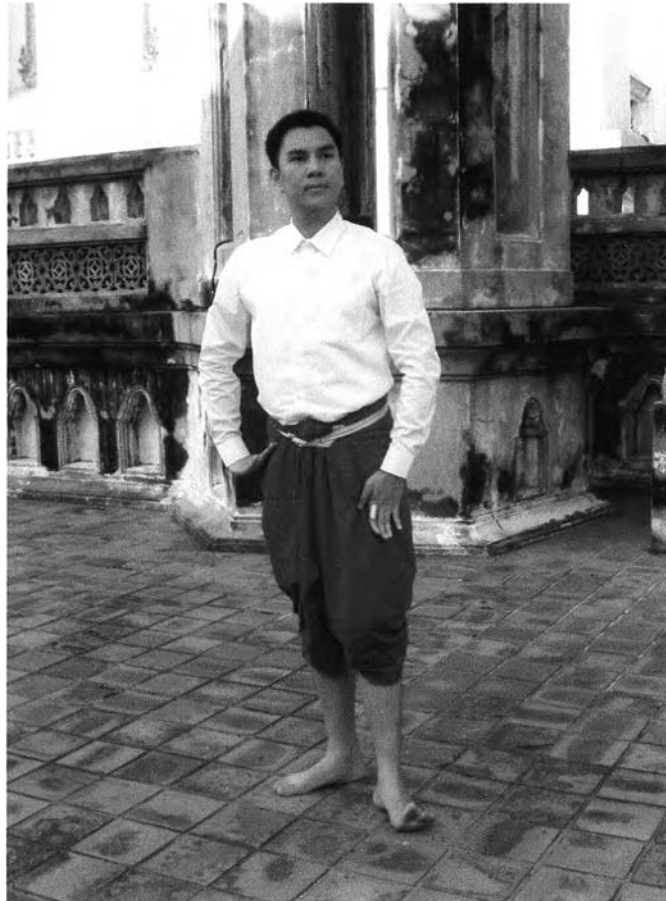
ท่ารำที่ 18 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยม มือขวาม้วนจับออกเป็น
ตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับใบหน้าโดยที่ส่งมือไปด้านขวา เล็กน้อย
(ท่ามรเกล้า) กัดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา จากนั้นยี่ตยุบแล้ววิ่งหมุนซ้ายรอบตัว
มาด้านหน้า

ท่ารำที่ 19 เพลงเสมอพม่า (รำ)

อธิบายท่ารำ เก็บเท้าหรือวิ่งซอยเท้าทั้งสองข้างมาด้านหน้า เปลี่ยนมือซ้ายเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือขวาจับเข้าหาตัวระดับใบหน้าโดยที่ส่งมือไปด้านซ้ายเล็กน้อย (ท่าผมรเกล้า) กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

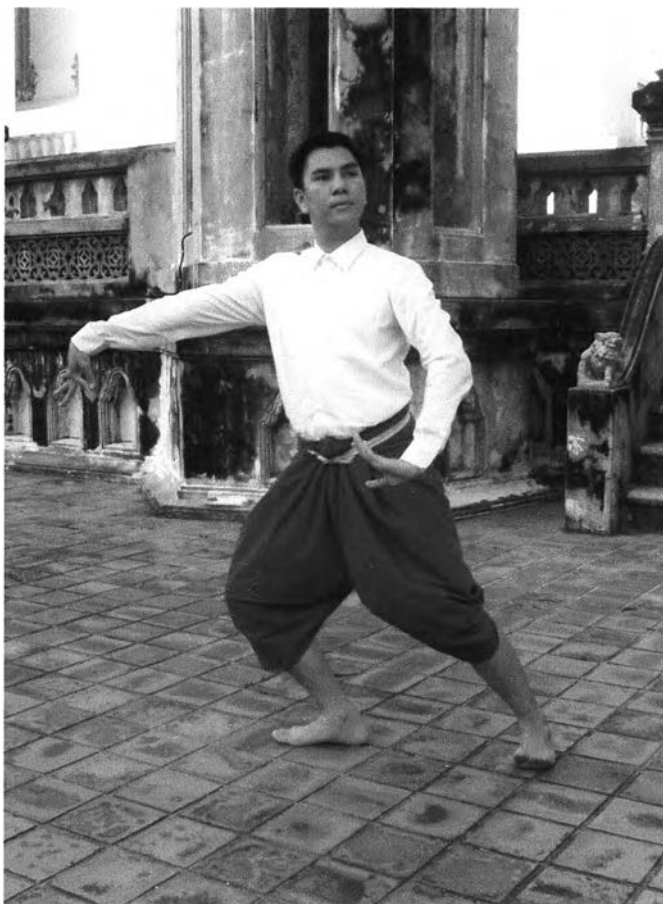

ท่ารำที่ 20 เพลงเสมอพม่า (รั้ว)

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า เท้าซ้ายเหลื่อมมาด้านหน้าเล็กน้อย มือขวาเท้าเอว มือซ้ายวางที่หน้าขาซ้ายพร้อมกับกางข้อศอกเล็กน้อย ศีรษะเอียงขวาเล็กน้อย เปิดปลายคางสายตามองไกล

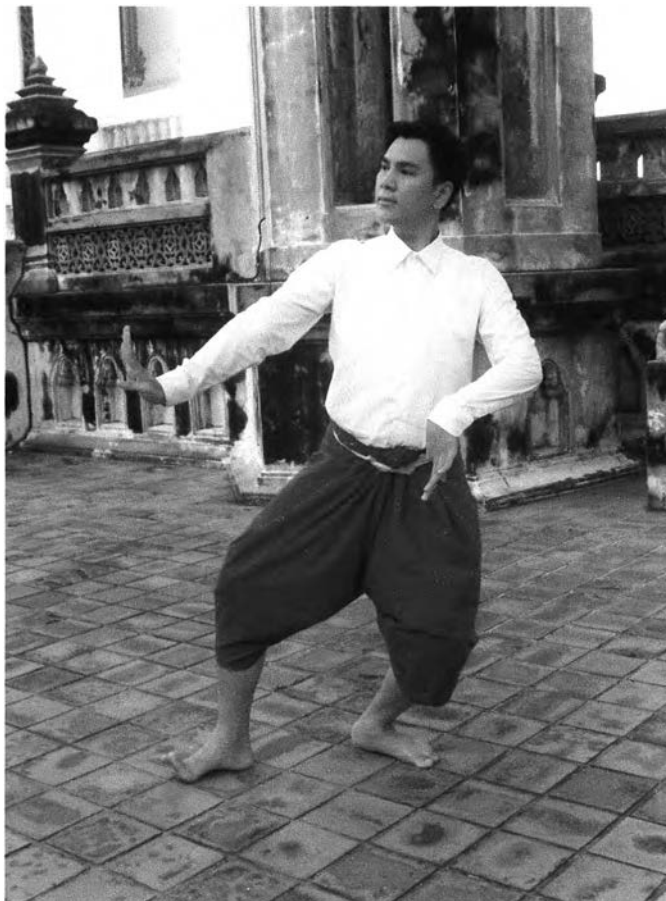
กระบวนการทำรำเพลงเสมอมอญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอมอญให้กับผู้วิจัยเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้ อันเป็นกระบวนการทำรำที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ได้รับถ่ายทอดจากครูลมูล ยมะคุปต์ เมื่อครั้งเป็นนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งมีกระบวนการทำดังต่อไปนี้

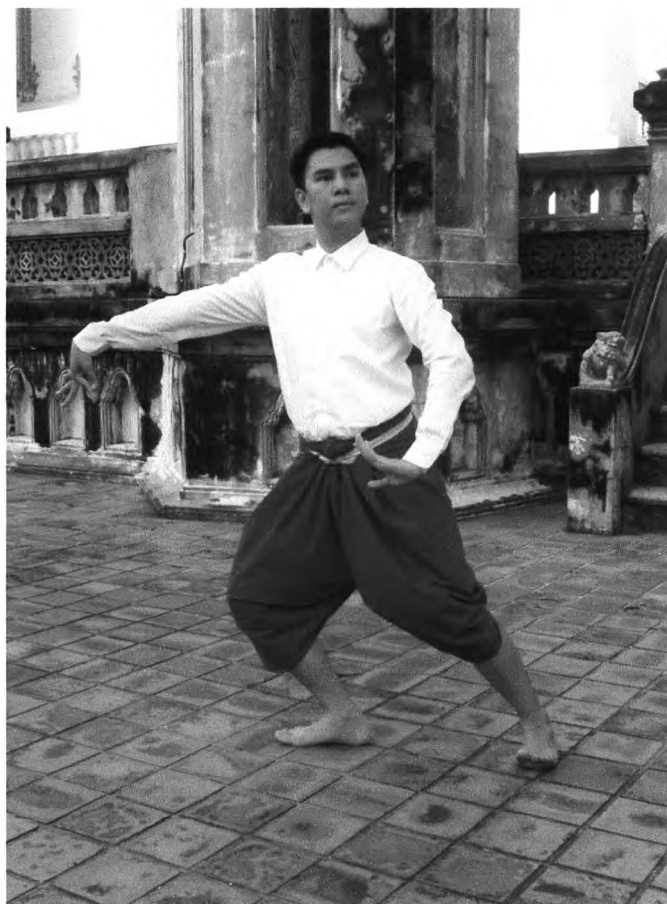
ทำรำที่ 1 เพลงเสมอมอญไม่เดินที่ 1

อธิบายทำรำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า ยกเท้าขวาแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือขวาตั้งวงแล้วปาดหยิบจับคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายหงายมือแล้วปาดมือมาตั้งวงกลาง กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

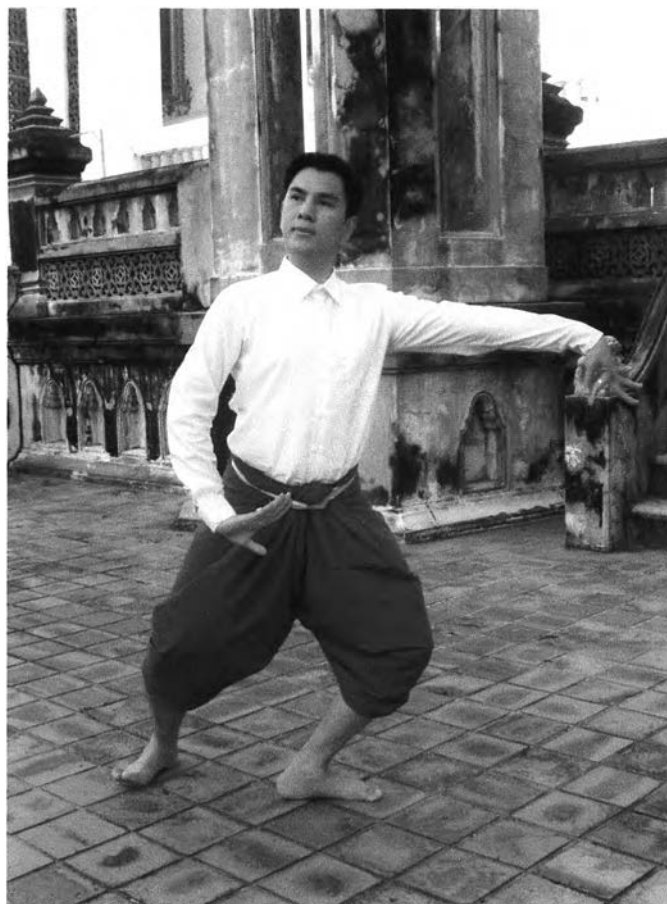
ท่ารำที่ 2 เพลงเสมอมอญระหว่างไม้เดินที่ 1 และไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมก้มกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาปล่อยจับตั้งมือแขนตั้งไปด้านข้างลดมือลงมาระดับเอว มือซ้ายสวจับขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ปล่อยจับมือขวาให้กดตีไหล่ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

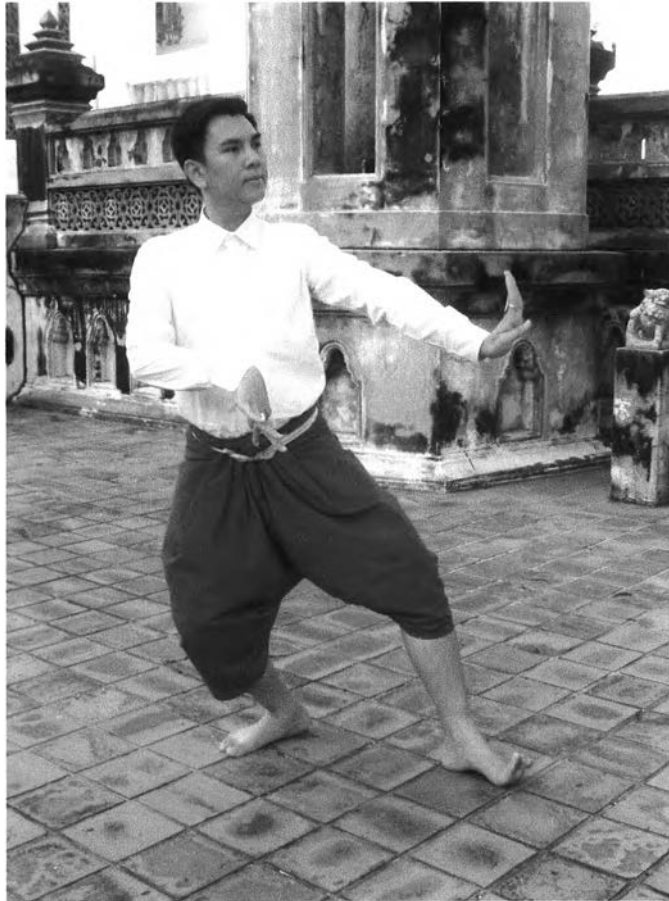
ท่ารำที่ 3 เพลงเสมอมอญไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถายนำหนักมาที่เท้าขวา มือขวาจับคว้ามือแขนตั้งไปด้าน
ข้างระดับไหล่ มือซ้ายปล่อยจับตั้งวงกลาง ขณะที่สาวจับมือขวาให้กดตีไหล่
ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

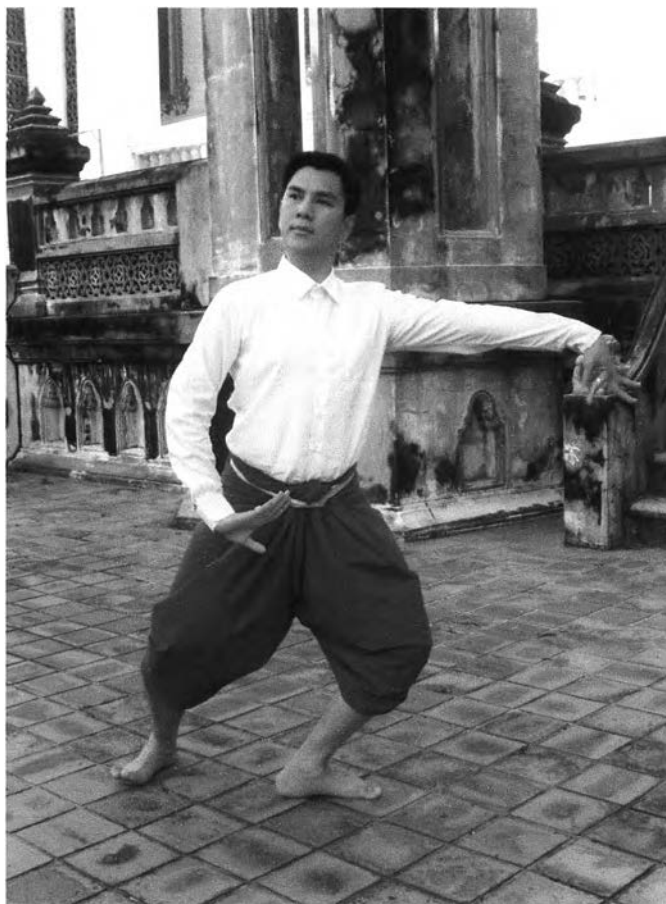
ท่ารำที่ 4 เพลงเสมอมอญไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาต้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงล่างแล้วปาดหยิบจับคว่ำมือแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ มือขวา หายมือแล้วปาดมือมาตั้งวงล่าง กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

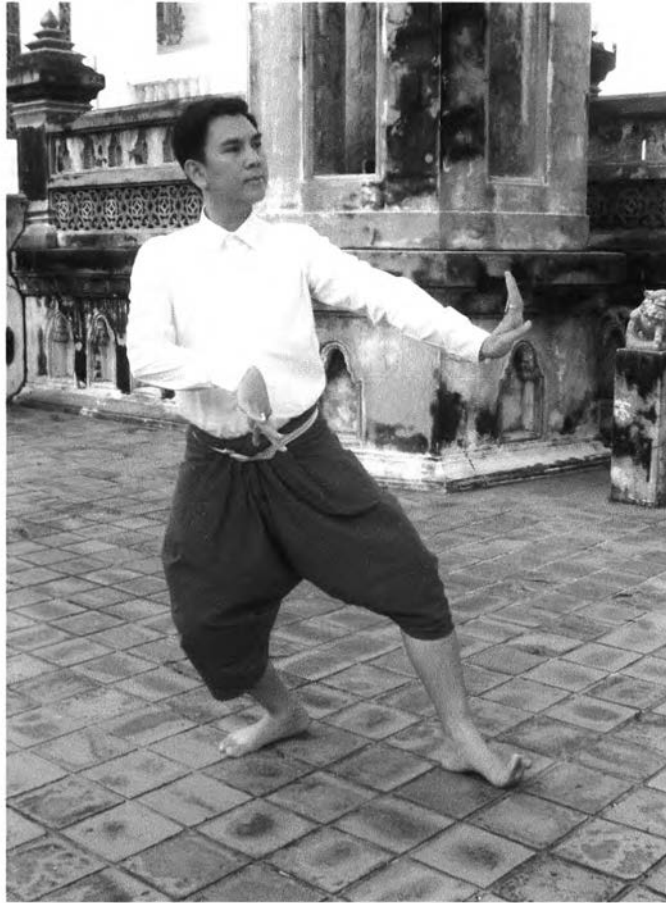
ท่ารำที่ 5 เพลงเสมอมอญระหว่างไม้เดินที่ 3 และไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมก้มกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายปล่อยจับตั้งมือแขนตั้งไปด้านข้างลดมือลงมาระดับเอว มือขวาสาวจับขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ปล่อยจับมือซ้ายให้กตดีไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากตดีไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

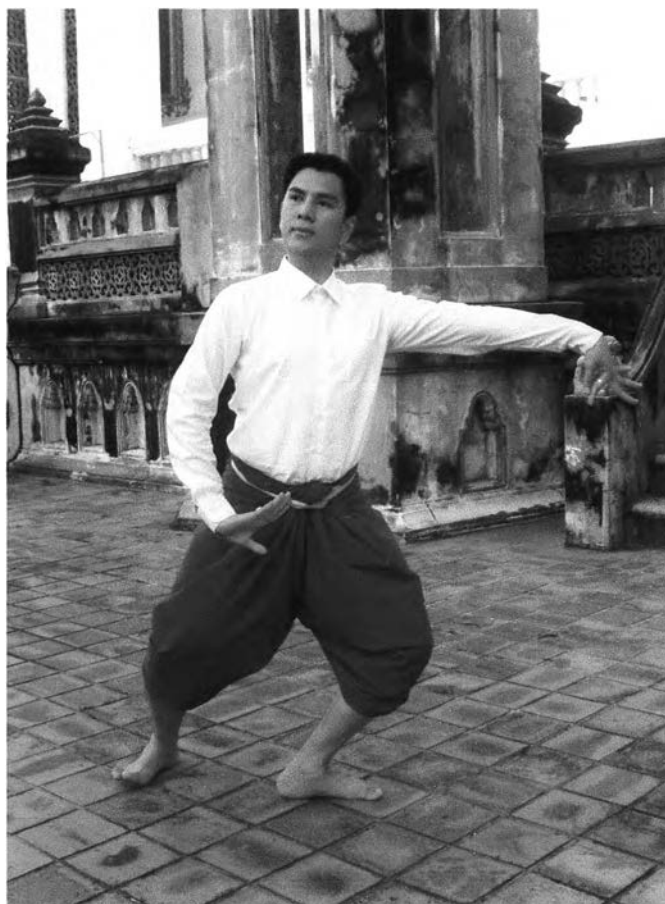
ท่ารำที่ 6 เพลงเสมอมอญไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือซ้ายสาวจับคว่ำมือแขนตั้งไปด้าน
ข้างระดับไหล่ มือขวาปล่อยจับตั้งวงกลาง ขณะที่สาวจับมือซ้ายให้กดตีไหล่
ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

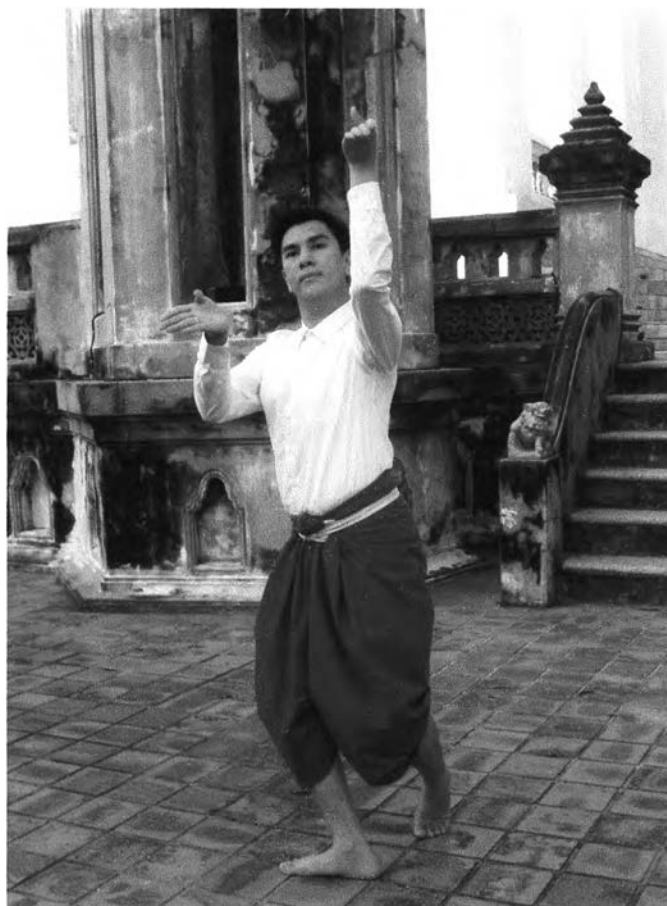
ท่ารำที่ 7 เพลงเสมอมอญระหว่างไม้เดินที่ 4 และไม้เดินที่ 5

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถ่ายน้าหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายปล่อยจีบตั้งมือแขนตั้งไปด้านข้างลดมือลงมาระดับเอว มือขวาสาวจีบขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ปล่อยจีบมือซ้ายให้กอดดีไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมาดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 8 เพลงเสมอมอญไม้เดินที่ 5

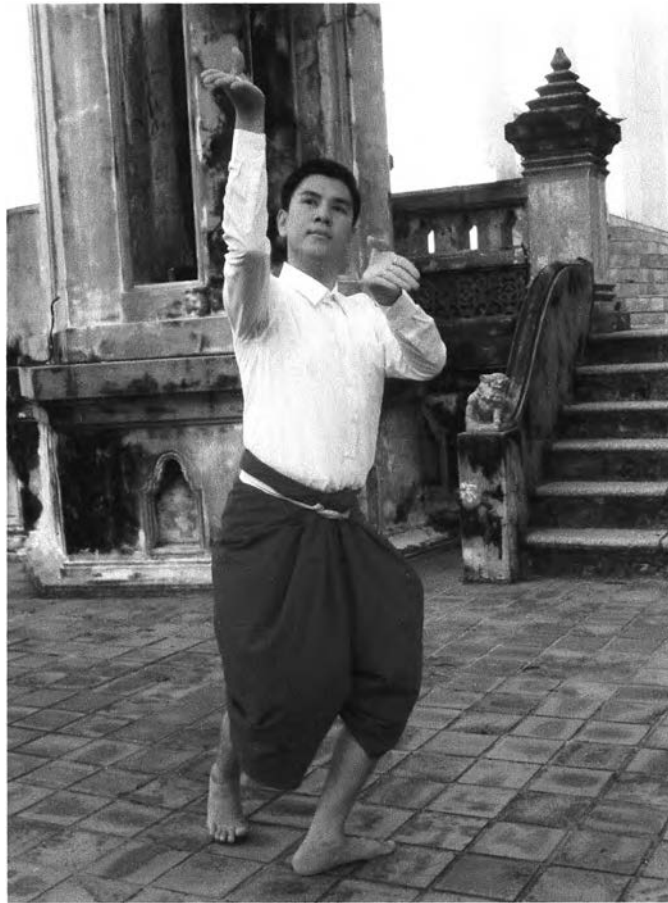
อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกันถายน้าหนักมาที่เท้าซ้าย มือซ้ายสาวจับคว้ามือแขนตั้งไปด้าน
ข้างระดับไหล่ มือขวาปล่อยจับตั้งวงกลาง ขณะที่สาวจับมือซ้ายให้กดตีไหล่
ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 9 เพลงเสมอมอญระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ หันไปด้านขวา ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย มือซ้ายหุบจีบแล้ว
 ปล่อยออกหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือขวาหุบจีบแล้วปล่อยออกหงาย
 มือระดับข้อศอกของแขนซ้าย ขณะที่หุบจีบทั้งสองมือ ให้ผู้รำกระทยไหล
 เล็กน้อย กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา (ปฏิบัติท่ารำดังกล่าวทั้งหมด 3 ครั้ง
 โดยขณะที่ปฏิบัติท่ารำให้หมุน ขวารอบตัวไปด้านซ้ายของเวที) ประกอบด้วย

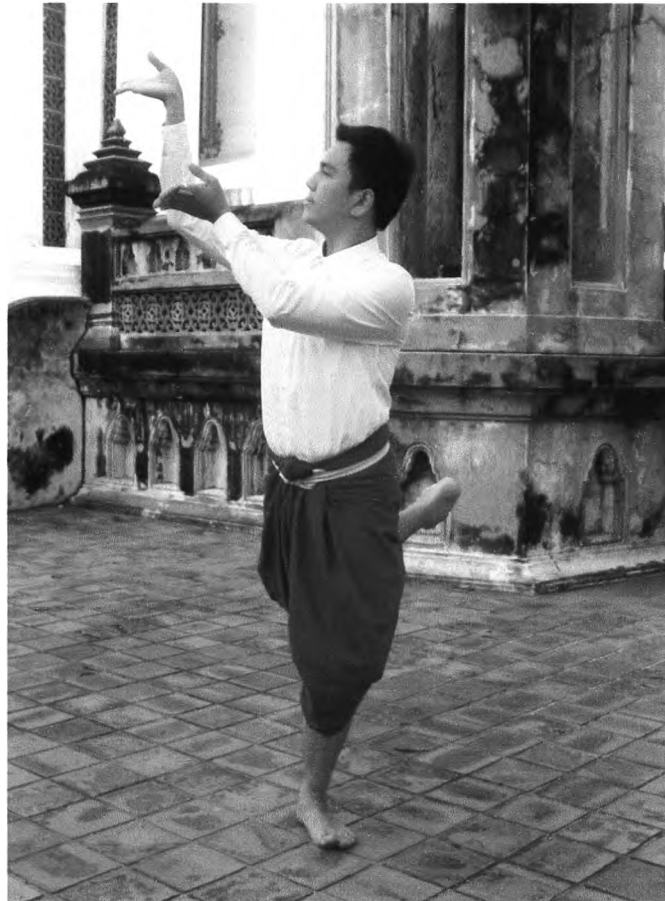
- ท่ารำระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1
- ท่ารำไม้ลาที่ 1
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 1 และไม้ลาที่ 2

ท่ารำที่ 10 เพลงเสมอมอญไม้ลาที่ 2

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า เปิดสันเท้าขวา มือขวาหนีบจีบแล้ว ปล่อยออกหงายมือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือซ้ายหนีบจีบแล้วปล่อยออกหงายมือระดับข้อศอกของแขนซ้าย ขณะที่หนีบจีบทั้งสองมือ ให้ผู้รำกระท่ายไหล่เล็กน้อย กดไหล่ซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย (ปฏิบัติท่ารำดังกล่าวทั้งหมด 4 ครั้ง โดยขณะที่ปฏิบัติท่ารำให้หมุนซ้ายรอบตัว ไปด้านขวาของเวที) ประกอบด้วย

- ท่ารำไม้ลาที่ 2
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3
- ท่ารำไม้ลาที่ 3
- ท่ารำระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

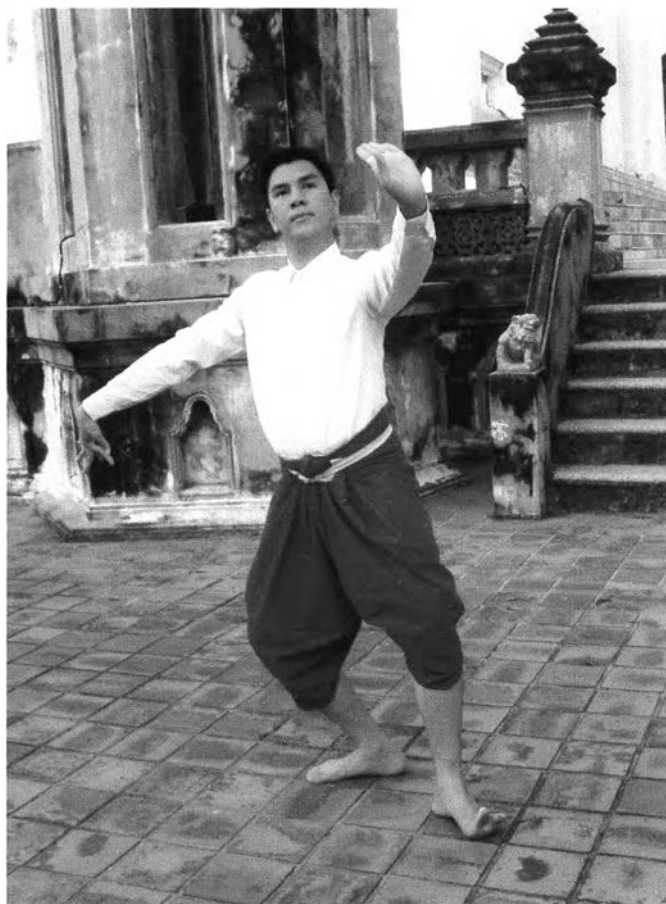
ท่ารำที่ 11 เพลงเสมอมอญไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า กระดกเท้าขวา มือขวาหนีบจีบแล้วปล่อยออกห่าง
 มือไปด้านข้างระดับศีรษะ มือซ้ายหนีบจีบแล้วปล่อยออกห่างมือระดับข้อศอก
 ของแขนซ้าย กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 12 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา เท้าซ้ายก้าวข้างให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายสาวจับคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้าง กดไหล่ซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย

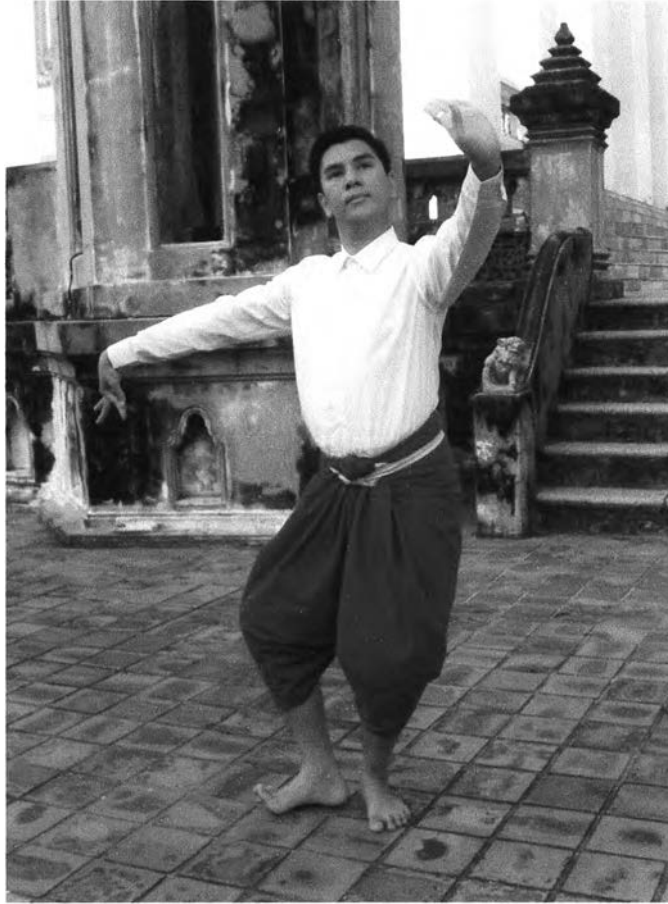
ท่ารำที่ 13 เพลงเสมอมอญ (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายปล่อยจีบออกตั้งวงระดับศีระระ
มือขวาสาวจีบคว่ำมือแขนตั้งไปด้านข้าง ขณะที่ปล่อยจีบมือซ้ายให้กดตีไหล
ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหลขวา ศีระระเฉียงขวา

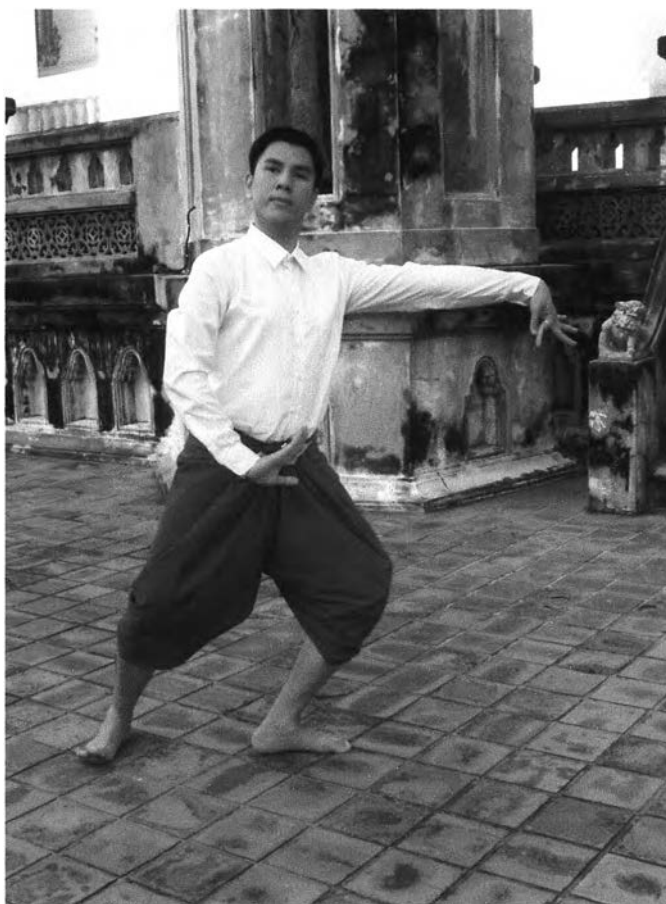
ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย มือขวาปล่อยจีบออกตั้งวงระดับศีรษะ
มือซ้ายสาวจีบคว่ำมือแขนตั้งไปด้านข้าง ขณะที่ปล่อยจีบมือขวาให้กดตีไหล
ขวาไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

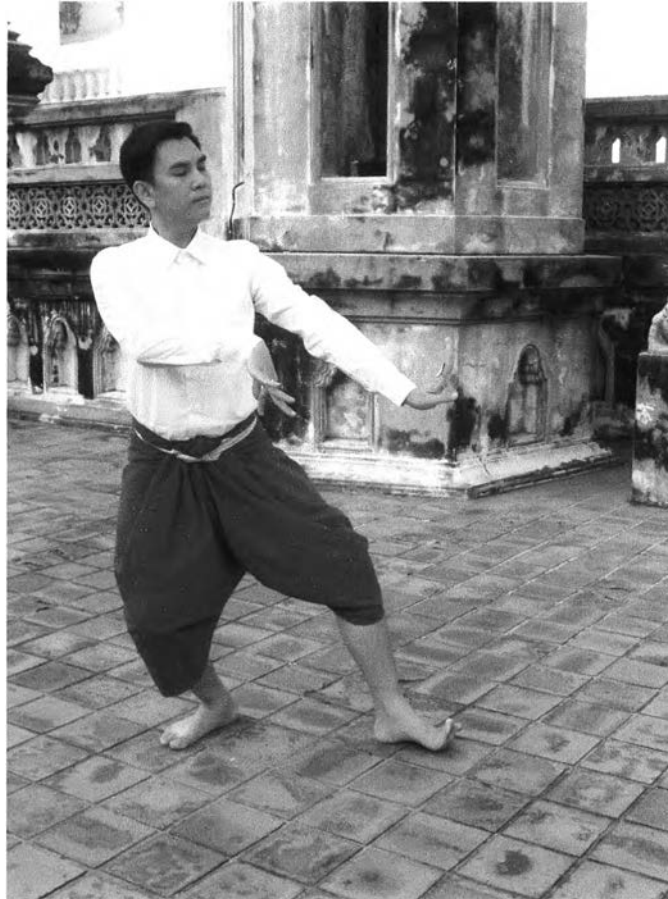
ท่ารำที่ 15 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ตะเท้าขวาด้วยจุ่มเท้า มือซ้ายปล่อยจีบออกตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาสาวจีบ
 กว่ามือแขนตั้งไปด้านข้าง ขณะที่ปล่อยจีบมือซ้ายให้กดตีไหล่ซ้ายไปด้านหลัง
 เล็กน้อยแล้วค่อยๆเปลี่ยนมากตีไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา จากนั้นตะเท้าขวา
 อีกครั้งแล้ววิ่งหมุนขวารอบตัวมาด้านหน้า

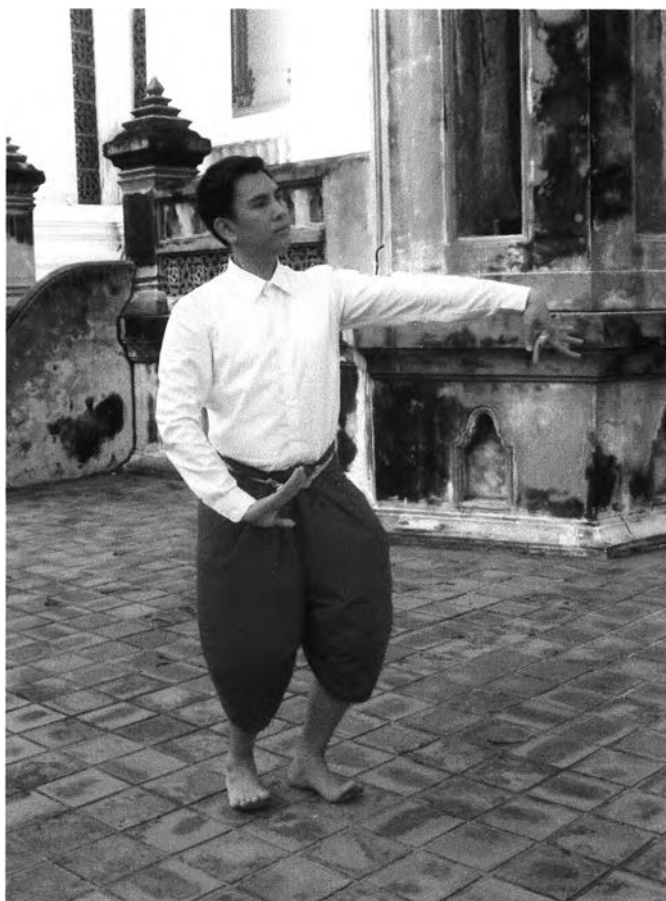
ท่ารำที่ 16 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงกลางแล้วปาดหยิบจับคว่ำมือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ มือขวาหงายมือแล้วปาดมือมาตั้งวงกลาง กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 17 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมกับถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา มือซ้ายปล่อยจีบตั้งมือแขนตั้งไปด้านข้างลดมือลงมาระดับเอว มือขวาสววจีบขึ้นมาระดับหน้าอก ขณะที่ปล่อยจีบมือซ้ายให้กตติโหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อยแล้วค่อยเปลี่ยนมากตติโหลขวา ศีรษะเฉียงขวา

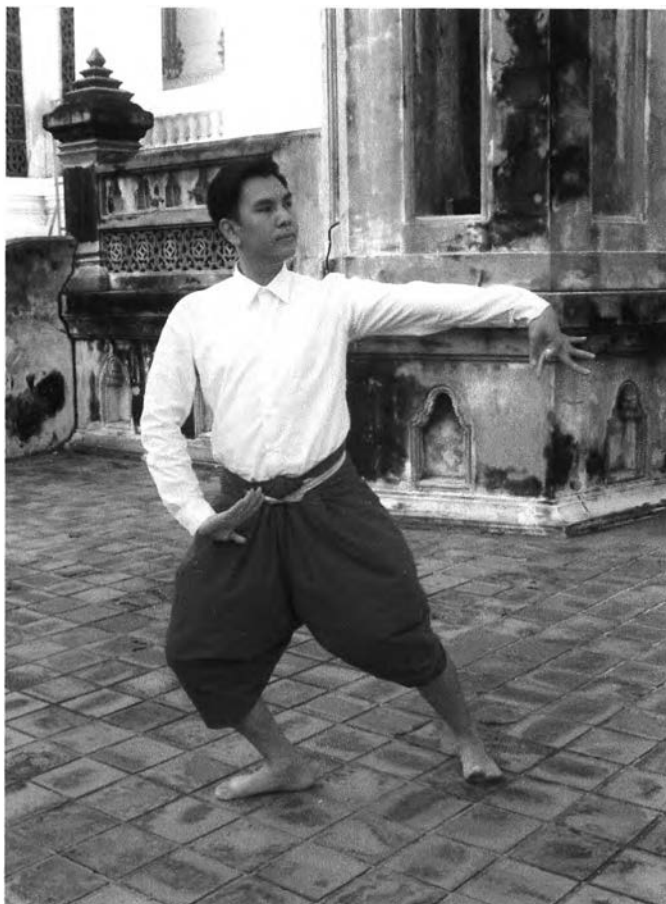
ท่ารำที่ 18 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับขยับเท้าทั้งสองให้ขนานกันโดยให้ปลายเท้าหันไปด้านซ้าย มือซ้าย
 สาวจับคว้ามือแขนตึงไปด้านข้างระดับไหล่ มือขวาปล่อยจับตั้งวงล่าง กัดไหล่ขวา
 ศีรษะเอียงขวา

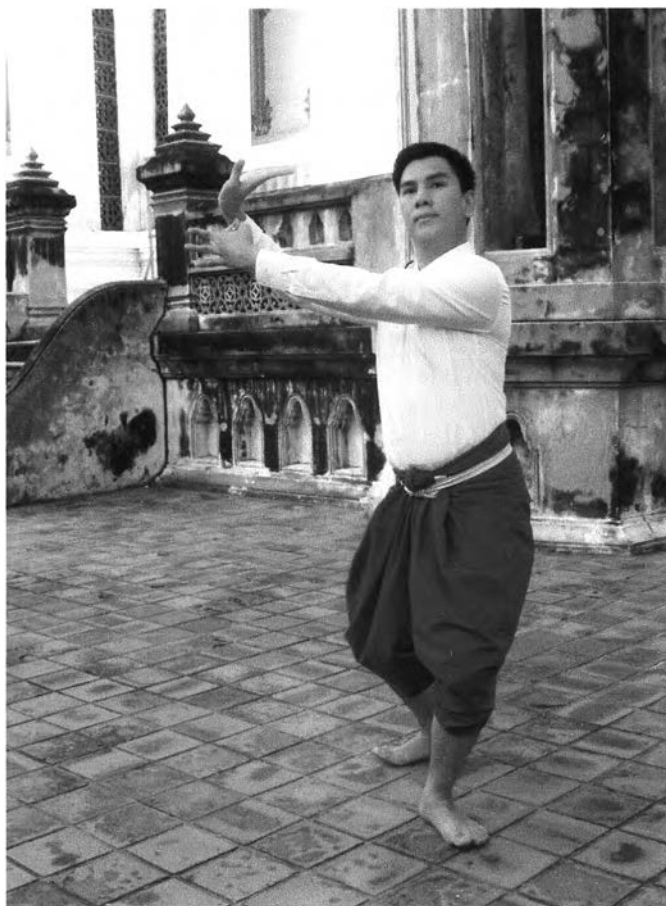
ท่ารำที่ 19 เพลงเสมอมอญ (รำ)

อธิบายท่ารำ ขยับเท้าทั้งสองโดยให้ปลายเท้าหันไปด้านขวาเล็กน้อย มือซ้ายปล่อยจับตั้งมือ
แขนตั้งไปด้านข้างลดมือลงมาระดับเอว มือขวาจับขึ้นมาระดับหน้าอก กดไหล่
ขวา ศีรษะเอียงขวา

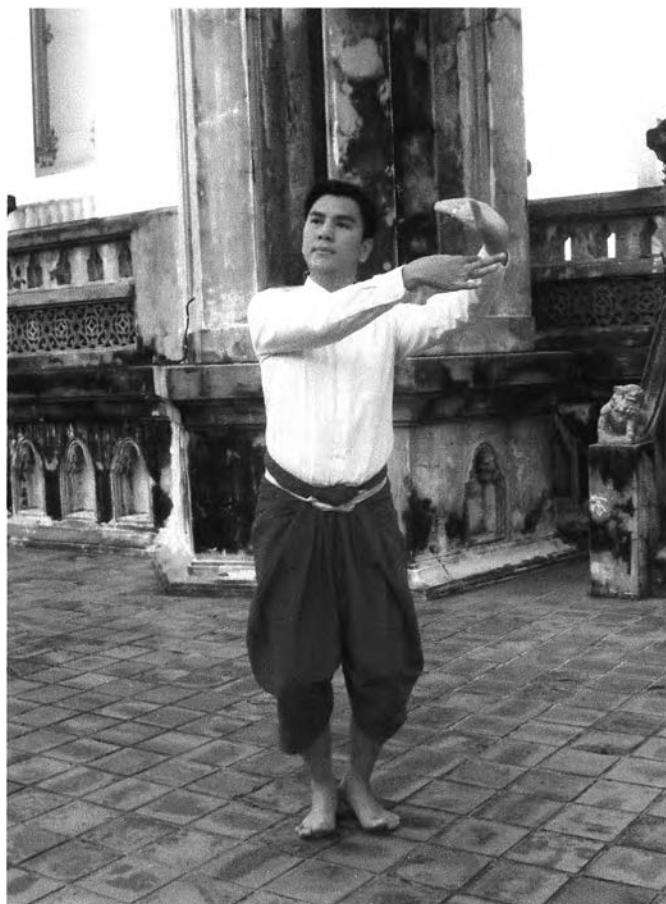
ท่ารำที่ 20 เพลงเสมอมอญ (รำ)

อธิบายท่ารำ ขยับเท้าทั้งสองออกเป็นก้าวเหลี่ยมโดยให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือซ้ายสาวจับ
 คอว่ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับไหล่ มือขวาปล่อยจับตั้งวงกลาง กัดไหลขวา
 ศีรษะเฉียงขวา (ปฏิบัติท่าที่ 18 และ 19 สลับกันตามจังหวะไปจนกระทั่งหมด
 จังหวะเพลงจึงจะจบด้วยท่าที่ 20)

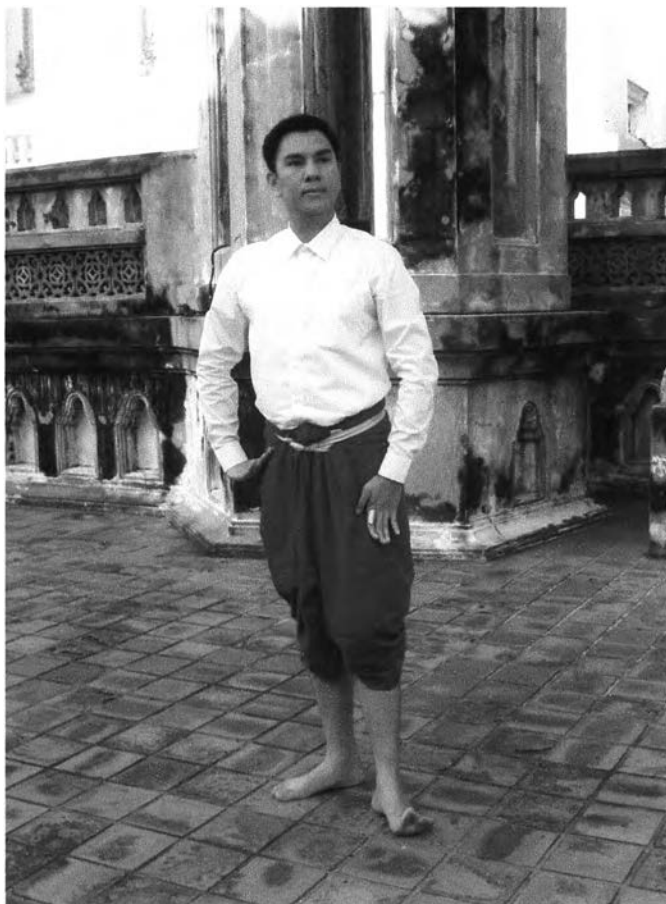
ท่ารำที่ 21 เพลงเสมอมอญ (รำ)

อธิบายท่ารำ หันมาด้านขวา ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวาม้วนจับออกตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายจับหักข้อมือเข้าหาลำแขนโดยให้จับติดกับข้อมือขวา กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา จากนั้นยี่ดยุบแล้ววิ่งหมุนซ้ายรอบตัวมาด้านหน้า

ท่ารำที่ 22 เพลงเสมอมอญ (รำ)

อธิบายท่ารำ เก็บเท้าหรือวิ่งชอยเท้าทั้งสองข้างมาด้านหน้า เปลี่ยนมือซ้ายเป็นตั้งวงระดับ ศีรษะ มือขวาจับหักข้อมือเข้าหาลำแขนโดยให้จับติดกับข้อมือซ้าย กดไหล่ซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย

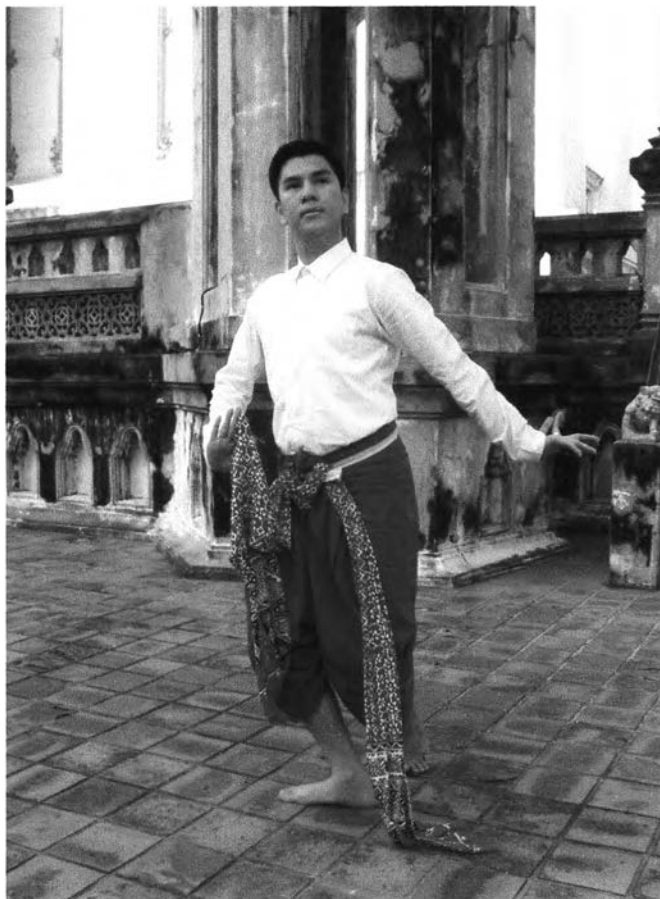

ทำรำที่ 23 เพลงเสมอมอญ (รั้ว)

อธิบายทำรำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า เท้าซ้ายเหยียดมมาด้านหน้าเล็กน้อย มือขวาเท้าเอว
 มือซ้ายวางที่หน้าขาซ้ายพร้อมกับกางข้อศอกเล็กน้อย ศีรษะเอียงขวาเล็กน้อย
 เปิดปลายคาง สายตามองไกล

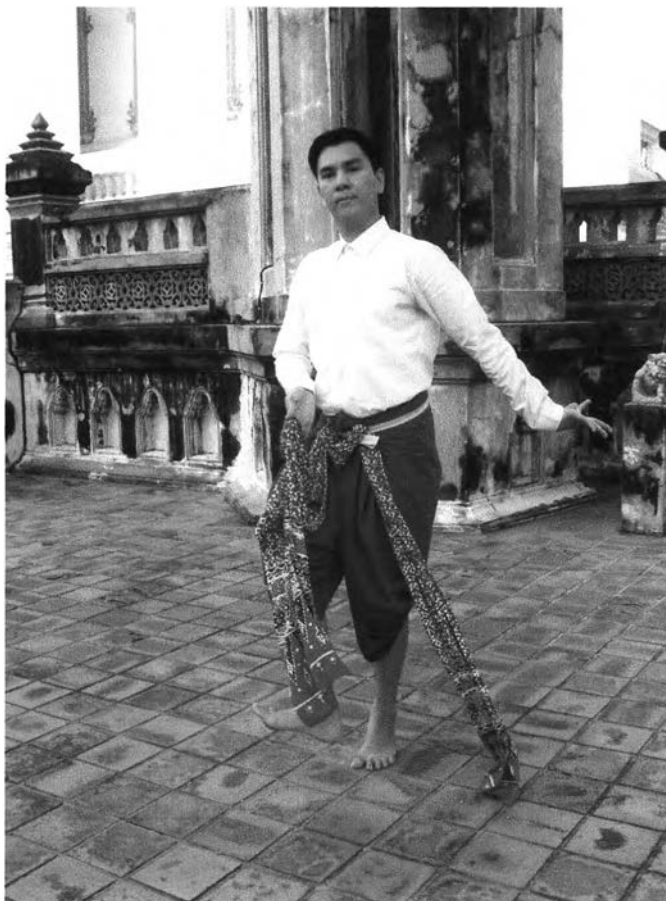
กระบวนการทำรำเพลงเสมอแขก

กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอแขกสำหรับประกอบการแสดงละครพื้นทางของกรมศิลปากร ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกระบวนการทำรำดังนี้

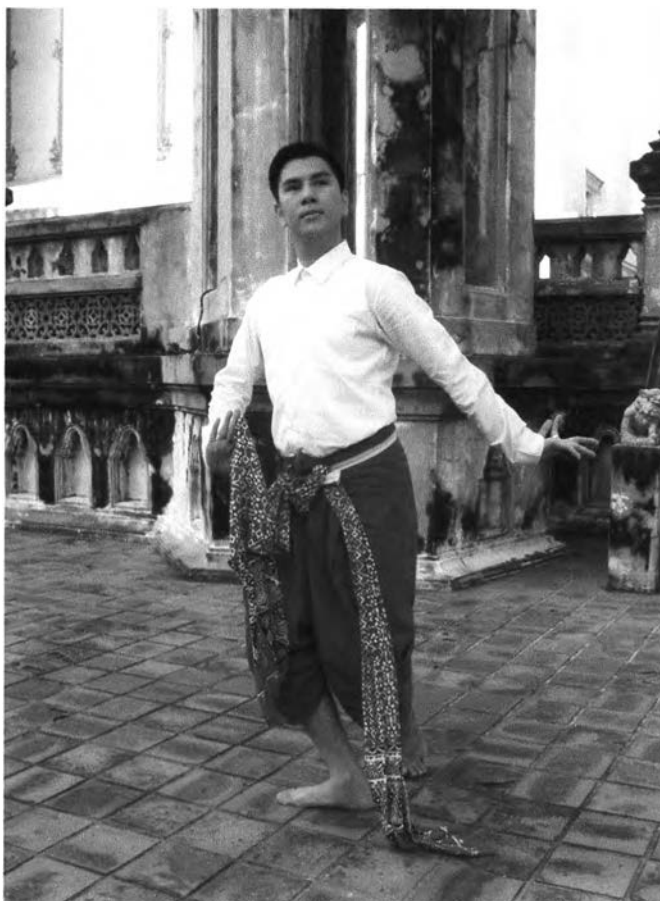
ทำรำที่ 1 เพลงเสมอแขกไม้เดินที่ 1

อธิบายทำรำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ย่ำเท้าซ้าย แล้วก้าวเท้าขวาอีกครั้งหนึ่ง ต่อด้วยวางเท้าซ้ายลงด้านหลังเปิดสนท้าว น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือขวาจับศอกว่าจับผ้าแล้ว คลายออกตั้งวงกลาง มือซ้ายจับหลัง กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 2 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้เดินที่ 1 และไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือขวาจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หายมือระดับวงกลาง มือซ้ายจับหลัง กดไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
 เอียงขวา

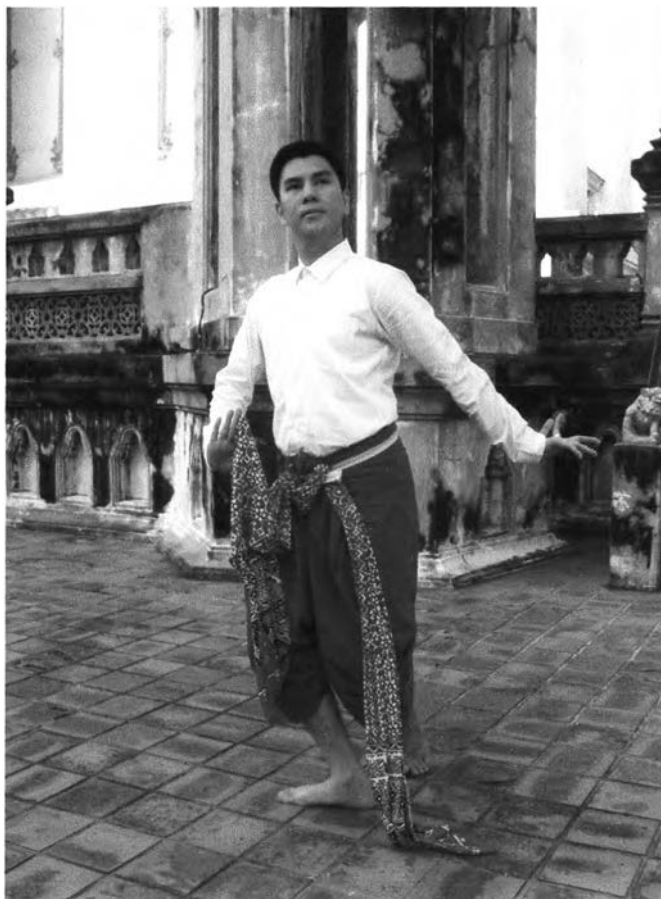
ท่ารำที่ 3 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้เดินที่ 1 และไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวาลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย มือขวาจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงล่าง
มือซ้ายจับหลัง กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 4 เพลงเสมอแขกระหว่างไม้เดินที่ 1 และไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือขวาจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หางยมือระดับวงล่าง มือซ้ายจับหลัง กดไหล่ขวาไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
 เอียงขวา

ท่ารำที่ 5 เพลงเสมอแขกไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวาลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย มือขวาจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงล่าง
 มือซ้ายจับหลัง กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 6 เพลงเสมอแขกไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ย่ำเท้าขวา แล้วก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า ตอดด้วยวางเท้าขวาลง
 ด้านหลังเปิดส้นเท้า น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือซ้ายจับศอกซ้ายแล้วคลายออก
 ตั้งวงกลาง มือขวาจับหลัง กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 7 เพลงเสมอแขกระหว่างไม้เดินที่ 3 และไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือซ้ายจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หายมือระดับวงกลาง มือขวาจับหลัง กดไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
 เอียงซ้าย

ท่ารำที่ 8 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้เดินที่ 3 และไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าขวา มือซ้ายจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงล่าง
มือขวาจับหลัง กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 9 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้เดินที่ 3 และไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือซ้ายจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หายมือระดับวงกลาง มือขวาจับหลัง กดไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
 เอียงซ้าย

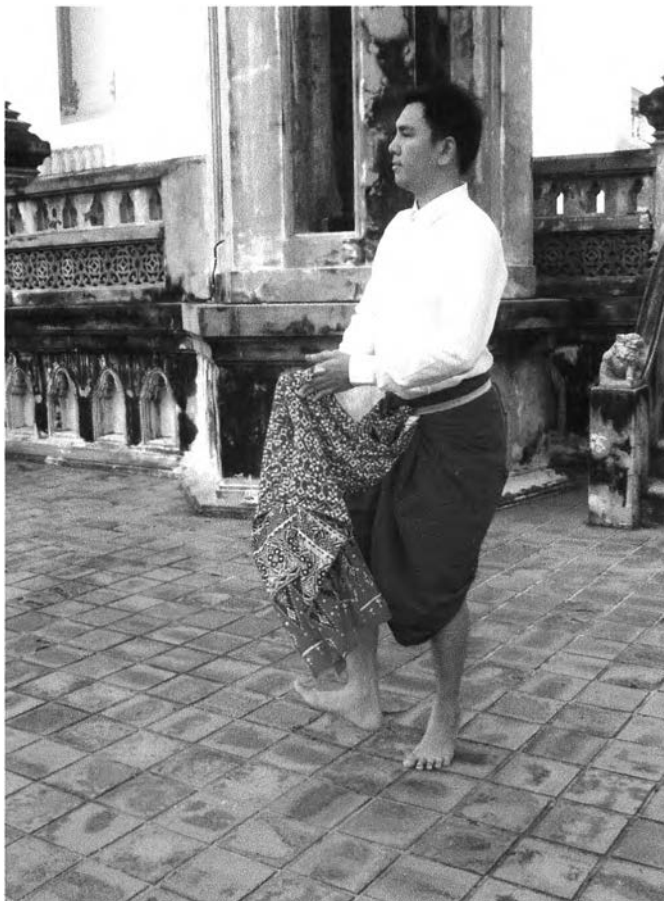
ท่ารำที่ 10 เพลงเสมอแขกไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดสันเท้าขวา มือซ้ายจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงวาง
มือขวาจับหลัง กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

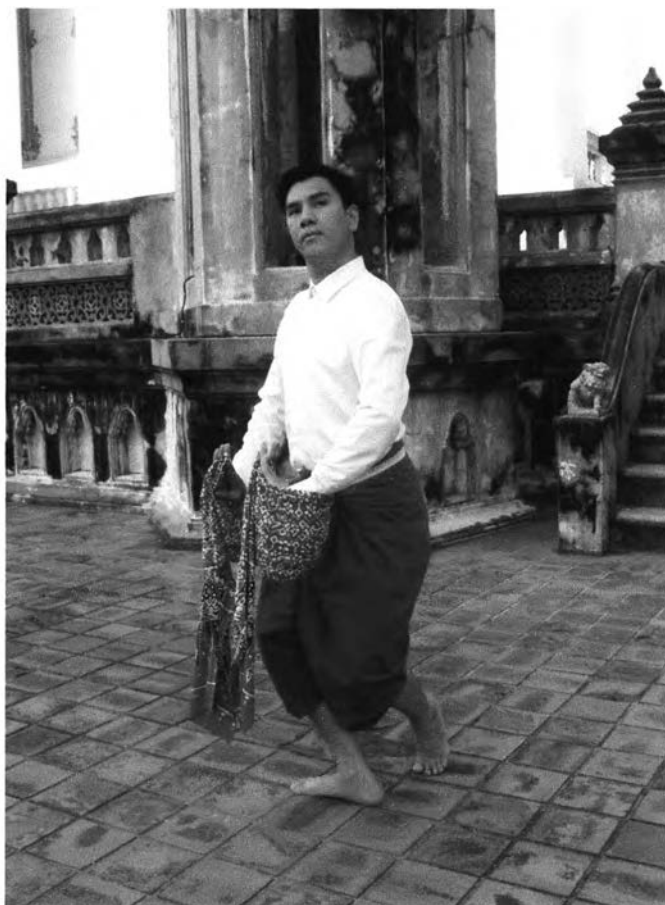
ท่ารำที่ 11 เพลงเสมอแขกไม้เดินที่ 5

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ย่ำเท้าซ้าย แล้วก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ตอดด้วยวางเท้าซ้ายลง
 ด้านหลังเปิดสนเท้า น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือทั้งสองจับคว่ำจับผ้าแล้วคลายออก
 ตั้งวงกลาง กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

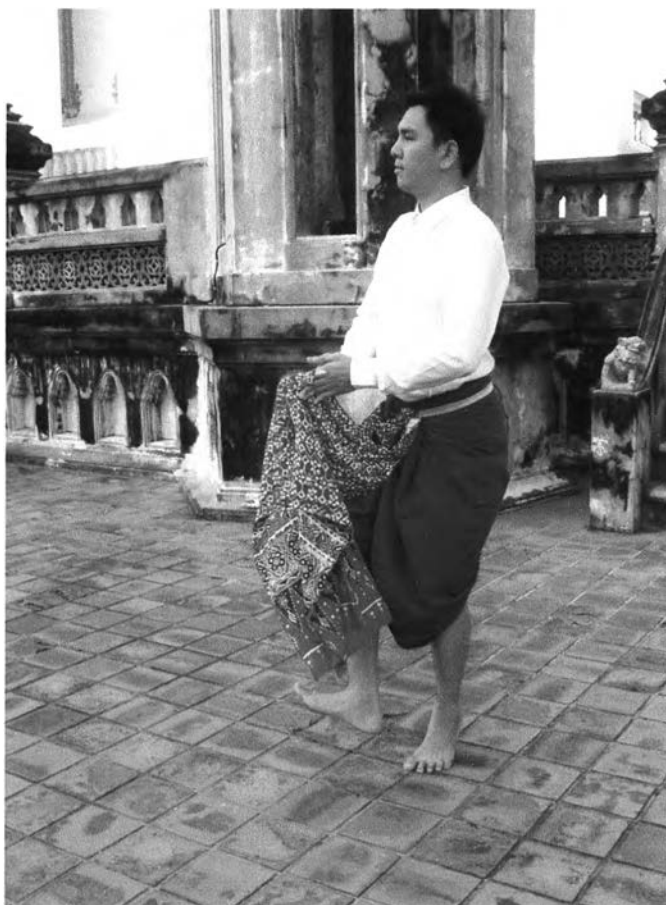
ท่ารำที่ 12 เพลงเสมอแขกระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หงายมือระดับวงกลาง กดไหล่ขวาไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 13 เพลงเสมอแขกระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าขวา มือซ้ายจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงล่าง
 มือขวาจับหลัง กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

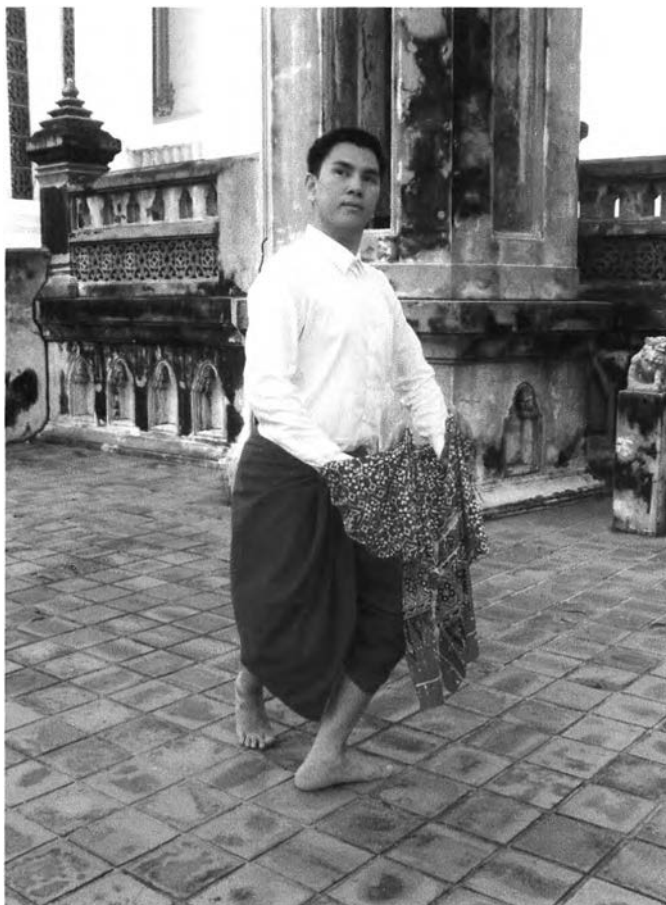
ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอแขกระหว่างไม้เดินที่ 5 และไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
หงายมือระดับวงกลาง กดไหลขวาไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 15 เพลงเสมอแขกไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวาลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าซ้าย มือทั้งสองจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวง ล่าง กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

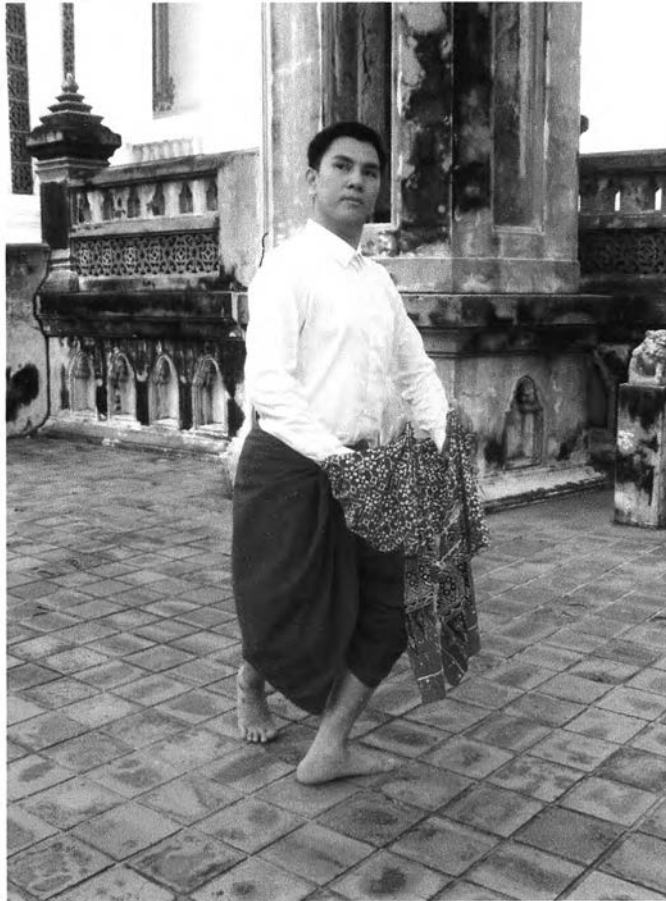
ท่ารำที่ 16 เพลงเสมอแขกไม้ลาที่ 2

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าซ้าย ย่ำเท้าขวา แล้วก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า ตอดด้วยวงเท้าขวาลง
 ด้านหลังเปิดสันเท้า นำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือทั้งสองจับคว่ำจับผ้าแล้วคลายออก
 ตั้งวงกลาง กดไหลซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย

ท่ารำที่ 17 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หงายมือระดับวงกลาง กดไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย

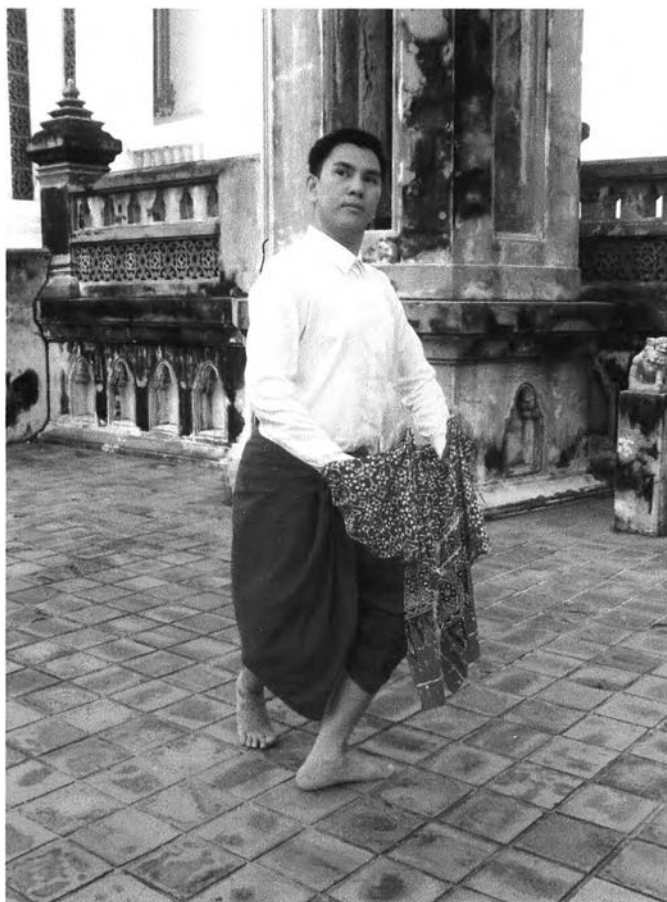
ท่ารำที่ 18 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าขวา มือทั้งสองจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวง ล่าง
กุดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 19 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
หงายมือระดับวงล่าง กัดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเฉียงซ้าย

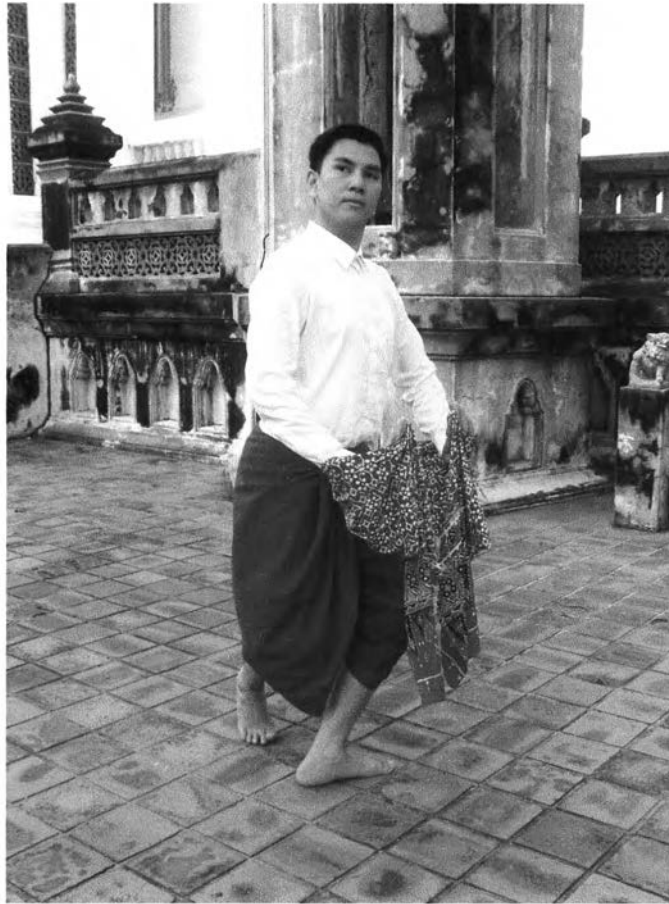
ท่ารำที่ 20 เพลงเสมอแขกไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าขวา มือทั้งสองจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวงวาง
กอดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 21 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
หงายมือระดับวงกลาง กัดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย

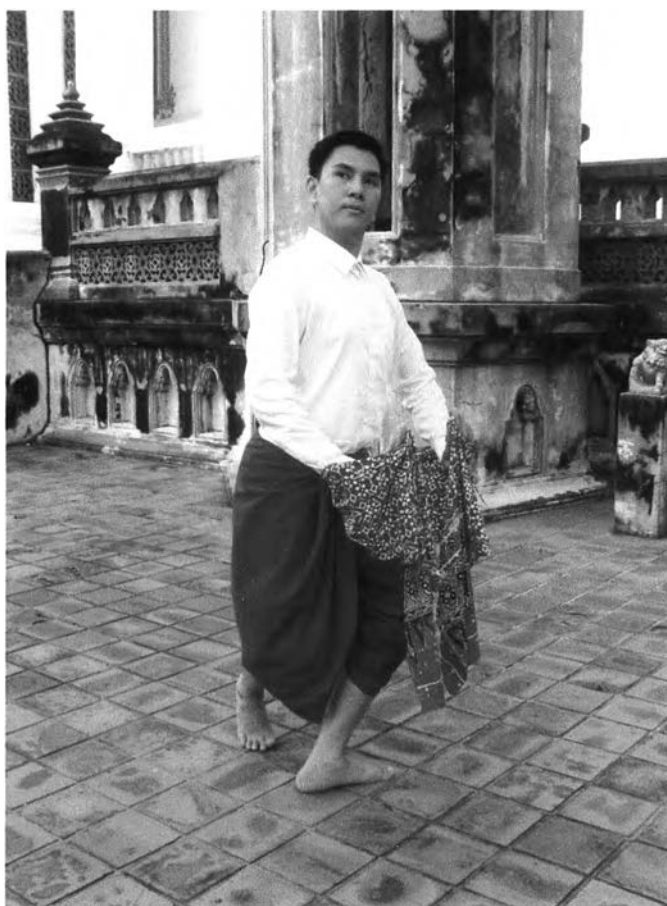
ท่ารำที่ 22 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดสันเท้าขวา มือทั้งสองจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวง ล่าง กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

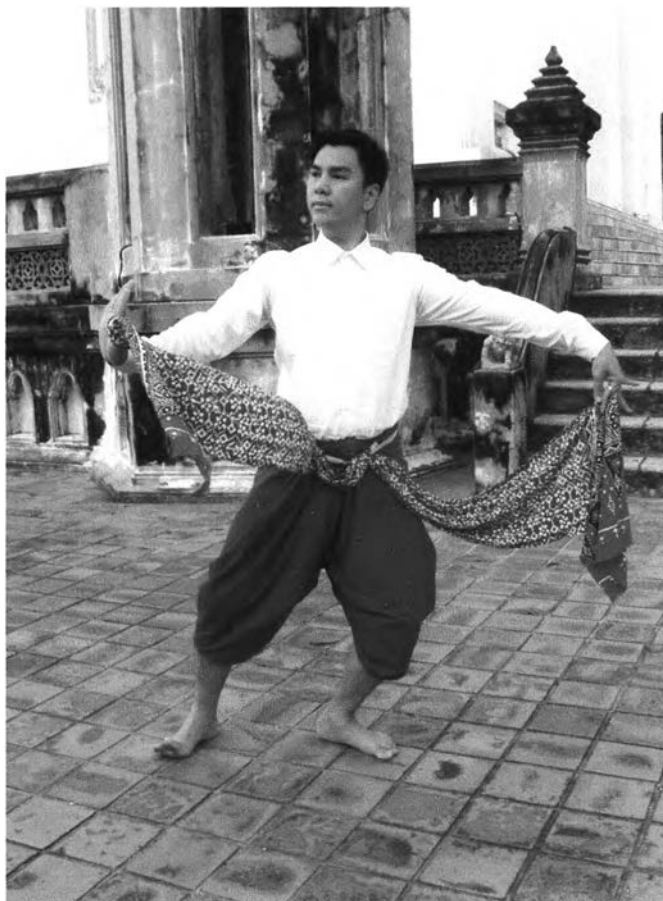
ท่ารำที่ 23 เพลงเสมอแซกระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นจากพื้นเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าพลิกปลายมือลง
 หงายมือระดับวงกลาง กัดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย

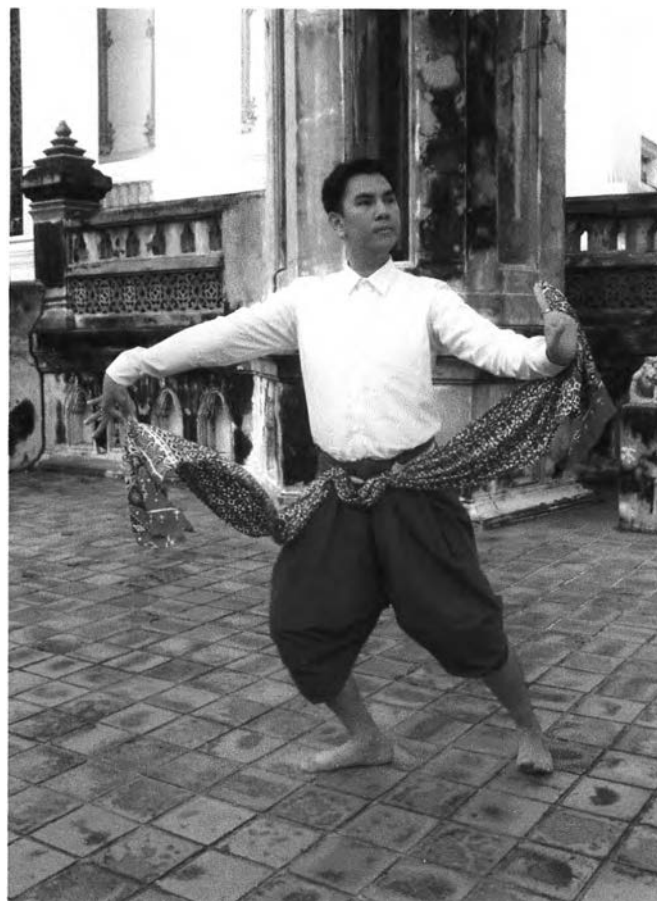
ท่ารำที่ 24 เพลงเสมอแขกไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า เปิดส้นเท้าขวา มือทั้งสองจับผ้าพลิกข้อมือเป็นตั้งวง ล่าง
กุดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

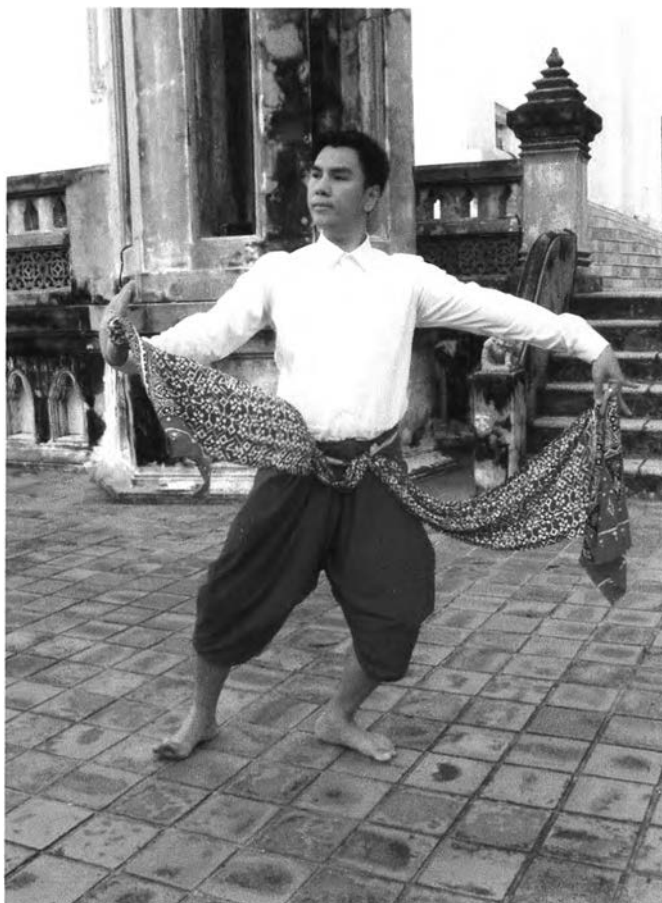
ท่ารำที่ 25 เพลงเสมอแขก (รำ)

อธิบายท่ารำ ถอนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวา
 จับผ้าแล้วสับดข้อมือขึ้นตั้งวงระดับไหล่ มือซ้ายจับผ้าจับคว่ำแขนตั้งไปด้านข้าง
 กดไหล่ซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย

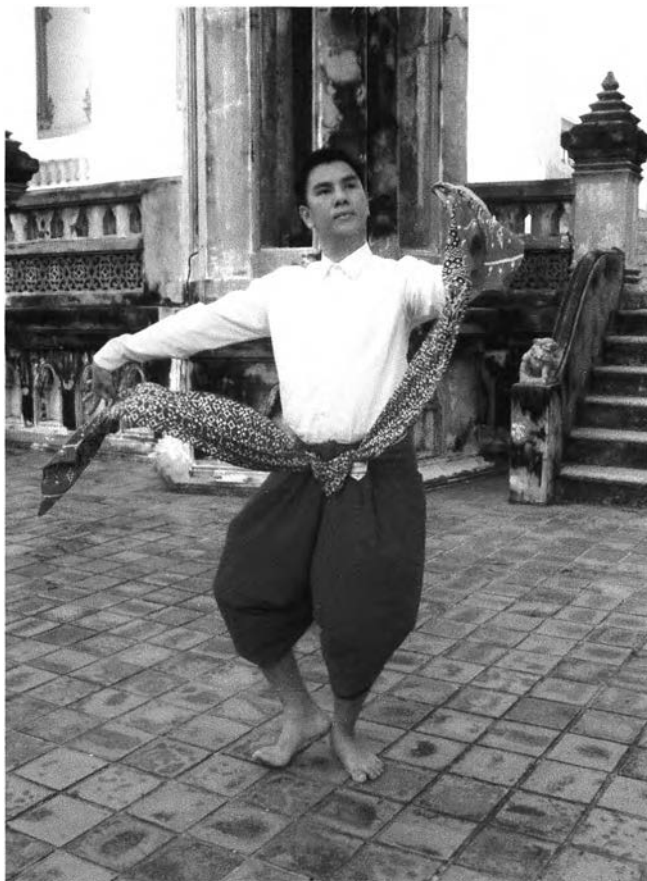
ท่ารำที่ 26 เพลงเสมอแขก (รำ)

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมก้มหน้าหันอกอยู่ที่เท้าขวา มือซ้ายจับผ้าแล้วสับด้อมมือขึ้นตั้งวง
ระดับไหล่ มือขวาจับผ้าจับคว่ำแขนตั้งไปด้านข้าง กดไหลขวาไปด้านหลัง เล็กน้อย
ศีรษะเฉียงขวา

ท่ารำที่ 27 เพลงเสมอแขก (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมกับถายน้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย มือขวาจับผ้าแล้วสับตข้อมือขึ้นตั้งวง
ระดับไหล่ มือซ้ายจับผ้าจับคว่าแขนตึงไปด้านข้าง กดไหลซ้ายไปด้านหลังเล็กน้อย
ศีระะเอียงซ้าย

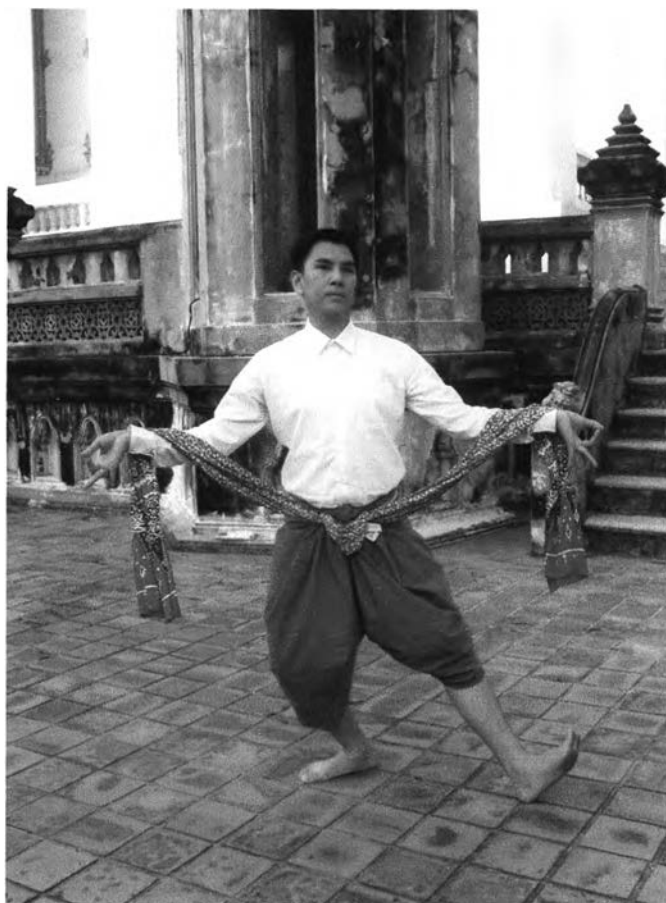
ท่ารำที่ 28 เพลงเสมอแขก (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าซ้ายเต็มฝ่าเท้า ตะเท้าขวาด้วยจุมูกเท้า ลำตัวเฉียงไปด้านขวาเล็กน้อย
มือซ้ายจับผ้าแล้วสบัดข้อมือขึ้นตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาจับผ้าจับคว่ำแขนตั้ง
ไปด้านข้าง กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา จากนั้นวิ่งหมุนขวารอบตัวมาด้านหน้า

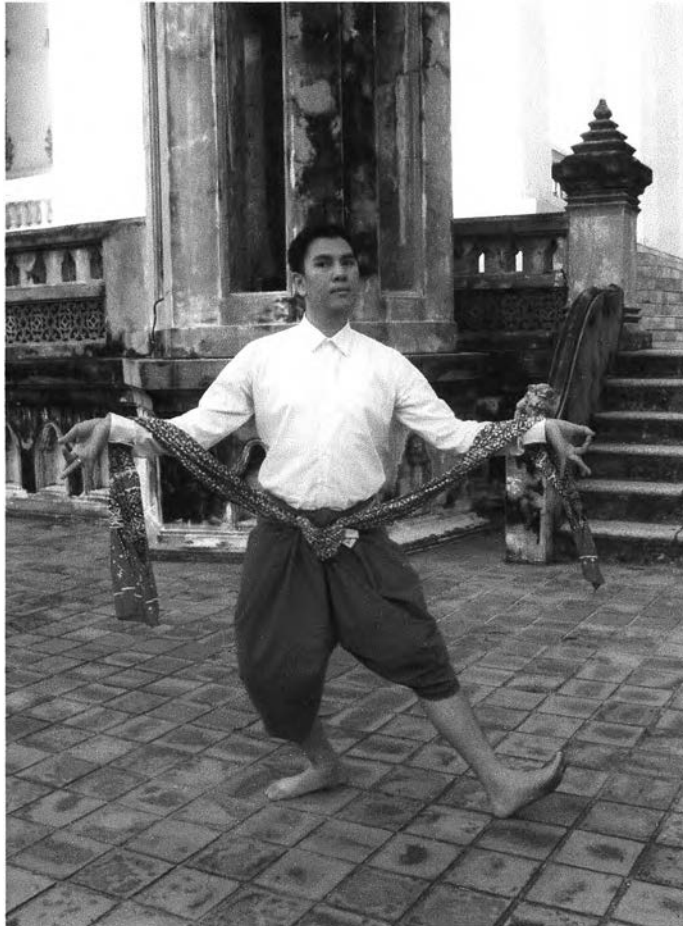
ท่ารำที่ 29 เพลงเสมอแขก (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า แล้ววางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง ให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือทั้งสองข้างจับนิ้วกลางหรือจับล่อแกว่งข้อมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาดผ้าที่โยง จากบริเวณหัวเข่าขึ้นมาที่ท้องแขนทั้งสองข้างไปด้านหลัง ศีรษะตรง

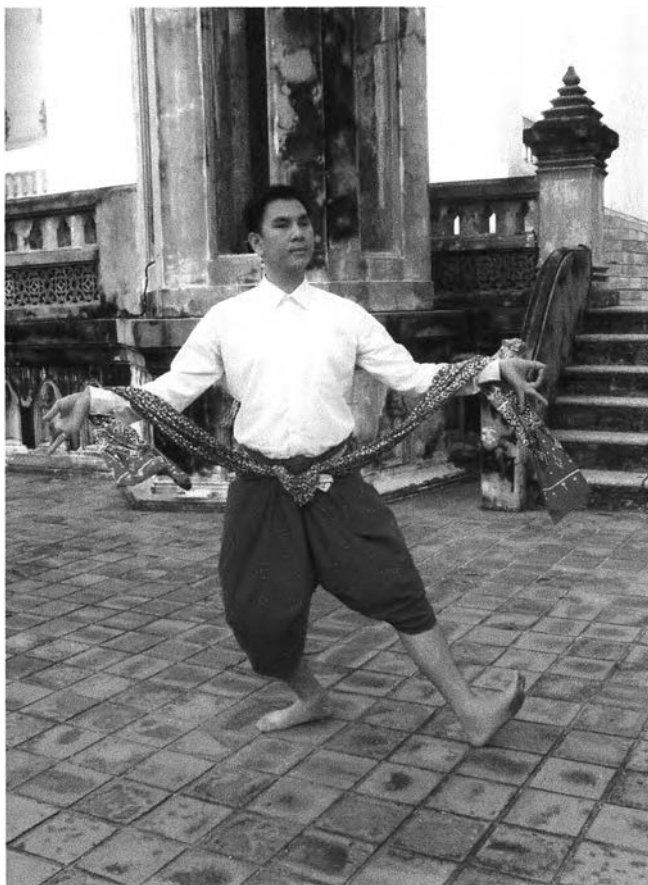
ท่ารำที่ 30 เพลงเสมอแขก (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าขวาเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง ให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือทั้งสองข้างจับนิ้วกลางหรือจับล่อแก้วหงายมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาด ผ้าที่โยงจากบริเวณหัวเข็มขัดมาที่ท้องแขนทั้งสองข้างไปด้านหลัง ศีรษะลัดคอ แบบอินเตียไปด้านขวา

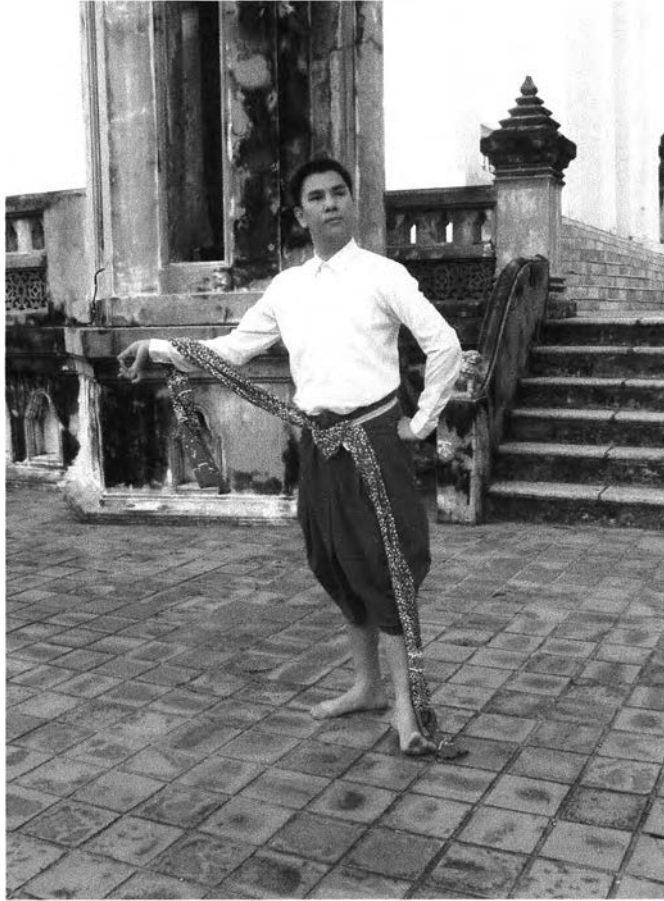
ท่ารำที่ 31 เพลงเสมอแขก (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าขวาเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง ให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือทั้งสองข้างจับนิ้วกลางหรือจับล่อแก้วหงายมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาดฝ่าที่ โยงจากบริเวณหัวเข่าขึ้นมาที่ท้องแขนทั้งสองข้างไปด้านหลัง ศีรษะลึกลงแบบ อินเดียไปด้านซ้าย

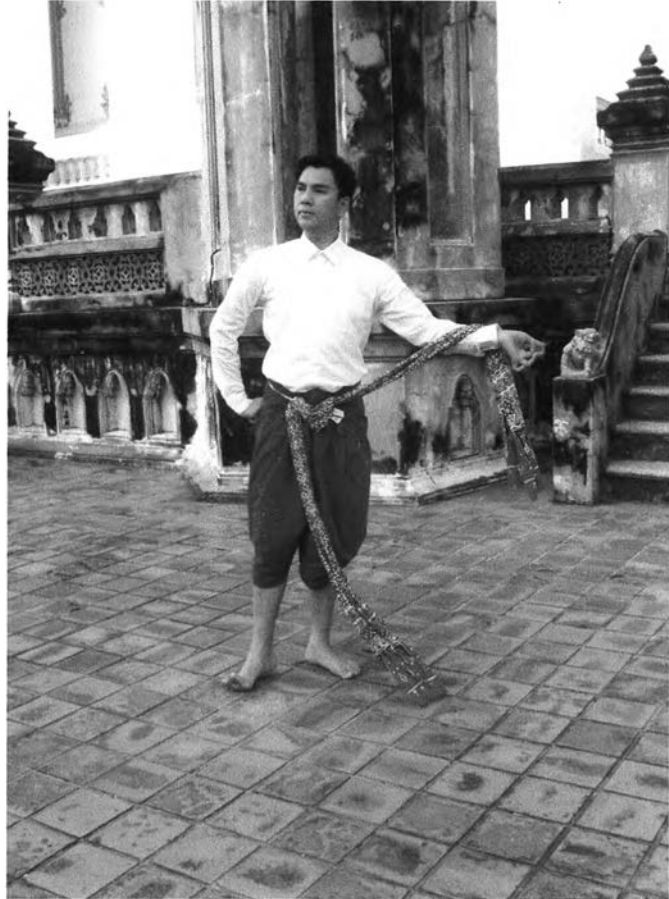
ท่ารำที่ 32 เพลงเสมอแขก (รำ)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า แล้ววางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง ให้น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา มือทั้งสองข้างจับนิ้วกลางหรือจับล่อแก้วหงายมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาดผ้าที่โยงจากบริเวณหัวเข็มขัดมาที่ข้อแขนทั้งสองข้างไปด้านหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติท่าที่ 30 และ 31 สลับกันตามจังหวะจนกระทั่งหมดจังหวะเพลง จึงจะจบด้วยท่าที่ 32)

ท่ารำที่ 33 เพลงเสมอแขก (รั้ว)

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า เท้าซ้ายเหยียดมมาด้านหน้าเล็กน้อย มือซ้ายกำมือเท้าขวา
มือขวาจีบนิ้วกลางหรือจีบล่อแกวหลวมๆหงายมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาด
ผ้าที่โยงจากบริเวณหัวเข็มขัดมาที่ท้องแขนขวาไปด้านหลัง ศีรษะเฉียงขวา เล็กน้อย
เปิดปลายคาง สายตามองไกล จากนั้นวิ่งหมุนซ้ายรอบตัวมาด้านหน้า

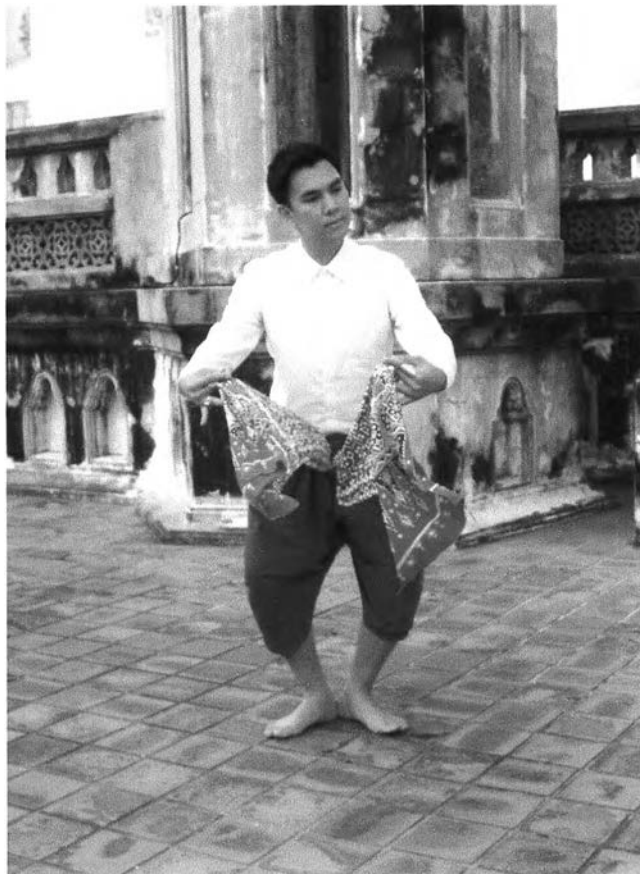

ท่ารำที่ 34 เพลงเสมอแขก (รำ)

อธิบายท่ารำ เท้าซ้ายยืนเต็มฝ่าเท้า เท้าขวาเหลื่อมมาด้านหน้าเล็กน้อย มือขวากำมือเท้าเอว
มือซ้ายจับนิ้วกลางหรือจับล่อแก้วหลวมๆ หายมือไปด้านข้างระดับเอว โดยพาด
ผ้าที่โยงจากบริเวณหัวเข็มขัดมาที่ท้องแขนซ้ายไปด้านหลัง ศีรษะเอียงซ้าย เล็กน้อย
เปิดปลายคาง สายตามองไกล

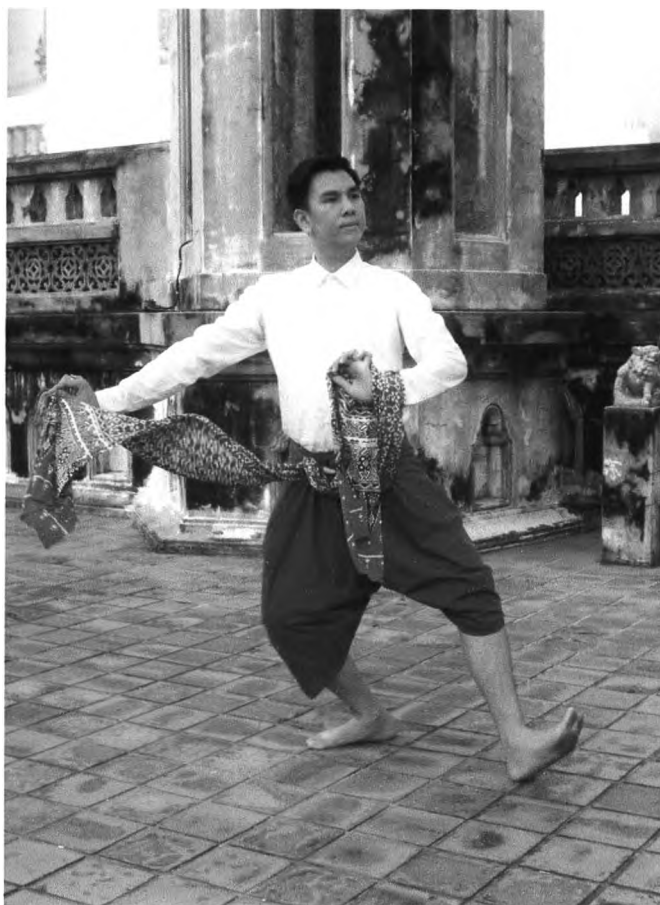
กระบวนการทำรำเพลงเสมอชวา

กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอชวา ที่ใช้ในการแสดงละครของกรมศิลปากรปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยครูธานี ไชยสงคราม ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ หนึ่งในผู้สืบทอดกระบวนการนี้ ได้ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการและกลวิธีในการทำรำเพลงเสมอชวา อันมีกระบวนการดังนี้

ท่ารำที่ 1 เพลงเสมอชวา

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าทั้งสองส้นเท้าชิดกัน โนมลำตัวลงมาด้านหน้าเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าหางมือหักข้อมือเข้าหาลำแขนยื่นไปด้านหน้าระดับเอว ศีรษะเอียงขวา สายตามองไปด้านซ้ายเล็กน้อย

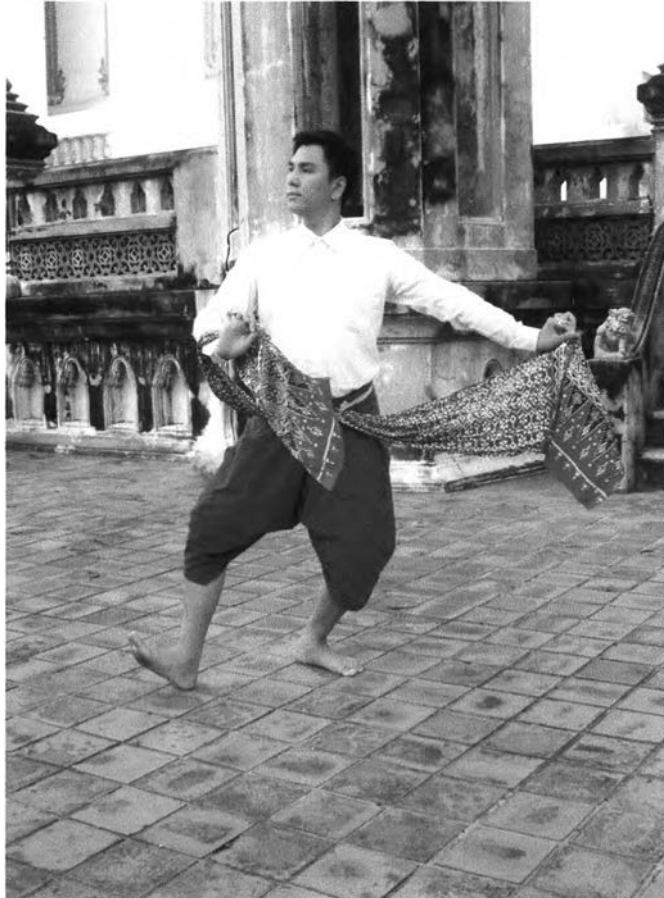
ท่ารำที่ 2 เพลงเสมอชวาไม้เดินที่ 1

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง มือขวาจับผ้า
 หักข้อมือขึ้นคว้ามือแขนตึงไปด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าแล้วสับดข้อมือ
 ขึ้นตั้งระดับอก กัดไหล่ขวา ศีรษะเฉียงขวา

ท่ารำที่ 3 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้เดินที่ 1 และไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้า
 หงายมือหักข้อมือเข้าหาลำแขนยืนไปด้านชวาระดับเอว กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียง ซ้าย
 สายตามองไปด้านขวาเล็กน้อย

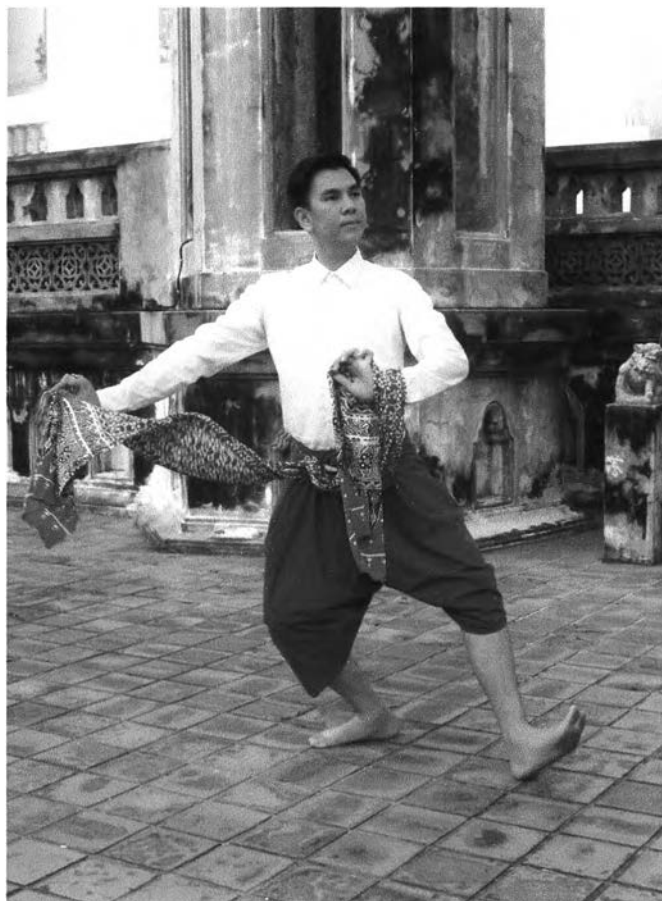
ท่ารำที่ 4 เพลงเสมอชวาไม้เดินที่ 2

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า วางส้นเท้าขวาทอดออกไปด้านข้าง มือซ้ายจับผ้า
 หักข้อมือขึ้นคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับเอว มือขวาจับผ้าแล้วสับตข้อมือ
 ขึ้นตั้งระดับอก กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 5 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้เดินที่ 2 และไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ เท้าซ้ายยืนเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าขวาทอดออกไปด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้า
 หายมือหักข้อมือเข้าหาลำแขนยืนไปด้านซ้ายระดับเอว กดไหล่ขวา ศีรษะเอียง ขวา
 สายตามองไปด้านซ้ายเล็กน้อย

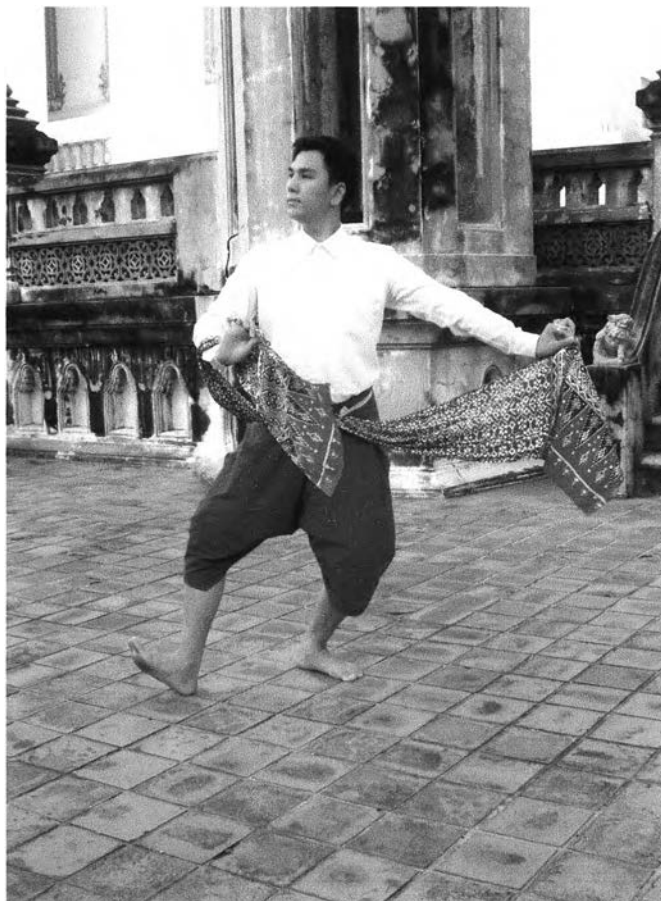
ท่ารำที่ 6 เพลงเสมอชวาไม้เดินที่ 3

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าชวามาด้านหน้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง มือขวาจับผ้า
 หักข้อมือขึ้นคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าแล้วสับด้นข้อมือ
 ขึ้นตั้งระดับอก กดไหลชวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 7 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้เดินที่ 3 และไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้า
 หงายมือหักข้อมือเข้าหาลำแขนยื่นไปด้านชวาระดับเอว กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียง ซ้าย
 สายตามองไปด้านขวาเล็กน้อย

ท่ารำที่ 8 เพลงเสมอชวาไม้เดินที่ 4

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า วางส้นเท้าขวาทอดออกไปด้านข้าง มือซ้ายจับผ้า
 หักข้อมือขึ้นคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับเอว มือขวาจับผ้าแล้วสับข้อมือ
 ขึ้นตั้งระดับอก กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 9 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้เดินที่ 4 และไม้เดินที่ 5

อธิบายท่ารำ เท้าซ้ายยืนเต็มฝ่าเท้า วางส้นเท้าขวาทอดออกไปด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้า
 หงายมือหักข้อมือเข้าหาลำแขนยืนไปด้านซ้ายระดับเอว กอดไหล่ขวา ศีรษะเฉียง ขวา
 สายตามองไปด้านซ้ายเล็กน้อย

ท่ารำที่ 10 เพลงเสมอชวาไม้เดินที่ 5

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า วางส้นเท้าซ้ายทอดออกไปด้านข้าง มือขวาจับผ้า
 หักข้อมือขึ้นคว้ามือแขนตั้งไปด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าแล้วสับัดข้อมือ
 ขึ้นตั้งระดับอก กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

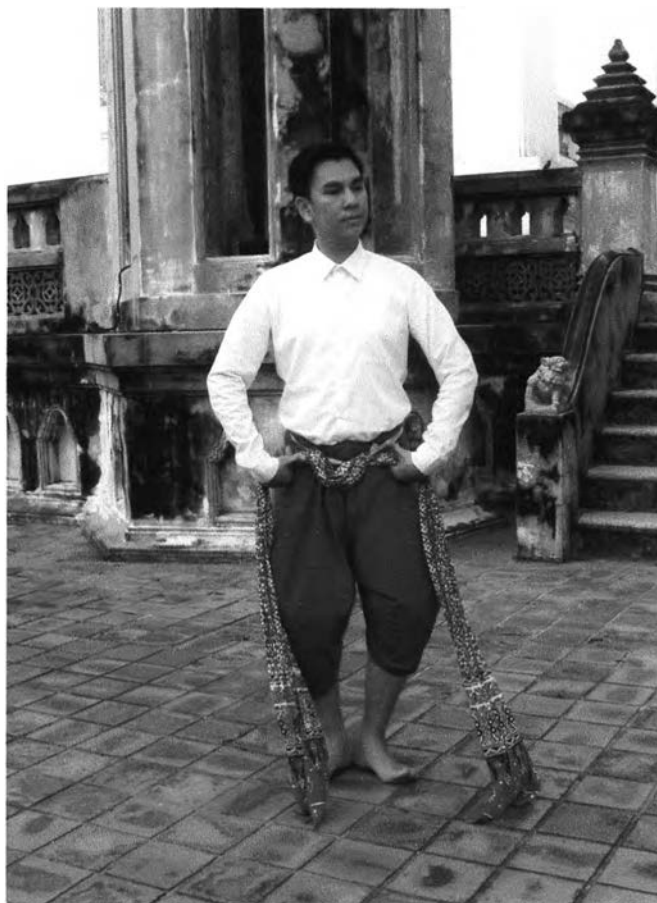
ท่ารำที่ 11 เพลงเสมอชวาไม้ลาที่ 1

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าทั้งสองส้นเท้าชิดกัน เอนลำตัวไปด้านซ้ายเล็กน้อย มือขวาหงายมือ
จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ มือซ้าย
จับผ้าด้วยวิธีกำหลวมๆแล้วรูดผ้าออกไปด้านข้างเฉียงไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
เฉียงซ้าย สายตามองตามมือซ้าย

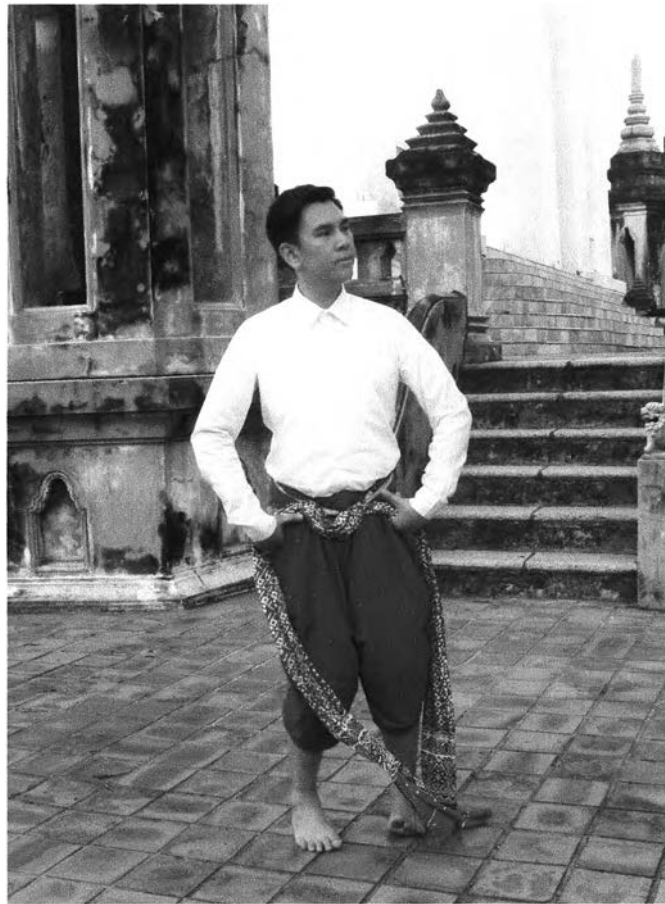
ท่ารำที่ 12 เพลงเสมอชวาไม้ลาที่ 2

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าทั้งสองส้นเท้าชิดกัน เอนลำตัวไปด้านขวาเล็กน้อย มือซ้ายหงายมือ
 จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ มือขวา
 จับผ้าด้วยวิธีกำหลวมๆ แล้วรูดผ้าออกไปด้านข้างเฉียงไปด้านหลังเล็กน้อย ศีรษะ
 เฉียงขวา สายตามองตามมือขวา

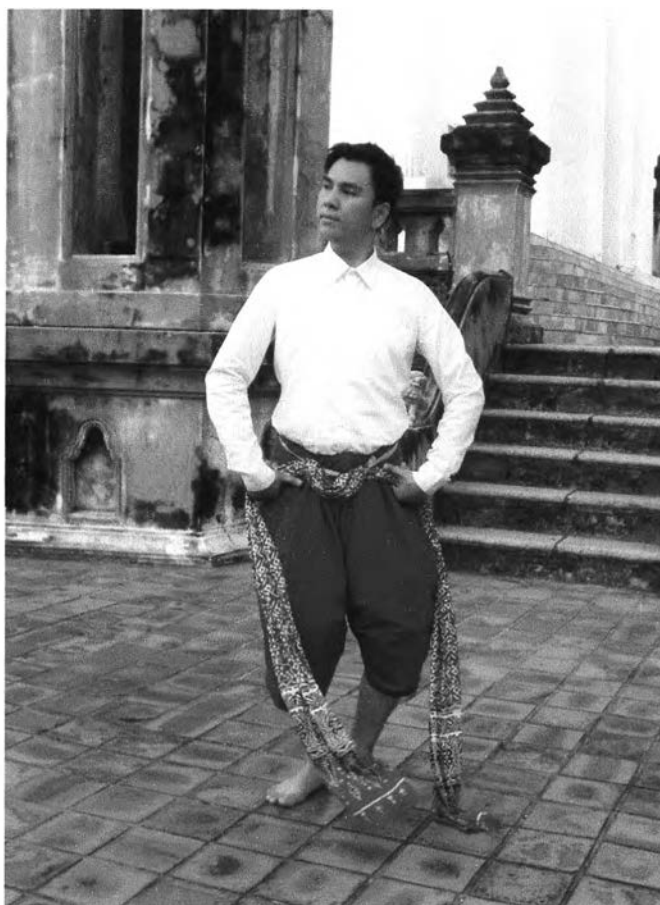
ท่ารำที่ 13 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้ลาที่ 2 และไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าทั้งสองส้นเท้าชิดกัน มือทั้งสองข้างหงายมือจับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะเฉียงขวา สายตามองมาทางด้านซ้ายเล็กน้อย

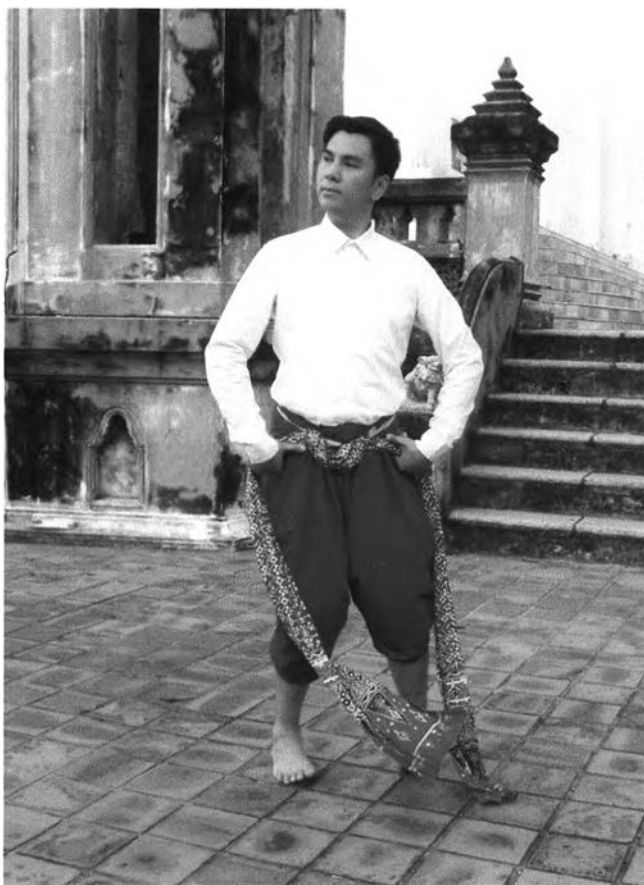
ท่ารำที่ 14 เพลงเสมอชวาไม้ลาที่ 3

อธิบายท่ารำ ขยับเท้าทั้งสองโดยให้ปลายเท้าหันเข้าหากันเล็กน้อย มือทั้งสองข้างหงายมือ จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะ เอียงขวา สายตามองมาทางด้านซ้าย (ปฏิบัติท่าที่ 13 และ 14 สลับกันตาม จังหวะไปทางด้านซ้ายจนกระทั่งหมดไม้ลาที่ 3)

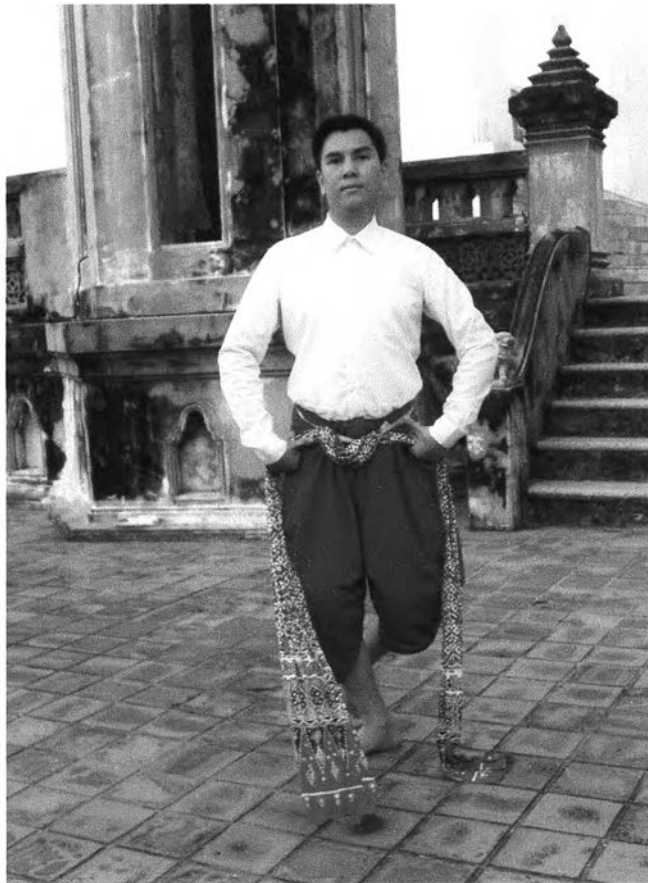
ท่ารำที่ 15 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าทั้งสองส้นเท้าชิดกัน มือทั้งสองข้างหงายมือจับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะเอียงซ้าย สายตามองมาทางด้านขวาเล็กน้อย

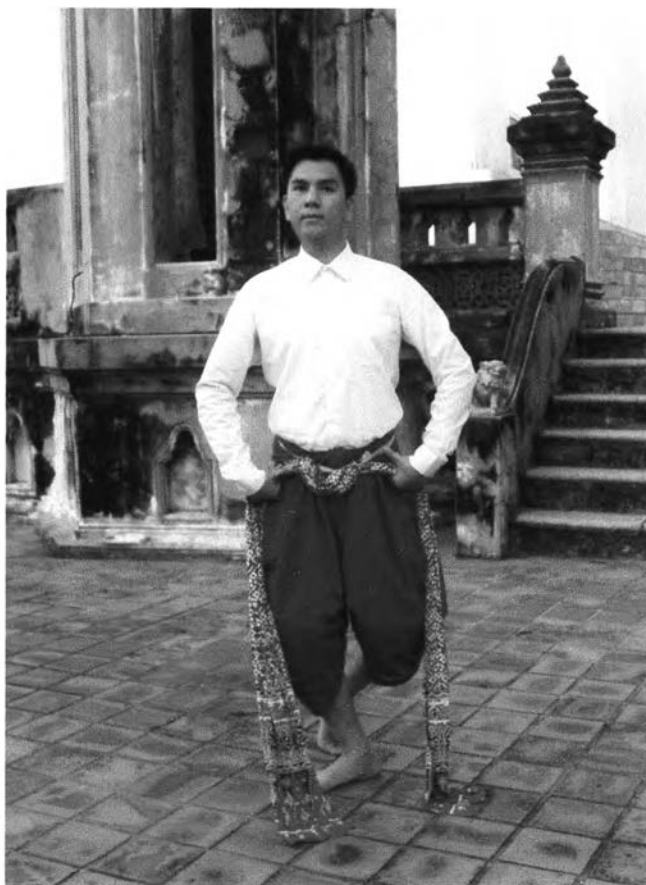
ท่ารำที่ 16 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ขยับเท้าทั้งสองโดยให้ปลายเท้าหันเข้าหากันเล็กน้อย มือทั้งสองข้างหงายมือ จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ คีระะเอียงซ้าย สายตามองมาทางด้านขวา (ปฏิบัติท่าที่ 15 และ 16 สลับกันตามจังหวะไปทางด้านขวา)

ท่ารำที่ 17 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าขวาเต็มฝ่าเท้า วางเท้าซ้ายไปด้านหลังเปิดส้นเท้า มือทั้งสองข้างหงายมือ จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะลึกลงไปทางด้านซ้าย

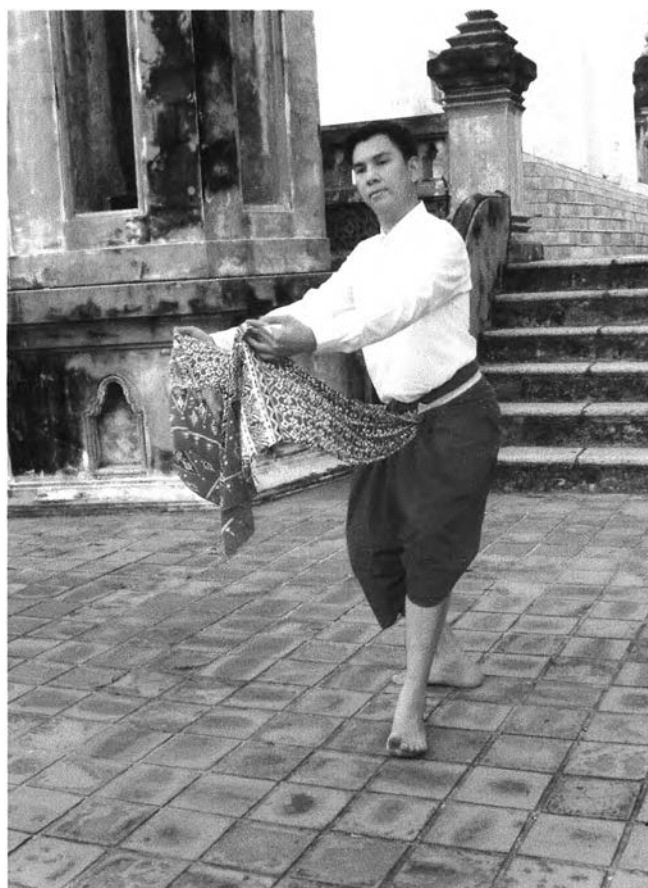
ท่ารำที่ 18 เพลงเสมอชวาระหว่างไม้ลาที่ 3 และไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าขวาเต็มฝ่าเท้า วางเท้าซ้ายไปด้านหลังเปิดส้นเท้า มือทั้งสองข้างหงายมือ จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะลัดคอไปทางด้านขวา

ท่ารำที่ 19 เพลงเสมอชวาไม้ลาที่ 4

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าขวาเต็มฝ่าเท้า วางเท้าซ้ายไปด้านหลังเปิดส้นเท้า มือทั้งสองข้างหงายมือ จับผ้าโดยใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่หน้าขาส่วนนิ้วที่เหลือกำผ้าไว้หลวมๆ ศีรษะหน้าตรง (ปฏิบัติท่าที่ 17 และ 18 สลับกันตามจังหวะจนกระทั่งหมดไม้ลาที่ 4 จึงจะจบด้วยท่าที่ 19)

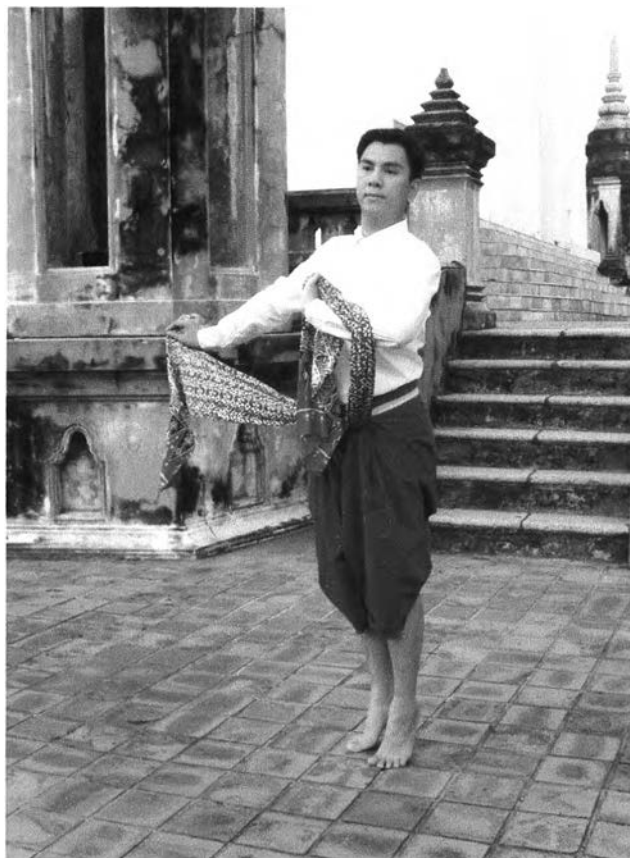
ท่ารำที่ 20 เพลงเสมอขวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ หันมาด้านขวา ถอนเท้าขวา ฉายเท้าซ้ายมาด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้าหางายมือ
หักข้อมือเข้าหาลำแขนยื่นไปด้านหน้าระดับเอว กดไหลขวา ศีรษะเอียงขวา

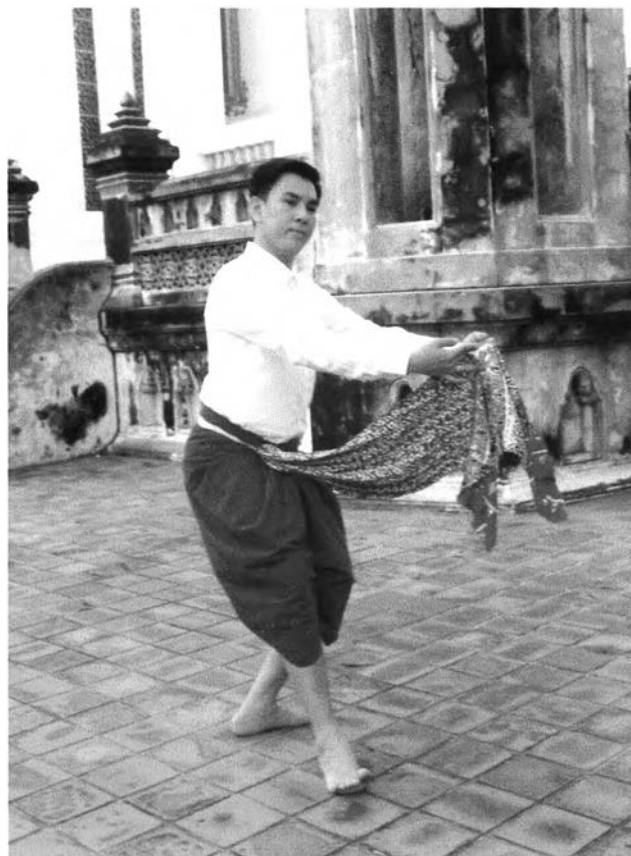
ท่ารำที่ 21 เพลงเสมอขวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ เท้าขวายืนเต็มฝ่าเท้า วางเท้าซ้ายไปด้านหลังเปิดส้นเท้า มือขวาจับผ้าหักข้อมือ
 ขึ้นคว่ำมือแขนตึงไปด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าสับัดข้อมือขึ้นตั้งระดับอก
 กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 22 เพลงเสมอชวา (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าชิดยกส้นเท้าขึ้น (เขย่งเท้า) มือขวาจับผ้าหักข้อมือขึ้นคว่ำมือแขนตึงไป
 ด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าหักข้อมือขึ้นตั้งระดับอก กดไหล่ซ้าย ศีรษะ
 เอียงซ้าย จากนั้นวิ่งด้วยปลายเท้าหมุนซ้ายรอบตัวมาด้านหน้า

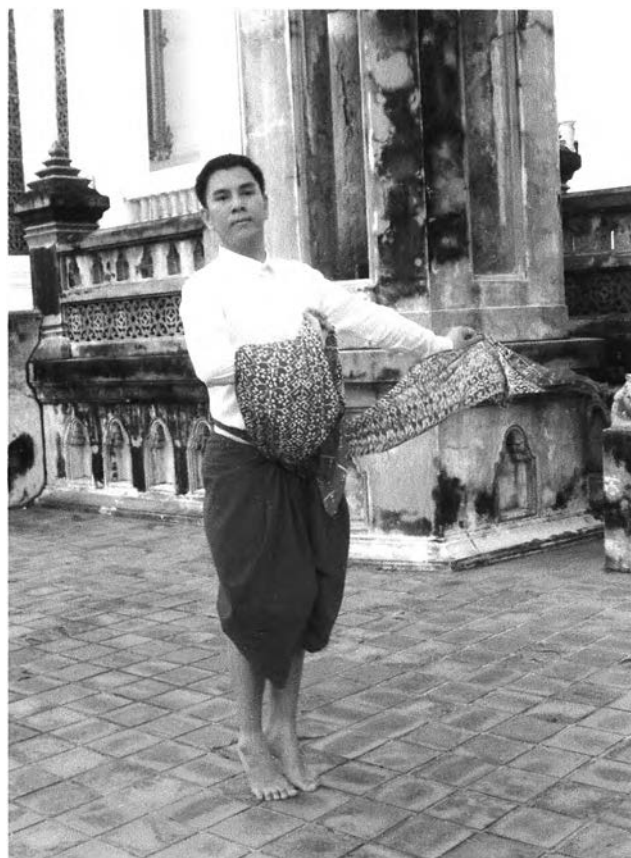
ท่ารำที่ 23 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ หันมาด้านซ้าย ถอนเท้าซ้าย ฉายเท้าขวามาด้านข้าง มือทั้งสองจับผ้าหางายมือ
หักข้อมือเข้าหาลำแขนยื่นไปด้านหน้าระดับเอว กดไหล่ซ้าย ศีรษะเฉียงซ้าย

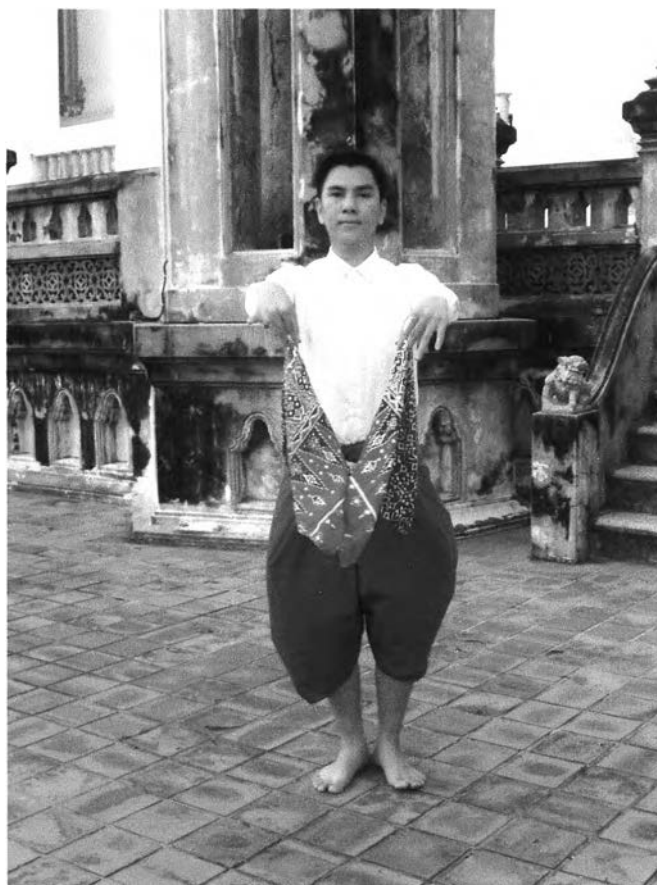
ท่ารำที่ 24 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ เท้าซ้ายยืนเต็มฝ่าเท้า วางเท้าขวาไปด้านหลังเปิดส้นเท้า มือซ้ายจับผ้าหักข้อมือ
 ขึ้นคว่ำมือแขนตั้งไปด้านข้างระดับเอว มือขวาจับผ้าสับข้อมือขึ้นตั้งระดับอก
 กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 25 เพลงเสมอขวา (รั้ว)

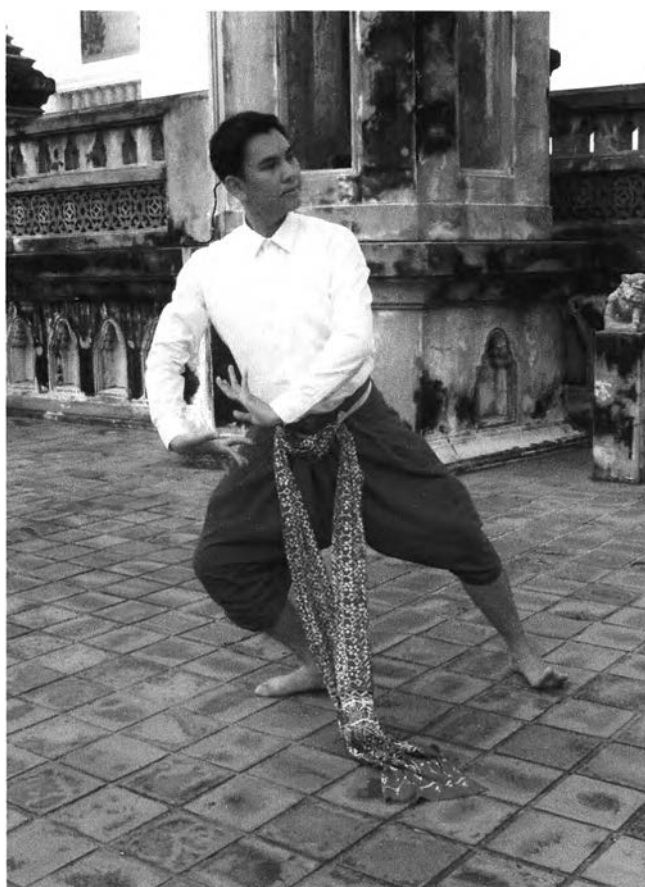
อธิบายท่ารำ ยืนเท้าชิดยกส้นเท้าขึ้น (เขย่งเท้า) มือซ้ายจับผ้าหักข้อมือขึ้นคว่ำมือแขนตั้งไป
 ด้านข้างระดับเอว มือขวาจับผ้าหักข้อมือขึ้นตั้งระดับอก กัดไหล่ขวา ศีรษะ เอียงขวา
 จากนั้นวิ่งด้วยปลายเท้าหมุนขวารอบตัวมาด้านหน้า

ท่ารำที่ 26 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

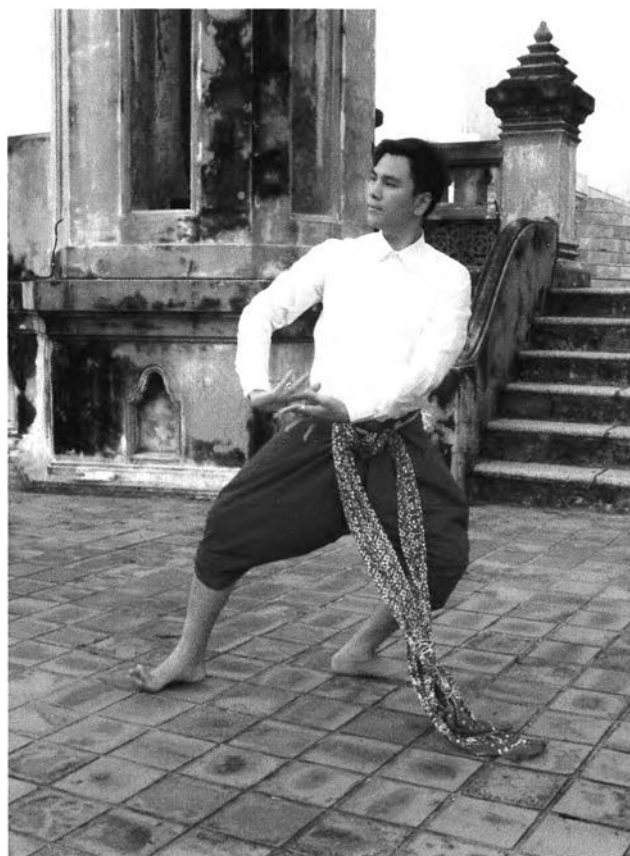
อธิบายท่ารำ เก็บเท้าหรือวิ่งชอยเท้าขึ้นมาด้านหน้า
ระดับอก ศีรษะหน้าตรง

มือทั้งสองจับผ้าคว่ำมือยื่นไปด้านหน้า

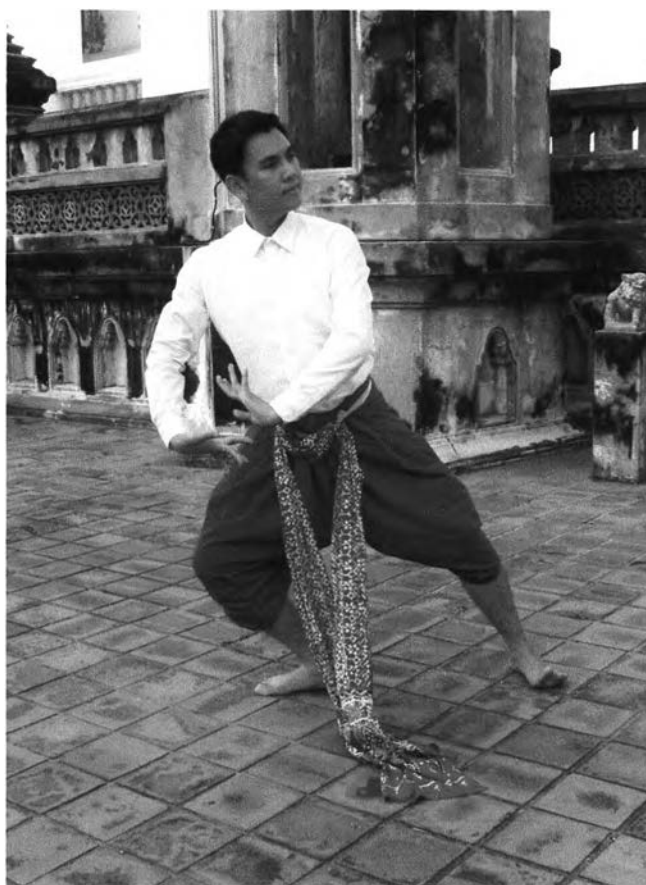
ท่ารำที่ 27 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า ยกเท้าขวาแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมโดยให้น้ำหนักอยู่ที่ เท้าขวา เอนลำตัวมาทางด้านขวา มือขวาหงายมือกรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลาง เข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวในระดับวงกลาง มือซ้ายคว่ำมืออยู่ด้านบน มือขวากรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลางออกมาให้มากกว่านิ้วอื่นๆ หักข้อมือขึ้น กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา สายตามองมาทางด้านซ้าย

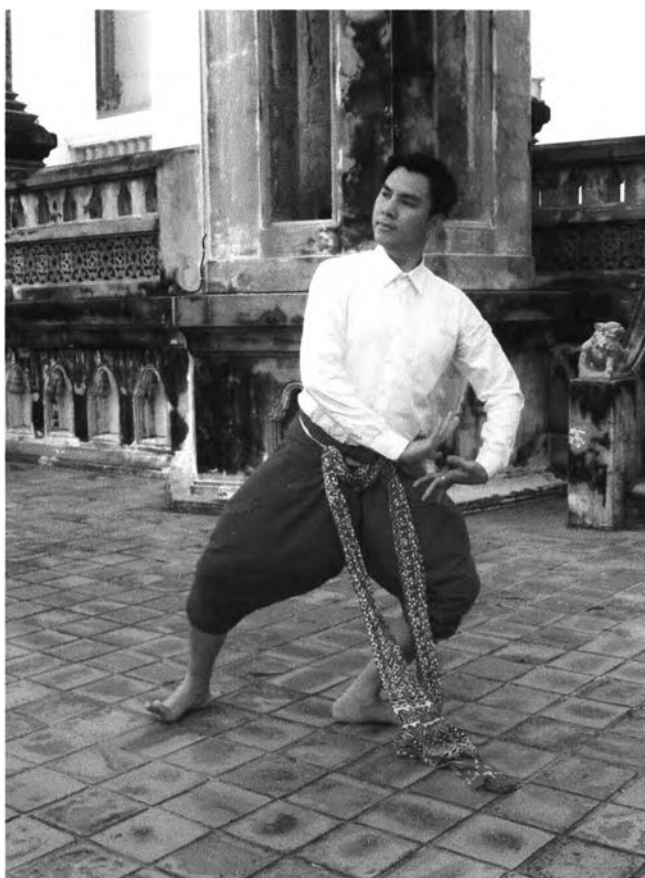
ท่ารำที่ 28 เพลงเสมอชวา (รัว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกับถายน้้าหนักมาที่เท้าซ้าย เอนลำตัวมาทางด้านซ้าย มือซ้าย
 หงายมือกรีดนิ้วให้ตึง โดยดันนิ้วกลางเข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวที่บริเวณ
 หน้าขาขวา มือขวาคว่ามืออยู่ด้านบนมือซ้ายกรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลางออกมา
 ให้มากกว่านิ้วอื่นๆ หักข้อมือขึ้น กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย สายตามองมาทาง
 ด้านขวา

ท่ารำที่ 29 เพลงเสมอชวา (รำ)

อธิบายท่ารำ ยึดยุบพร้อมกั้บถายน้ำหนักมาที่เท้าขวา เอนลำตัวมาทางด้านขวา มือขวาหงาย มือกรีดนิ้วให้ตึง โดยดันนิ้วกลางเข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวในระดับวง ล่าง มือซ้ายคว่ำมืออยู่ด้านบนมือขวา กรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลางออกมาให้มากกว่านิ้ว อื่นๆหักข้อมือขึ้น กดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา สายตามองมาทางด้านซ้าย

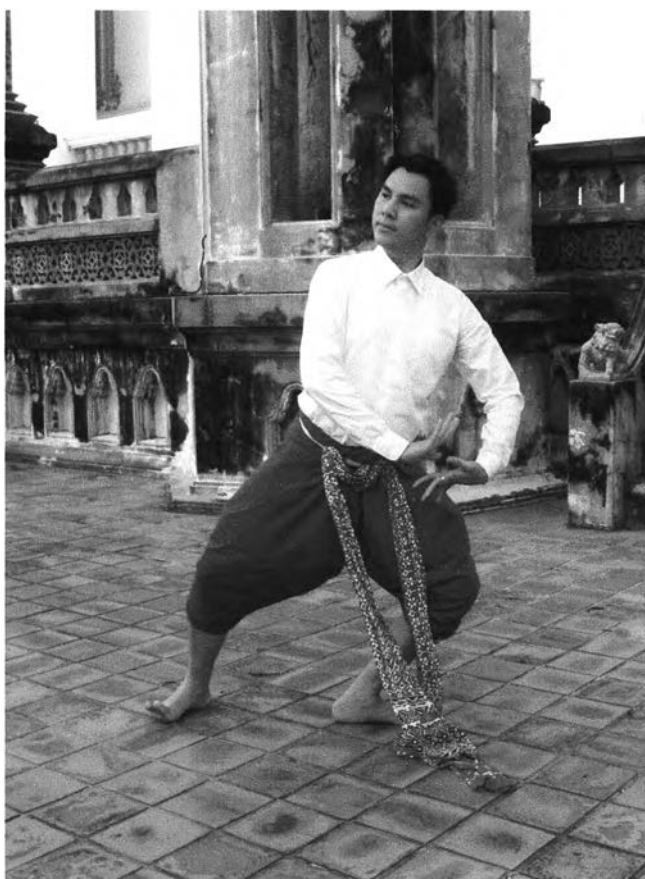
ท่ารำที่ 30 เพลงเสมอขวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ยกเท้าซ้ายแล้วก้าวข้างลงเหลี่ยมโดยให้น้ำหนักอยู่ที่ เท้าซ้าย เอนลำตัวมาทางด้านซ้าย มือซ้ายหงายมือกรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลาง เข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวในระดับวงกลาง มือขวาควมืออยู่ด้านบน มือซ้ายกรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้วกลางออกมาให้มากกว่านิ้วอื่นๆ หักข้อมือขึ้น กดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย สายตามองมาทางด้านขวา

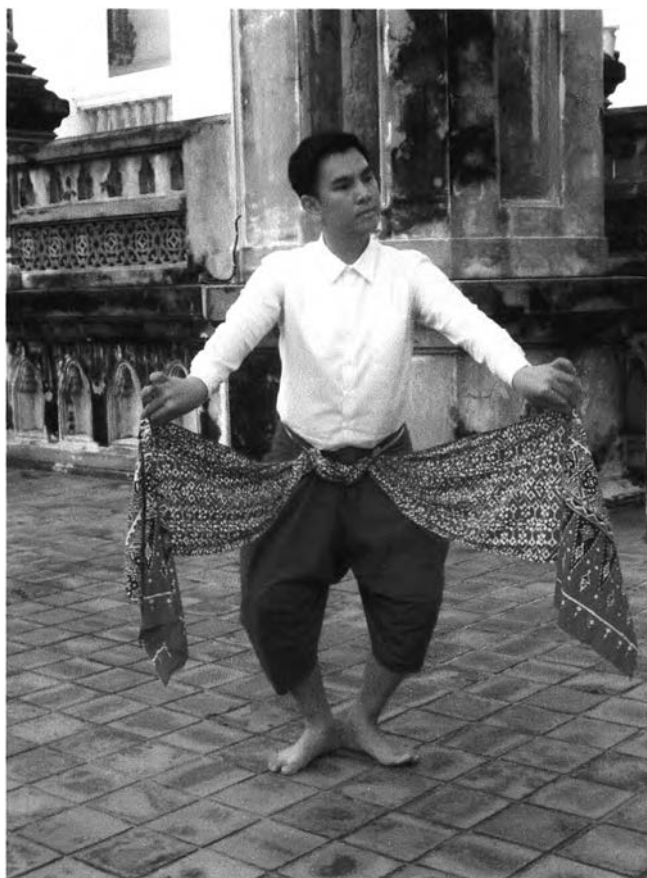
ท่ารำที่ 31 เพลงเสมอชวา (รัว)

อธิบายท่ารำ ยืดยุบพร้อมก้มกับถายน้ำหนักมาที่เท้าขวา เอนลำตัวมาทางด้านขวา มือขวา
 หงายมือกรีดนิ้วให้ตึง โดยดันนิ้วกลางเข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวที่บริเวณ
 หน้าขาซ้าย มือซ้ายคว่ำมืออยู่ด้านบนมือขวากรีดนิ้วให้ตึงโดยดันนิ้ว กลางออกมา
 ให้มากกว่านิ้วอื่นๆ หักข้อมือขึ้น กัดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา สายตามองมาทาง
 ด้านซ้าย

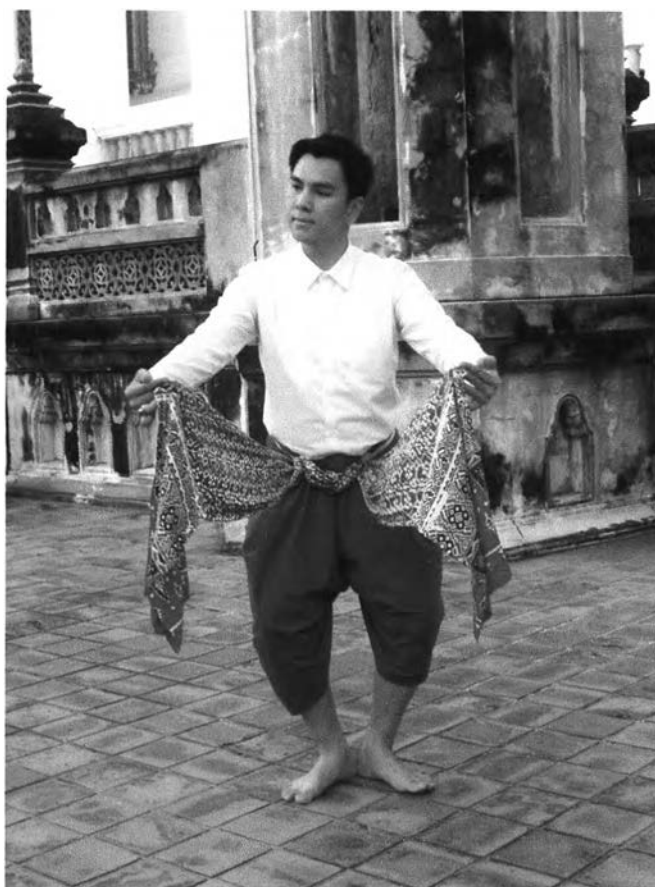
ท่ารำที่ 32 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยี่ดยุบพร้อมกัณฑ์ถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย เอนลำตัวมาทางด้านซ้าย มือซ้ายหงาย มือกรีดนิ้วให้ตึง โดยด้นนิ้วกลางเข้าหาลำแขนหักข้อมือเข้าหาลำตัวในระดับวงกลาง มือขวาควมามีอยู่ด้านบนมือซ้าย กรีดนิ้วให้ตึงโดยด้นนิ้วกลางออกมาให้มากกว่านิ้ว อื่นๆหักข้อมือขึ้น กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย สายตามองมาทางด้านขวา

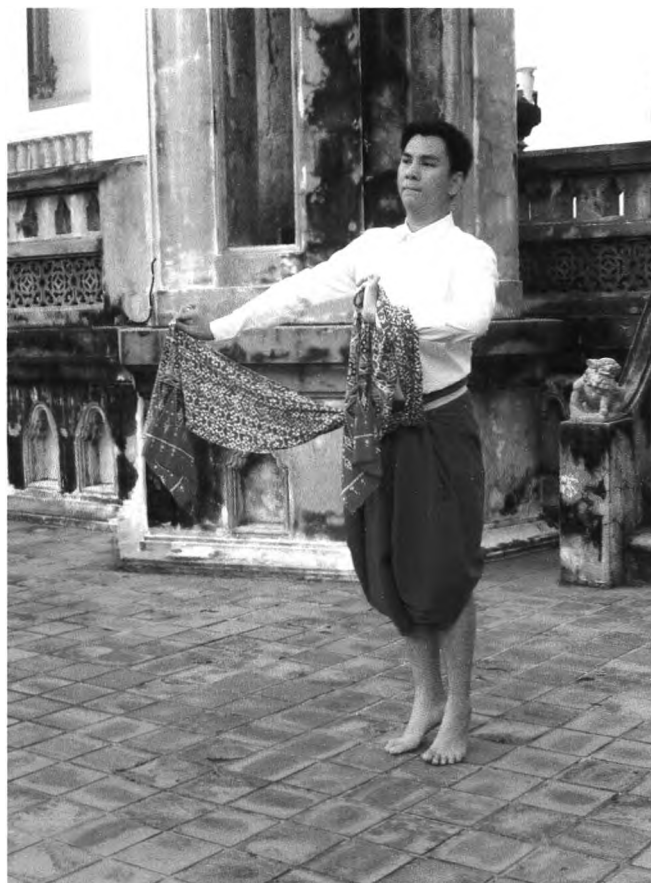
ท่ารำที่ 33 เพลงเสมอขวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าให้เท้าทั้งสองชิดกัน ย่อเข่าลง ลำตัวโน้มมาด้านหน้าเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าแล้ววาดมือออกไปด้านหน้าเป็นวงกลม ศีรษะเอียงขวา

ท่ารำที่ 34 เพลงเสมอชวา (รั้ว)

อธิบายท่ารำ ยืนผสมเท้าให้ทันเท้าทั้งสองชิดกัน ย่อเข่าลง ลำตัวโน้มมาด้านหน้าเล็กน้อย มือทั้งสองจับผ้าแล้วหงายมือขึ้นไปด้านหน้าระดับเอว ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 35 เพลงเสมอชวา (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าชิด ยกส้นเท้าขึ้น มือขวาจับผ้าคว่ำมือหักข้อมือขึ้นแขนตึงไปด้านข้างระดับ
เอว มือซ้ายจับผ้าสับัดข้อมือตั้งขึ้นระดับอก กดไหลซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย

ท่ารำที่ 36 เพลงเสมอชวา (รำ)

อธิบายท่ารำ ยืนเท้าชิด วางส้นเท้าลงพร้อมยกบอเขา มือขวาจับผ้าคว่ำมือหักข้อมือขึ้นแขนตั้ง
 ไปได้ด้านข้างระดับเอว มือซ้ายจับผ้าสับัดข้อมือตั้งขึ้นระดับอก กัดไหลซ้าย ศีรษะเอียง
 ซ้าย จากนั้นวิ่งเข้าฉากหรือเข้าหลังเวที

ภาคผนวก ง.

ภาพบรรยากาศทั่วไปในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยรับการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงเสมอลาว จากครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ

ณ ห้องนาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2553

ผู้วิจัยรับถ่ายทอดกระบวนการทำเพลงหน้าพาทย์เสมออกภาษา
จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ
ณ ห้องคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2552

ผู้วิจัยรับการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงเสมอแขกและเสมอขวา

จากครูธานี ไชยสงคราม

เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2554

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายนิติพงษ์ ทับทิมหิน เกิดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2526 ที่จังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จ การศึกษาปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เมื่อปีพ.ศ.2548 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551 ปัจจุบันเป็นพนักงานราชการ ครู (นาฏศิลป์ไทย-จีน) คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

